V. SIRDESCU.

DOBROGEA NOUĂ

PE CĂILE STRĂBUNILOR

VOLUMUL III

Porţile cetăţii Caliacra.

Editura Tipografia „Comercială" Iv. D. Smocot & Comp.
Bazargic.
— 1925

DOBROGEA NOUĂ

PE CĂILE STRĂBUNILOR

DE

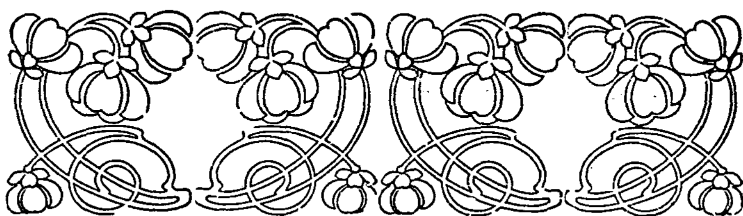
V. STROESCU

VOL. III

SILISTRA. COMUNA GHIAURSUIUCIUC CU 3 SATE. COMUNA DURANCULAC CU 13 SATE. COMUNA ȘABLA CU 8 SATE COMUNA GARGALÂC CU 14 SATE. COMUNA DUVANIUVASI CU 13 SATE.

Fotografii de **V. Stroescu**
Zincografii **I. Brand**

Editura Tipografia „Comerciala" Iv. D. Smocof & Co.
BAZARGIC
— *1925* —

SILISTRA.

Erà la finele lui August. Vizitasem Turtucaia şi chibzuiam cum să ne ducem la Silistra, cale de 65 km., pe şosea sau pe Dunăre. Părerile erau împărţite şi deci ne-am grupat unii cu vaporul şi alţii cu automobilul.

La ora 5, după prânz, sirena a fluerat, învitându-ne pe punte. Un al doilea fluerat, clopotul a sunat şi motorul s'a pus în funcţiune, îndepărtând vasul de ponton.

Ne-am luat rămas bun, fluturând din batiste, dela oraşelul cu atâtea amintiri străbune.

„O, locuri mândre şi iubite, o, raiu desfătător,
„In veci spre voi a mele visuri se vor porni cu dor."
(I. Neniţescu)

Am preferat drumul lung, fără praf, scăldat în lumina unui apus de soare.

De pe punte, priviam uriaşul, ce dă lumină şi căldură unei lumi întregi, cum cu razele lui brodà în diferite colori, marginile câtorva nori, ce apăruse în apus, iar mantia aurie şi-o întindeà încet în dreapta peste colinele îmbelşugate în ogoare, vii şi păduri; în stânga peste sălciile pletoase, stufişurile dese din ostroave, prin cari mişunau turme şi herghelii şi peste Dunărea întinsă ca un văl nesfărşit.

„Ale Daciei ogoare îmbrăcate's toate'n aur
„Si dearândul încolţeşte al pământului tezaur.
„Roadele, sburdând de dragul soarelui, se pârguesc,
„Iar bujorul şi bogata romaniţa-mi'nfloresc."
(V. Leonescu—T. Duţescu)

După cale de aproape 4 ore, apar luminile în dreapta, dela Dunăre la coline, preserate ca nişte licurici.

E Silistra.

Acest orăşel e aşezat la o cotitură a Dunării albastre, visătoare, neştiind ce drum să apuce în spre mare, se împrăştie, formând ostroavele Pastramagiu Mare, Pastramagiu Mic şi Hupa, despărţindu-şi apele în doi gemeni.

Cercetând scrierile vechi, abià îl găsim în secolul II-lea după Hr.*, sub forma *Durostorum,* totuş trebuie să aibă o origină mult mai îndepărtată.

*Tomaschek*** susţine că „Durostorum" e vorbă tracă, *Holder**** că e celtică, iar *N. Densuşianu* 4) că e romană din dialectul prisco-roman.

La Ptolomeu găsim pomenit *„Durostorum"*, în tabela Peutingeriană *„Durostero"*, în Itinerarum Antonini *„Durostorus"*, asemeni la Ammianus Marcellinus şi Jornandes; la geograful Ravennat *„Durostolon"*, la Procopius, Hierocles şi Theopilactus Simocatta *„Dorostolo"*, la *Edrisi* (sec. VII) 7 *Deristra, Destrinos, Bestrinos;* iar la Turci *Silistra, Silvistria.*

In timpurile cele mai îndepărtate, a fost locuit de popoarele *Pelasge,* çum îi numeşte N. Densuşeanu, apoi de tribul *Crobyzilor* (Geţi). Ocupaţiunea macedoneană din secolul al IV-lea în. Hr., mai ales sub Lysimach, s'a întins şi'n acest ţinut. In timpul lui *Ptolomeus Keraunus* năvălesc *Celţii,* cari trec în Asia *şi* dela cari pare că ne-ar fi rămas numele Durostorum.

Expediţiunile romane sub *C. Scribonius Curio* şi *M. Licinius Lucullus* avură de rezultat întinderea dominaţiunii până la Dunăre, dar puternicul rege dac Buerebista, reunind toate triburile, domneşte peste ţărmul drept al Dunării până la mare.

---

* Ptolomeu 140 d. Hr.
** Tomaschek—Die alten Thraker II, 2, 73.
*** A. Holder. Altkeltischer Sprachschatz.
4) N. Densuşianu—Dacia preistorică 1133.
5) G. Popa Lizeanu. Drâstorul—Silistra pag. 13.
*) D-r I Weis. Die Dobrudscha in Altertum 25-29. I. Lelevel. Geographie du moyen age.
7 Analele Dobrogei 1920. I pag. 23.

După moartea lui, Geții redevin liberi până la 29 a. Hr., când *M. Licinius Crassus* bate pe Bastarni şi-i dă în puterea lui *Roemetalces,* conducătorul Odrysilor din Tracia.

Dela August, Durostorul face parte din *Moesia inferior.*

Marele Traian a făcut castru legionar pentru apărarea în contra năvălirilor din cealaltă parte a Dunării, mutând legiunea XI Claudia la Durostorum. Fiind lagăr militar, s'au format şi întăriri.

Pe aci treceà linia de apărare *Limes Danubianus,* dela Singidunum (Belgrad) la Troesmis (Iglița), formată dealungul şoselelor, din turnuri de lemn şi şanțuri, iar pe alocuri, ca puncte de observare, turnuri de piatră, în forma castelelor de apă de prin gări.

Pe lângă legiune, s'a format un târg de aprovizionare a armatei, mai târziu devenind oraş, trecând prin formele canabae, vicus şi municipium.

Când a venit legiunea XI*, părerile sunt împărțite, cert e că în trimpul lui Traian a fost o legiune, fie leg. I italică, fie XI, iar în timpul lui Marc Aurel şi-ar fi schimbat garnizoana cu cu cea dela Novae (Şiştov).

După inscripțiunile găsite şi descrise**, legiunea XI în secolul III-lea erà la Durostor.

Cam pe la 238, Bastarnii şi Carpii, împinşi de Goți, năvălesc şi domnesc până la Aurelian, care-i desființează şi-i face grăniceri.

Dela urmaşii lui Aurelian, *Probus* 276—282 şi dela *Constantin cel Mare* (306—337) se găsesc multe monete.

Sarmații năvălesc, dar avură aceeaş soartă ca predecesorii lor.

Goții sunt bătuți şi ei de împărății Constantin şi Licinius, urmând o perioadă de linişte pentru oraşul nostru.

Istoricul Ammianus Marcellinus vorbind de răsboiul contra Goților citează şi *Durostorus**.*

Un neam barbar de o cruzime ne mai pomenită cutreeră Europa. Erà neamul *Hunilor,* ce-şi făceau vieața

---

* I. Dianu. Istoria legiunei XI. Claudia.

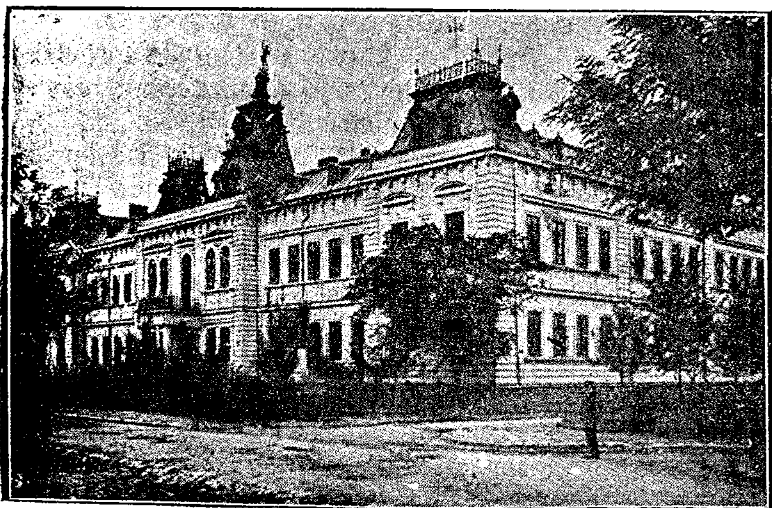
** Drâstorul—Silistra—G. Popa Lizeanu pag. 41.

*** Ammianus Marcellinus. Rer. gestarum XXXI. 5

numai călări. O groază se răspândià pretutindeni.

„Surpă, spulberă, dărâmă, trec prin sabie și foc
„Lume, sate și orașe! holde fără de noroc!
„Vin ca norii ce se-adună de-a vârtejului mânie,
„Fulgerând săgeți și trăsnet pe sub bolta plumburie!
„Se cutremură văzduhul în prelung răsbubuit;
„Iar năvala vine, vine, ca potop nemiluit,
„Si s'asvârle zdrumicată de prin plaiuri și pripoare,
„Risipindu-și viitura peste rodnicele ogoare!
„Și cu ruptele talazuri, duce sânge deochiat
„ Istrului care-și fărâmă unda'n valu-i turburat“.

(V. Leonescu T. Duțescu Duțu)

Prefectura.

Dar din Durostorul nostru s'a născut vestitul general *Ețiu,* care sdrobește hoardele hunice în *Câmpiile Catalaunice* din Franța (451) scăpând Europa de supranumitul *„Biciul lui Dumnezeu“*.

Vestitul general fusese ostatic la Goți și Huni, cunoscându-i foarte bine. Eroul cade, după 3 ani, asasinat de împăratul Valentinian, gelos de iubirea și gloria câștigată prin salvarea Patriei.

Justinian cel Mare, pentru a pune o trainică barieră în contra barbarilor, ridică peste 80 castele şi 600 fortificaţiuni, printre cari e şi Durostorul.

Pe la 587, *Kaganul* Avarilor trece Dunărea şi cucereşte Durostorul.

După câţiva ani apar Slavii. Generalul Priscus, din ordinul împăratului Mauricius, pleacă cu armata în contra lor, trece pe la Durostor fluviul pe corăbii, îi bate şi se înapoiază încărcat de prăzi (592), dar după 8 ani, trec Dunărea şi se aşează în Peninsula Balcanică.

Bulgarii sub Asparuch năvălesc în împărăţia romană, cuceresc Dârstorul şi chiar Varna, fără lupte (679), începând dominaţiunea lor, făcându-l în viitor centrul de operaţiuni

In timpul luptelor bulgaro-bizantine între Ţar Simeon şi împăratul Leon, năvălind Ungurii, Ţarul s'a retras la Durostor (893) cât timp au cutrerat ţara. Nu l-au atacat, fie că cetatea erà bine întărită, fie că erà oraş bizantin, după cum sustin unii istorici.

Intre anii 912—959, Pecinegii, un neam barbar, în număr de 20000 se aşează în ostroavele din faţa Drâstorului—*Kegen,* şeful lor, se duse la Constantinopol, reuşind a obţine prietenie şi pământ.

Pecinegii se asociază cu locuitorii Drâstorului, de sub conducerea lui *Tatos*—Tatul, român de neam.

Neamul românesc erà numit când *Pecenegi,* când *Sciţi,* când *Alani.*

Nicephor II Phocas, împăratul bizantin, văzând împărţirea Bulgarilor în 2 regate, chemă la 967 pe Prinţul *Sviatoslav* din Kiev cu Ruşii Varegi, să desfiinţeze ambele regate.

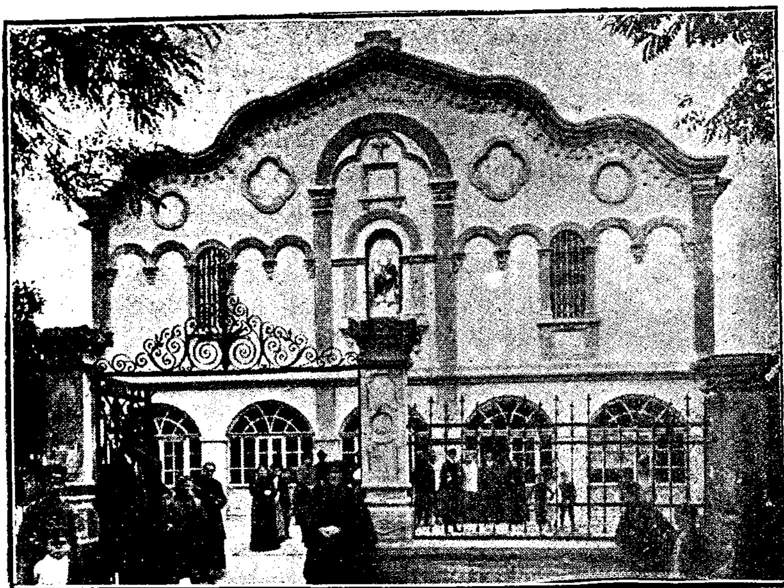
Varegii se îmbarcară pe bărci formate din trunchiuri de copac şi se lăsară pe Dunăre.

Bulgarii le ieşiră în cale, dar văzându-i înalţi, bărboşi, s'au speriat şi s'au închis în cetatea Drâstorului. Regele lor, Petru, a fost lovit de apoplexie, auzind de dezastrul armatelor sale.

---

*) N.Iorga. Geschichte des rum. volkes I 77—81
*) Anna Comnena. Alexiadis lib VII. 3.
*) G. Songeon. Histoire de la Bulgarie pag. 56—163.

Bulgaria cade în stăpânirea Ruşilor, împreună cu Durostorul.
Sviatoslav nu aveà decât 25 ani. Mama sa, Ţarina Olga, se dusese la Constantinopole în 957, sub domnia lui C. Porphirogenitul, unde fu creştinată de patriarh. La întoarcere întroduse creştinismul în ţară şi guvernă până la ma joratul fiului ei.

Biserica Sf. Petre şi Pavel—Silistra.

Sviatoslav nu voià să auză de botez, replicând: „Supuşii mei îşi vor bate joc de mine!* Aveà talie mijlocie, robust, pieptul larg, gât gros, ochi albaştri, sprincene dese, nasul, mustăţi lungi, capul ras cu o tufă de păr, un cercel de argint cu rubin şi 2 perle în ureche, ambiţios, răsboinic. Nu erà un cap de stat, ci mai bine un şef de bandă, gata oricând. Tatăl lui, Prinţul Igor, a fost legat de 2 arbori, ce au fost îndoiţi, până l-a rupt în două.

Bizantinii, văzând că Ruşii iau în stăpânire Moesia şi pericolul e mare, se hotăresc la un nou răsboiu.

La 28 Martie 972, împăratul Tzimisces părăsi sfân-

---

* G. Songeon. H. de la B. pag. 123.
Kanitz. La Bulgarie danubienne pg. 500—507.

tul palat, cu picioarele goale, crucea în mână urmat de întreaga curte, făcù rugăciuni în biserica „Sf. Sofie“ şi dădù ordin flotei din 300 vase, să plece pe mare şi apoi pe Dunare spre a tăià retragerea Ruşilor, iar el cu 30000 Bizantini plecară la Preslav.

Sviatoslav se îndreptă spre Drâstor, auzind de plecarea flotei greceşti, lăsând po generalul Svienald, care este bătut şi cu greutate scăpă spre Dunăre.

După ce basileus-ul sărbători Sf. Paşti în Preslav împreună cu Boris II-lea şi familia, se îndreptă spre Drâstor, cea mai insemnată localitate de pe fluviu, unde îl aşteptă Sviatoslav cu toată armata. Fiindcă o parte din oştire îl părăsià,prinţul varegilor dădù ordin săomoare 300 de fruntaşi şi să pue in fiare multe mii. Aşà băgă groază în ai săi.

„Vulturii ţipau în stănci,
„Urlau văile adânci.
„Plângeau florile pe maluri,
„Salcia plângeà pe valuri.

(I. Neniţescu.)

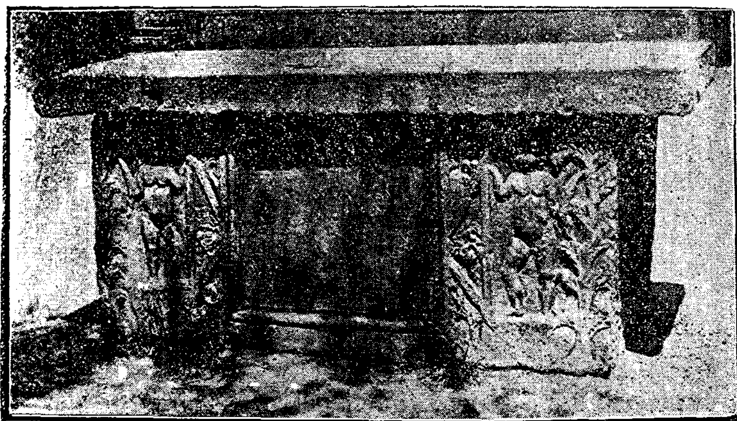
Luptele date sunt descrise foarte bine de Gustav Schlumberger. G. Songeon, De Launay şi'n româneşte de d-l G. Popa Lizeanu.

„Doristolon, dădeà atunci cel mai îngrozitor şi mai curios spectacol a două armate, a două flote aşà de deosebite, reunite sub zidurile sale înalte şi acoperite cu turnuri de apărători, cu stradele, cu pieţele sale acoperite de soldaţi gigantici cu vocea răguşită şi sonoră, răsboinici străini de prin gheţurile Schitiei, brute îngrozitoare în veşminte de zale; împrejurul lor Pecenegi, Unguri, Bulgari captivi toate popoarele hoardei, îmbracaţi în piei de fiare. La sud, lagărul vast al armatei bizantine furnicând de mii de ostaşi din atâtea neamuri, lunga strălucire a acestui zid minunat de scuturi şi lănci fixate în pământ, mişcările cavaleriei, costumele superbe ale basileusului şi ale generali-

1) G. Schlumberger L'épopée Byzantine I. 108.
2) G. Songeon. L'histroire de la Bulgarie 182—191.
3) De Launay La Bulgarie d'hier et de demain 46.
4) G. Popa Lizeanu Drâstorul-Silistra. 117—127

lor, strălucitoarea ceată de nemuritori. Spre nord, Dunărea posomorîtă în valea sa largă; pe țărm mii de bărci lungi, cari aduseră pe Rușii din Kiev, mai departe flota grecească în semicerc cu pavilioanele sale de mătasă, cu pânzele sale colorate, costumele de mateloți...., dincolo câmpia nemărginită, goală și posomorîtă, până spre ceturile Schythiei.

Lupta începú. Victoria erà, când de partea vitejilor Ruși, când de partea tacticei Bizantinilor, înflăcărați de însuș băsileus-ul. Către miezul nopții, datorită trupei de armeni, Rușii sunt învinși. Drept mulțumită se făcură rugăciuni Sf. Gheorghe.

Sarcofag.

Tzimisces puse de săpă un șanț în formă de drept—unghiu, pământul aruncat înainte servià de parapet, în vârful parapetului se fixă lănci, spre a obține un zid metalic. Tabia erà gata.

Câteva atacuri nedecise.

Sviatoslav cu 2 corpuri încercă să iese pe 2 porți răsăritene, dar fu întimpinat de trupele lui Petru Phocas și Bardas Skleros și bătut cumplit.

Sosind flota greacă, se întări cercul și orice comunicație fu întreruptă.

O a doua incercare a lui Sviatoslav n'avù rezultatul dorit.

Asediaţi prin foame, chinuiţi de proiectelele aruncate, o duc foarte greu lunile Maiu, Iunie şi Iulie.

„Scump plătesc ei a lor moarte,
„Strânşi acum din orice parte
„Ca 'ntr'un cerc vârtos de fier
„Se tot stâng... se stâng şi pier".

(I. Neniţescu)

Dela 19 Iulie încep sforţările de a ieşi din cercul de fier. Sunt lupte îngrozitoare conduse de însuş Prinţul Vareg, căci se hotărîseră cu toţii sau să învingă, sau să moară. Ies din cetate, porţile să încuie şi la luptă. Căzură şi dintr'o parte şi din alta. Fiind serbătoarea Sf. Stratilat, patronul lui Tzimisces, Bizantinii au luptat cu entusiasm şi-au măcelărit pe Ruşi. Sviatoslav scăpă datorită întunerecului nopţii.

La 25 Iulie, Ruşii cer pace, cu condiţiuni să li se permită retragerea spre Kiev şi merinde pe drum. Cererea a fost primită. Cele 22 mii de soldaţi se îmbarcară pe bărci şi părăsiră cetatea.

In aceste lupte grele pieriseră 38000 de Ruşi.

Basileus-ul numi oraşul Drâstor *Theodoropolis* spre comemorarea zilei de 24 Iulie, Theodor Stratilat.

„De când soarele răsare,
„N'a văzut măcel mai mare,
„Şi nu-i limbă omenească
„Prin cuvânt să-l povestească."

(I. Neniţescu)

Aşà s'a terminat unul din cele mai mari asedii din istorie, înscriind cu litere de aur numele cetăţii.

Patriarhul Damian plecă din Silistra şi'n locul lui fu numit un episcop pendinte de Constantinopole.

Puţin timp e stăpânită de Ţarul Bulgar Samuel, până la 1002, când e cucerită de împăratul Basile II-lea Bulgaroctonul.

Pe la finele veacului al XI-lea, Pecinegii şi Cumanii vizitează Drâstorul. Impăratul Alexe Comneanul trimite flota şi o armată de uscat la Silistra.

Ambele armate sunt bătute de Pecinegi.

Cumanii, fiind învinşi, s'au aşezat în imperiu.

In timpul domniei române a Asanizilor*, Drâstorul a avut parte de zile mai bune. Ioniţă Asan e incoronat de rege al *Vlahiei* şi *Bulgariei* de către Papa Inocenţiu III-lea prin cardinalul Leon, care-i aduse sceptrul şi coroana regală.

Intr'un hrisov din 1379, îl găsim aparţinând; domnului român *Radu*, care se căsătorise cu principesa bizantină *Calinichia*.

„S'a'mbrăcat în plumb tot cerul dintre sud și răsărit.
„Și'n văzduh un fulger groaznic ca un șarpe a licărit.
„Neamul românesc în frunte cu voivodul înțelept.
„Mircea Vodă Basarabul, ține fulgerului piept,
„Ca să-și apere cu cinste răzășeasca lui moșie...
„Și-acum lumea clocotește de-a lui Mircea vitejie!
(V. Leonescu—T. Duţescu Duţ.)

In documentele din 1387, 1390, 1391 Mircea cel Bătrân poartă titulatura: *„terrarum Dobrodicii Despotus et Dristi Dominus."*

Asupra stăpânirii Românilor, d-nii Al. T. Dumitrescu şi D. Casselli, prin articole susţin că aceste ţinuturi au fost zălogite Genovezilor de către împăraţii Paleologi pentru serviciile aduse la reluarea Bizanţului dela Latini (Cruciaţi) şi că dela Genovezi au trecut la Radu Basarab, căsătorit cu principesa bizantină.**

Din titulatura domnilor precum şi din inscripţiunea ce se găseşte în Constantinopole ar reeşi că Drâstorul erà cetate liberă, adăpostind pe regii bulgari în timpuri de mari restrişti.

Mihaiu Vodă (1418—1420), fiul lui Mircea, păstrează cetatea.

La 1442, Drâstorul e luat de Turci pentru puţin timp, căci Vlad Dracul, domnul Ţării Româneşti, o atacă şi o ocupă.

Dela 1484, odată cu cucerirea cetăţilor Chilia şi Cetatea Albă, Turcii iau definitiv Dristea, numind-o *Silistria*.

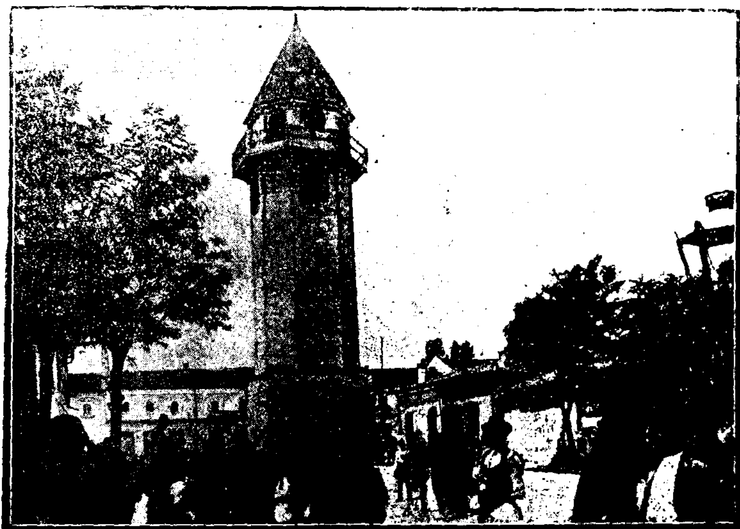
---

* G. Songeon. H. B. pag. 227. Ils étaient probablement valaques.
** G. Popa Lizeanu. Drâstorul—Silistra 140—150.

dându-i o importanță mare din punct de vedere militar, politic și economic.

Erà capitala unui însemnat ținut, guvernat de un pașă, ce supraveghià mișcările din Țările Românești. Pașa aveà și numele de *Seraschier*, cu puteri nelimitate în răsboiu.

Ei, sub diferite pretexte, intrau în țară, chiar cu armată.

Foișorul.

In timpul domniei lui Mihaiu Vitezul, hanul Tătarilor cu 24000 ostași intră în țară, fu bătut și se refugie la Drâstor.

„Prin văzduhul plin de ceață ce cuprinde'ntreaga țară,
„A vrut Domnul cu'ndurare un Craiu Nou să ne răsară;
„Și-l menì, spre fala lumii, cu din har dumnezeesc,
„Spornic să cuprindă'n raza-i tot apusul creștinesc!
„E Mihaiu-Vitezul, vultur ce din ochi văpăi țâșnește.

(V Leonescu-T. Duțescu Duțu)

La 6 Ianuarie 1595, Mihaiu Vitezul trecù cu armata pe ghiață spre Silistra, oraș bogat. S'a dat un asalt grozav, în care și unii și alții s'au luptat eroic. Orașul e co-

prins, dar cetăţuia rezistă—Românii dau foc şi iau pradă bogată.*

Turcii intervenind cu armate, Mihaiu Viteazul trimite pe banul Mihalcea care o arde şi o pustieşte.

O a treea ardere la 6 Martie, distruge ce a mai rămas din oraş.

După moartea lui Mihaiu Viteazul, Silistria are ca guvernatori pe cei mai vestiţi generali: *Schender paşa, Murteza, Mahomed Abaza, Kenaan, Siarvuş, Khadir, Fazli, Ibraim, Ipsir, Mustafa, Nasuf.***

Şcoala Secundară de fete.

La Silistra veniau domnii români să câştige bunavoinţa guvernatorilor.

Printre guvernatori se citează şi un Român Iliaş, urmaşul lui P. Rareş, iar la 1622 pe un Cantemir, ce fu numit în urma serviciilor aduse sultanului.*

Radu Şerban Basarab, la 1603, trecù Dunăreà pe ghiaţă cu 12000 Români, 2000 secui, cuceri Silistra, luând 17 steaguri şi prăzi.

* N. Bălcescu, Istoria Românilor 59.
** N. Iorga. Studii şi documente IV. 115.
* N. Iorga Studii şi documente XX p. 194.

Dimitre Cantemir în Istoria imperiului otoman (p. 644) arată că *Drusa* pe la 1711 erà mai mult creștină și că erau și Români.

Pe la 1754, se pomeneşte de atacul cetelor de haiduci de sub comanda lui Pasvantoglu, pricinuind multe pagube oraşului şi cetăţii.

La 1769 se ivi un răsboiu intre Caterina IIa a Rusiei și Mustafa III-lea al Turciei. Cetăţile dunărene erau însângerate. In 1773 generalul *Romantzof* dă un asalt puternic cetăţii Silistra, bine întărită. Turcii se retrag în defensivă.

„Se'ncordează spre omor
„Și în luptă sar cu zor.
„ „Ura!“ toți atuncistrigară;
„ „Omorîți!“ ei urlă iară.
„Cu dușmanii se'ncleștară·
„Si se sparg, se rup, se prind,
„ Strâns în brațe se cuprind,
„Carnea din obraz își mușcă,
„Piept în piept se tot împușcă,
„Se sfâșie, se sdrobesc,
„Crunți cu moarte se lovesc.
„Ghioagă, palǎ, iatăgan
„Și hamger cu buzdugan
„ Își vorbesc prin zângănire
„Și prin aspra lor scrâșnire.“

(I. Neniţescu)

Măcelul a fost groaznic. 5000 de Turci sunt ucişi, 54 de tunuri luate, dar cetatea rezistă. Generalul rus trece cavaleria pe malul stâng, iar cu înfanteria dă un al doilea asalt, care este respins. Turcii aveau în cetate 30000 ostaşi comandaţi de *Hassan Beiu*·

Rușii s'au retras, dar în 1774 revin. Romantzoff aduce pe vestiţii generali *Kamensky* şi *Suvaroff*.

Pașa nu mai putù rezistà artileriei ucigătoare și'n retragere, armata turcă e bătută și tunurle captivate.

Ruşii dictează pacea de la *Cuciuc Kainargea*.

A urmat o perioadă de linişte de câteva decenii.

In 1809, generalul Kamensky asediă cetatea şi după 5 zile se predă. Forificaţiile sunt dărâmate.

Silistra deveni celebră prin renumitele asedii din 1828—1829 din răsboiul ruso-turc.*

„La 21 Iulie 1828, generalul *Roth* cu 10000 oameni şi 36 piese ajunse înaintea cetăţii,

Ne având artilerie de asediu, luă pe înălţimi o poziţie de defensivă. Liniile sale consistau într'o urmare de uvrage, fie închise fie deschise la gât, departe de 2000 m. de cetate, dreapta sprijinindu-se pe o redută la Dunăre. Patru săptămâni numai mici escarmuşuri. La 28 August, la miezul nopţii, începù atacul din partea Ruşilor, ţinând până a doua zi după amiazi. Lupta fu crâncenă. De trei ori fu reluat punctul de atac. Turcii cedează

Escadrele ruseşti II şi III, din 36 vase, stabili comunicaţia cu ţărmul stâng printr'un pod de vase, ajutând la aprovizionare şi la retragere în caz de pericol.

Ahmed-paşa, bravul apărător al Silistrei, cu 4000 oameni angajă o luptă de ieşire, care făcù să curgă mult sânge.

Rot plecând îi urmă *Langeron.* Deşi artileria de asediu aveà 120 piese, dar lipsiau muniţiunile. Bolile şi foametea făcura ravagii.

Generalul Rudjevici cu un corp de armată veni dela Şumla, întărind blocarea. Aveau acum 2 corpuri de armată cu 30000 soldaţi. Sosiră ploi torenţiale, ce inundară tranşeele, zăpadă, îngheţ, frig de 8o, sloi pe Dunăre. O bombardare de 48 ore şi se hotărî părăsirea. O parte din trupe trecù Dunarea, o parte se retrase, baterii întregi fu lăsate.

Asediul Silistrei din 1828 e considerat ca un fapt militar rău conceput şi executat.

In Maiu 1829, fu întins un pod pe Dunăre, la sud de Silistra pentru trecerea corpurilor II şi III. Armatele făcură un ocol pe la Cuzgun şi după 9 zile ajunsese în faţa Silistrei, la 17 Maiu. Cetatea fu atăcată la răsărit în cooperaţie cu flotila.

---

* Moltke. Campagnes des Russes dans la Turquie d'Europe.

Ruşii trimit materialul unui pod dela Bucureşti la Oltenița şi apoi la Călăraşi. Intre timp, Turcii aduc flotila dela Rusciuc.

Podul fu adus fără accident pe țărmul stâng, aproape de fortăreață.

Pentru tăierea comunicației cu Rusciucul, se aşezase baterii la gura Argeşului şi a răulețului Bott. Patru încercări ale Turcilor cu flotila lor fură respinse. Infanteria însă ocupă o insulă la jumătate milă în sus de Silistra, tiraliorii ocupară țărmul stâng în fața fortăreții.

La 17 Maiu 1829, Generalul *Dibici,* sosind din Cernavodă, înaintă în trei coloane spre cetate. Turcii se întărise în uvragele lăsate de Ruşi în trecut. După o rezistență eroică, retranşamentele sunt luate, pierzând Turcii 800 oameni, iar Ruşii 50 ofițeri şi 190 oameni; 31 piese, luate la Braila, sunt puse în baterie pe țărmul stâng, 11 vase ale flotilei ancorează în sus şi 5 la vale, din unele şalupe se scoaseră tunurile, aşezându-se în baterii. Asediul începe la 20 Maiu, noaptea.

„Când în luptă se încleaştă,
„Numai moartea îi descleaştă;
„Şi grozav se ucideau,
„Furioşi se cuprindeau,
„Unghia cumplit scrijale
„Şi în muşchi îşi face cale,
„Fieru-în os auzi trosnind,
„Dinți de dinți auzi scrâşnind.
„Spintecând colea un piept
„Dincolo un umăr drept.
„Ori pe stângul, unde cad,
„Zilele mereu tot scad,
„Inimi multe îmi deschid
„Şi-ochi mulți mereu închid.
„Iar prin rânduri moartea trece
„„Tot punând pecetia-i rece.

(I. Nenițescu)

Un şir de lupte, asalturi, ieşiri. care de care mai crâncen, siliră ca la 29 Iunie, ora 9 seara, trimişii lui *Sert Mehmed paşa* să semneze protocolul de predare.

A doua zi, 9000 soldaţi din 3 regimente depuseră armele, 8000 locuitori desarmaţi şi 1500 bolnavi şi răniţi. Ruşii au luat ca trofee 238 tunuri din metereze, 31 altele, 15 canoniere şi 40 drapele.

Silistra rezistase 44 zile.

Şcoala primară de fete No. 1—Silistra.

Ruşii au avut pierderi: morţi un general, 1 ofiţer superior, 13 ofiţeri, 819 oameni; răniţi: 16 ofiţeri superiori, 84 ofiţeri, 1747 oameni.

Silistra a fost ţinută zălog 7 ani, până la plata cheltuelilor de răsboiu 11½ milioane galbeni.

La 1836 sultanul *Abdul Medjid* vizită oraşul şi-l găsi ca şi'n ultima zi de asediu.

La 1840 numai era din populaţia de 20000 decât 4000, mai mult de ¾ din oraş fu nimicite. In mahalaua *Volna* începù noul oraş.

Se citează că domnii pământeni Alexandru Ghica şi Mihail Sturza au vizitat pe Sultan la Silistra, aducându-i câte un dar în galbeni. Marele Molke, căpitan la 1837, fu însărcinat cu planurile de fortificaţii ale Silistrei distrusă.

Fortificațiile au fost complectate cu uvragele făcute de colonelul Krach.

In 1854, răsboiul Crimeei, fortăreața Silistrei e încercuită de armata rusă în Aprilie, bombardată de pe țărmul stâng, din ostroave, de pe șalupele canoniere. Armata rusă, 45000 oameni, erà sub comanda *Principelui Pașchevici* și generalului *Schilders;* în cetate 12000 oameni: un regiment de săpători, un regiment de infanterie de gardă, un regiment egiptean, 1200 tunuri sub comanda lui *Musa pașa.* Fortificațiilor vechi li se adăugase un lanț de forturi detașate, din cari unul erà pe pozițiunea de unde Rușii în 1829 forțase capitularea.

Forturile *Arab* și *Plane* aveau profile de fortificație pasageră.

Rușii mai instalează pe țărmul stâng încă 34 tunuri de asediu și un număr mare de tunuri de campanie.

Noaptea, lupte dese. Incercările, de a pătrunde în fortul Arab, au dat greș, lăsând sute de morți.

„*Se cutremură văzduhul de năpraznicul măcel,*
„*Fulgere sclipesc din latul săbiilor de oțel;*
„*Grindină de plumbi s'așterme pe-ale Silistrei muscele,*
„*Iară tunurile plouă foc de bombe și șrapnele!*
(V. Leonescu, T. Duțescu Duțu)

In ziua de 3 Iunie, eroul Musa pașa e omorît de o schijă de obuz.

Rrincipele Pașchevici, fiind contuzionat, lăsă comanda *Pr. Gorceacof,* care cu toate încercările de noapte, nu fu mai norocos.

La 22—23 Iunie, din ordin, Rușii ridică asediul și trec pe malul stâng.

Pământ scormonit, cât vedeai cu ochii, mormintele a 2500 Ruși.

Cele două luni de asediu dăduse timp aliaților Francezi și Englezi, să-și pregătească armatele. Cetatea rezistase mai mult decât așteptările, dovedind că e cheea Dobrogei, și a câștigat un loc de onoare în istoria lumii.

In răsboiul româno-ruso-turc, cetatea n'a fost decât recunoscută de armata română și mici atacuri din corpul rusesc Zimmerman. Turcii, la 19 August, au tras

cu tunurile din cetate în Călărași și au pus să construiască pod de vase între cele două țărmuri.

In 1878, încheindu-se armistițiul, guvernatorul Selami pașa, în urma unui *fetva* dela sultan, a părasit Silistra.

Prin congresul dela Berlin, trece sub ocupațiunea bulgară, cu toate stăruințele Wadington, ministru de externe al Franței, Beaconsfield, primul ministru al Angliei, Contelui Corti, ministru Italiei, ca să se dee României.

Anul 1913, chemând România să aducă pace și să înceteze vârsările de sânge în Balcani, redă Românilor vechea cetate a Bătrânului Mircea.

„Steagul românesc, în focul luptei sfinte miruit,
„Mândru-și flutură'n redute tricolorul ciuruit!

(V. Leonescu T. Duțescu Duțu)

Soarta a fost crudă în timpul răsboiului mondial (1916—1918). Erà apărată de buna divizie IX-a, dar fără un destoinic comandant.* Brigada de infanterie, inamică, compusă de 6 batalioane și 3 baterii, întrerupe comunicația între Silistra și Turtucaia (23 August 1916), o brigadă de 8 batalioane și 3 baterii ia drumul Silistrei dinspre Accadânlar și Alfatar, iar o divizie de cavalerie, infanterie și artilerie apără flancul drept.

Divizia IX-a s'a retras fără rezistență.

La ordinul de a luà *ofensiva viguroasă* pentru salvarea Turtucaei, încercările făcute la Sarsânlar sunt infructuoase și consiliul de răsboiu în noaptea de 25—26 August fu de părere a se evacuà. Tocmai în Decembrie 1918, autoritățile române își reiau locul de mai înainte.

Astăzi, regimentul 36 „Vasile Lupu" sub comanda d-lui Colonel Iliescu, își are garnizoana în vestita chee milenară a Dobrogei Noui.

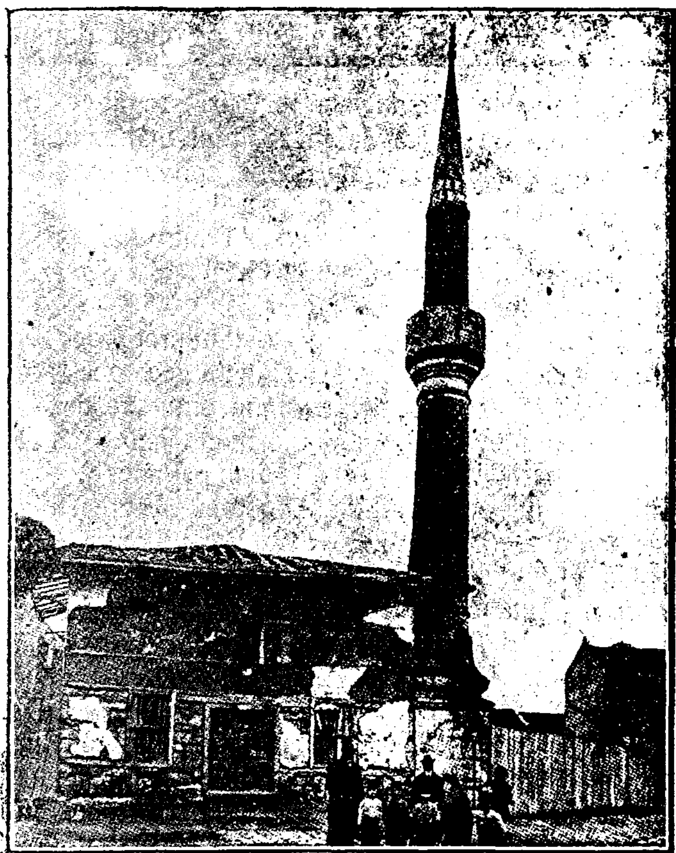
* * *

Credința în epoca preistorică erà celestă, uranică (adorarea cerului), iar mai târziu apare sub forma saturnică (adorațiunea pământului). *Papae-os*—Saturn (Moșul zeilor) erà adorat ca domnul lumii subterane. La Romani,

*) C. Kirițescu. Istoria răsboiului pentru întregirea României, II pag. 190.

Saturn erà *Deus Manus,* iar *Manes* erau spiritele morților.*

Femeeea întreținea cultul focului sacru al patriotismului și al raligiunii. Fiecare familie își aveà zeii ei, cărora femeile le aduceau șacrificii.

Accapugeami—Silistra

Primii locuitori de origină pelasgică ori tracică erau credincioși într'un suflet nemuritor, care se înalță ca o floare vie prea sus pentru a puteà pieri oarecând în veșnicie, cu totul și pentru totdeauna. *Zamolzes* (moșul zeilor) a venit să aducă lumii chinuite vestea cea bună, lui

1) N. Densușeanu—Dacia preistorică pg. 207.

trebuie din timp în timp să-i dea socoteală de purtarea lor pământească cei mântuiți printr'însul, și atunci fericitul crainic, cu toate că'n aparență nenorocit, va sângerà în vârful celor patru suliți pe care va cădeà. Dar alesul zeilor, care se puteà ridicà la cer ca trimis al poporului său, nu se simțià nedreptățit. Traiul nu erà decât o scurtă clipă de încercare, o întunecată și dureroasă trecătoare spre fericirea adevăratei vieți veșnice, sub ocrotirea dumnezeirii prezente. La leagănul copilului, care erà chiemat la lupta cu spiritele rele, se vărsau lacrămi, iar strigătele nebune de bucurie răsunau numai la mormântul mântuitului, mormânt în care rudele erau gata să se coboare odată cu el, fără a privì cu părere de rău în urmă. [1]

Odată cu stăpânirea romană s'a întrodus și cultul municipal și provincial. Scaunul oficial al *Sacerdotului* Moesiei erà la templul dela Troesmis [2]).

Zeul *Dionissos-Sebazios* a fost adorat de soldații legiunii I[a] italica, care a avut reședință și'n acest oraș.

Mare parte din coloniștii romani erau creștini, aduși ca să-și asigure hotarele, fiind cei mai viteji și să rămână în centrul imperiului adoratorii Romei păgane. [3])

Creștinismul propagat de Apostolul Andreiu s'a răspândit până'n Durostorum, dovadă numărul mare de martiri în timpul persecuțiilor.

Iulius (Acta S.S. VI 654); *Marcus* și *Iulius* (II 56.) *Herichius* (A. III 526. *Secunda, Donata, Bassus, Maximus, Paulus Marinus, Iustus.* (VI 360).

Primul episcop al Durostorului, pomenit e *Dassius* (325), care a primit coroana de martir în timpul lui Dioclețian, dovadă că au existat creștini și mai înainte.

In Scythia minor s'au găsit inscripții creștine în limba latină sau greacă. Săpăturile arhiologice sunt la început și nu s'au dat decât de o parte minimă de antichități păgâne și creștine, dovedind că cele spuse de *Sozomenus* asupra stării înfloritoare a acestei provincii creștine sunt pururi adevăruri. [4])

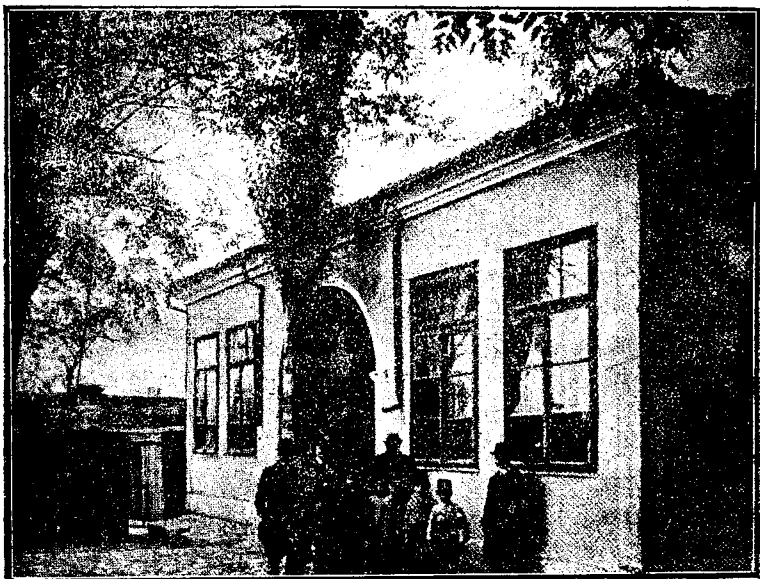
In timpul lui Athanaric, regele Vizigoților din stânga

---

1) N. Iorga. Istoria poporului românesc I 28, după Herodot IV § 94.
2) V. Stroescu. Pe căile străbune. Vol. I pag. 54—63.
3) G. M. Ionescu. Istoria bisericii Românilor pag, 58—60.
4) V. Pârvan. Contribuțiuni epigrafice pg. 62.

Dunării, episcopul got *Ulfila*, ca un Moise, trece Dunărea cu prozeliții lui și se așează în mijlocul fraților lor întru Hristos, din imperiu (Constantin cel Mare 355).

Activitatea lui Ulfila a fost foarte rodnică. El predică în trei limbi: gotică, latină și greacă. Predicà în latinește Românilor. Centrul activității sale pastorale a fost la *Constanțiola* (Daphne).

Școala musulmană—Silistra.

Aci erà una din bisericele cele mai vechi ale Daciei și în timpurile de restriște, ea servià nu numai ca centru al creștinătății, dar și al naționalității locuitorulor. Se adunau zilnic pentru serviciul divîn, cât și pentru sfătuire și ajutorare materială. Aci domniau frățirea și iubirea, caracteristica creștinilor în primtle veacuri. Serviciul divin făcut în limba latină a contribuit la întărirea elementului latin dintre ambele laturi ale Dunării.*

In timpul persecuțiunii lui Atanaric 366, pe când se

1) V. Pârvan Contribuțiuni epigrafice la istoria creștiuismului la Dacoromanii pag. 62.

2) G. M. Ionescu—Istr. bir. om. pag. 349.

*) G. M. Ionescu ibed pag. 354.

oficià, au dat foc bisericii și creștinilor aflați acolo.

Iată martirii: *Bathusius, Vercas, Arpila, Constans, Agias, Vias, Egatrax, Hescus, Sila, Sidița, Sucrilos, Suimplos, Thermas, Philga* și femeile *Ana, Ala, Paris, Moico, Mamico, Vico* și *Animais*. Printre aceștia au fost 2 preoți, un călugăr, 4 copii și 19 mireni.*

Se serbează la 26 Martie.

Reliquele au fost culese de regina creștină *Gautia*, cu fiica sa *Ducila* și credinciosul lor *Thiella* și le-au transportat pe furiș la Durostor.

Gauthia se născuse în Durostor și fratele ei fusese tribunul cetății. Impreună au făcut în orașul natal o biserică frumoasă pe mormântul Sf. Martir Emilian, un fost sclav al lor, mort în persecuțiunea ridicată de Iulian Apostatul.

După moartea fratelui său, fiind persecutată, a trecut la Daphnè, unde s'a căsătorit cu magistratul cetății și el creștin. Ea avù pe *Ducila* și *Arimerius*.

După persecuțiunea pomenită mai sus, lăsă conducerea cetății în seama lui Arimerius, iar ea transportă pe furiș reliquele martirilor, într'un sicriu prețios și le puse în biserica zidită de ea.

La întoarcere, este prinsă de păgâni și ucisă cu pietre. Biserica creștină serbează pomenirea ei la 20 Martie.

Discipolul lui Ulfila*, episcopul arian *Auxeutius*, îl întâlnim la 380 în Durostor. El e panegiristul profesorului său. Fragmente au fost păstrate de episcopul arian *Maximinus*, ca însemnări pe marginile unui manuscris găsit la Paris de *Waitz*, arătând misionarea populației romanice a Moesiei de către Ulfila.

La conciliul dela *Ephes*, 431, ia parte și episcopul *Iacobus* al Durostorului.

Pe la 458, întâlnim pe *Monophilus*, iar în secolul al VI—VII pe *Dulcissimus*, îngropat în Odessus, constatat după o inscripțiune greacă. Printre martiri se mai citează și episcopul *Urbanus*.

---

* Acta SS. 603 și 617.

*) Vaitz Leben und Lehre des Ulfila pg. 326.

**) V. Pârvan. Centr. ep. as. cr. Daco-români pag. 67—69.

Până la 450, biserica creştină a fost autocefală, iar dela această dată intră sub jurisdicţiunea Patriarhului din Constantinopole.*

In timpul lui Iustinian biserica creştină a avut o perioadă de înflorire.

Dela venirea Slavilor şi a Bulgarilor, până la creştinarea lor, soarta episcopiei a fost destul de încercată.

Simeon, Ţarul Bulgarilor, reuşi să obţie o patriarhie la Durostorum, având sub ordine 10 episcopi, probabil şi cei din Dobrogea şi din stânga Dunării.

Patriarhia n'a ţinut decât 40 de ani, căci la 967, oraşul cade în stăpânirea lui Sviatoslav, iar patriarhul Damian se refugie în Sofia.

Arhiepiscopul rămas depindeà de Constantinopole. El aveà pe lângă autoritatea religioasă şi cea politică „Les valaques de toute la Bulgarie seront soumis à l'autoritè de l'Archeveque". 3)

In secolul XVIIlea, mitropolia din Dârstor aveà locaş sfânt zidit de *Grigore Ghica Vodă I* (1672—1674) şi surpându-se s'a reclădit de *Gr. Ghică II* (1748—1752)

„*Să rămâe amintire,*
„*Ca urmaşii toţi să ştie*
„*Că le stă ca datorie*
„*Dorul faptei creştineşti,*
„*Paza ţării strămoşeşti,*
„*Şi să'nveţe a iubi*
„ *Şi cu drag a pomeni*
„ *Pe bărbaţii ce-au păstrat*
Mult-puţin ce-au apucat
„ *Dela moşi,*
„ *Dela strămoşi!"*

(I. Neniţescu)

Pe la 1707, *Atanasie* al Drâstorului ia parte la târnosirea bisericii Sf. Gheorghe Nou din Bucureşti.

In fiecare an se dădeà câte 50—600 bolovani mari de sare, pentru trebuinţele mitropoliei.

Se mai citează mitropoliţii *Gherasim, Ghenadie, Do-*

---

*) Sozomen. lib. VI. 21. Le Quien. Oriens Christianus I p. 1098.
3) Schlumberger—L'épopeé byzantine.

softeiu, Calinic, Vartolomeu, Partenie, Chiril.

In urma răsboiului din 1877—78, mitropolia a fost desfiinţată, iar biserica a depins juridiceşte de mitropolia de Ruşciuc până la 1913, când a trecut la arhieria din Balcic, apoi la episcopia Dunării de Jos, iar dela 1923 de episcopia Tomisului şi Drâstorului. P. S. S. *Arhiereul locotenent Gherontie* a luat numele de *Silistreanul.*

In oraş au fost şapte biserici creştine, din cari cea catolică dela Volna* a fost distrusă în 1854 de Musa Paşa pentru motive militare. In curtea şcoalei peofesionale a fost biserica cu Sfinţi, peste drum de baea comunală biserica Pestriţă. Biserica catedrală erà săpată în pământ, ca şi celelalte, scoborîndu-te pe trepte, fiindcă Turcii nu îngăduiau creştinilor să clădească biserici mai înalte ca geamiile.

In 1862 a fost vândută de Români Bulgarilor şi e pe locul fostei mitropolii.

In 1829 Ruşii clădiseră o biserică grecească, pe care o dărâmară mai târziu Bulgarii, din ordinul guvernului.

Libertatea cultului fiind garantată, Mahomedanii se bucură de drepturi depline în practicarea dogmelor şi obiceiurilor lor. Cadii, hatipii şi Imamii au îndatoriri legale privitoare la actele de stare civilă, cu condiţiune să îndeplinească anumite formalităţi pe lângă autorităţile competinte.

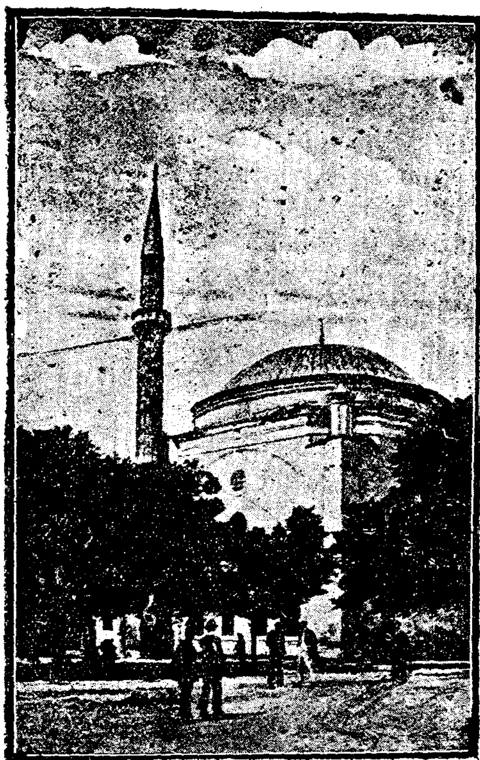
Şeful religios e muftiul, *Halil Cadâr,* seminarist; iar Cadiu *Osman Bectaş,* tot seminarist.

Muftiatul şi cadiatul sunt instalate în localul comunităţii de lângă Cruşumlu geami.

Sunt 8 geamii: *Bairaclâ geami* (1808) construită de Memet Selim Paşa) fiindcă în timpul de glorie al Turcilor, se ridicà un steag roş şi muezinul începeà rugăciunea.* In acelaş timp se urcau muezinii în minaretele celorlalte geamii. E sonstruită acum un veac şi e în reparaţie. Din cauza cutremurilor a crăpat şi la prima reparaţie s'a pus cupola. E trecută la stat şi poartă numele de „Regele Carol I“ *Ac capu geami* (geamia dela poarta albă, construită 1775). A ars, s'a reparat, dar în răsboiul 1916—1918

*) Durostorul—I. Cămărăşescu pg. 189.
*) Stroescu—Pe căile Străbunilor p. 66.

s'a dărămat minaretul de bombardament. Până la 1922 erà numai sală de rugăciune, astăzi în parter funcționează seminarul. In curtea geamiei se află mormântul bravului comandant Musa Paşa, mort de o schijă de obuz. Pe mormânt se văd ghiulelele şi schija. Tot aci se află şi mormântul lui Hagi Ibraim Paşa, Valiul Silistrei.

Bairaclâ geami—Silistra.

Curşumlu geami (Geamia cu acoperişul de lplumb), acelaş model ca Bairaclâ geami, mai solidă, dar mai mică.

Tahtalâ geami (geamia căptuşată cu scânduri), cu minaret de cărămidă, destul de înalt.

Tos coparan geami (geamia din mahalaua prăfuită), căp tuşită cu scânduri şi minaretul de scânduri.

Hagi Sefer Mesged. Nu se oficiază Vinerea şi sărbătorile.

Saturi geami şi *Aivaz Paşa geami* (veche—nu se oficiază).

* * *

Românii, dealungul Dnnării, şi-au păstrat limba, tezaur strămoşesc, căutând prin sforțări uriaşe, să aibă şcoli, cari să le lumineze calea vieții.

In acest oraş, şcoala românească trebuie să fi dăinuit de cel puțin un veac, căci în timpul lui Vodă Carol, 1868|69 Ministerul ajută cu cărți, iar în 1870, eforia şco-

lară cere încă un institutor, dovedind că erau conştienţi de importanţa luminării minţii şi a darurilor lăsate de străbuni.*

In acel an funcţionau C. Petrescu şi D. Stătescu cu 110 elevi vara şi 150 iarna.

In 1871|72, şcoala număra 92 elevi; iar în 1872|73 elevi 87.

In 14 Aprilie 1874, „Societatea de cultură şi limbă din Silistra" a înfiinţat o şcoală de fete.

Dela 1878 şcoala română îşi închide porţile până la 1913, când steaua culturii române reapare la orizont.

In anexa 16** găsim G. Mantu, deputat, vizitând Silistra, laudă progresele şcoalei româneşti şi propune Ministerului, să acorde 200—300 lei anual pentru scutirea elevilor de taxa de 10 lei.

In anexa 17, C. Petrescu, revizor şcolar al judeţelor Brăila, Ialomiţa şi R. Sarat, prin raport din Iulie 1870, arată că a găsit 98 elevi în 4 clase primare şi cere autorizaţia de funcţionare a acestei şcoli şi a altora ce se vor mai deschide pe malul Dunării, un institutor, cărţi gratis, cheltueli de întreţinere şi construirea unui local nou.

In 1913 funcţionau o şcoală normală şi un liceu de băieţi, cu cinci clase superioare, un liceu de fete cu 7 clase, un progimnaziu, 3 şcoli primare mixte, o şcoală primară de fete şi o grădină de copii; Musulmanii aveau un liceu cu cinci clase, o şcoală primară de băieţi şi una de fete; Armenii o şcoala mixtă şi grădină de copii; Evreii o şcoală mixtă.

Odată cu anexiunea, învăţământul românesc a luat o desvoltare mare, Ministrul şcoalelor fiind D-l I. G. Duca, având ca Inspector General pe D-l G. Arghirescu, iar revizor şcolar Leon Mrejeru, ajutaţi de un corp didactic plin de însufleţire şi devotament mai presus de orice laudă.

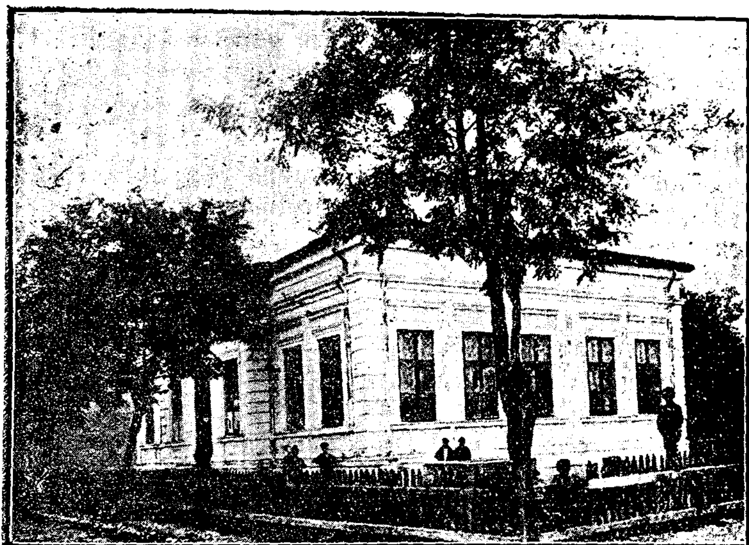
Şcoala de fete No.1 *** funcţionează cu 4 institutoare în local propriu, având şi locuinţă pentru directoare.

Eleve înscrise: Cl. I[a] 32, II[a] 37, III[a] 50, IV[a] 29=148.

---

*) Istoria şcoalelor române de M. Cordescu p. 214.
**) Id pg. 399—400.
***) Directoare Neagu Maria.

Au urmat urmat regulat 127 şi au promovat 112. Pe lângă această şcoala e un atelier de ţăsături naţionale şi covoare şi o societate de ajutor mutual a elevelor. Şcoala de fete No. 2 funcţionează cu 4 institutoare, în local închiriat, având înscrise: Cl. Iª 20, IIª 27, IIIª 29, IVª 29=105, din cari au urmat regulat 98 şi promovat 88.

Şcoala primară de băieţi No 1—Silistra.

Şcoala de băieţi No. 1, * cu 4 institutori, în local propriu, tip nou, având înscrişi: cl. Iª 28, IIª 46, IIIª 48, IVª 44=166, din cari au urmat regulat 146, au promovat 131.

Şcoala de băieţi No. 2**,cu 4 institutori, în local propriu, având: cl. Iª 38, IIª 46, IIIª 60, IVª 65=209; au urmat regulat 177, au promovat 155.

Grădina de copii No. 1 „Pr. Mircea„*** în local propriu, frumos, are înscrişi 75, au urmat regulat 65.

Grădina de copii No. 2****, cu 2 posturi, în local închiriat, având înscrişi 110.

---

*) Director D. Boboc.
**) Director Th. Iordan.
***) Conducătoare Sevasta Grigorescu
****) Conducătoare Cornelia Profiriu.

Grădina de copii No. 3 * funcționează în cartierul turcesc.

Grădina de copii No. 4 în localul școalei armene, având 40 de copilași.

Grădina de copii No. 5 funcționează în cartierul turcesc.

Revizoratul școlar e instalat în 3 camere în localul prefecturii. E condus de d-l N. G. Dinescu, revizor școlar, d-l V. Neagu subrevizor de cancelarie, 4 funcționari, iar pentru școalele din jurul Silistrei pe d-nii C. Zaharescu și D. Pița, subrevizori de control.

Comitetul școlar județian e condus de D-l Prefect D-r Tașcu Pucerea, Ec. Silvian, protoiereu și N. Dinescu ca secretar.

Bugetul se cifrează la 780943,34 lei, din cari 47000 subvenția prefecturii, cota comitetelor 400000 lei, cota pentru automobil 250000, etc.

Comitetul de construcție are un buget de 1200000 lei. A amenajat o sală, oferită de Prefectură, pentru cinema, serbări etc. și un teren sportiv și de educație fizică. In sală sunt scrise, numele învățătorilor din județul Durostor, morți pen-tru Patrie, pe câmpul de luptă:

1)	*Constantin Ionescu,*	î v.	Silistra,
2)	*Gh. Stoica,*	„	Caraorman,
3)	*Gr. Carp,*	„	Cocina,
4)	*Gh. Vartec,*	„	Pândâcli,
5)	*Tatulescu Ion,*	„	Ghiulerchioiu,
6)	*Câmpeann Ion,*	„	Popina,
7)	*Cecropid Mateiu,*	„	Babuc,
8)	*David Vasile,*	„	Aidemir,
9)	*Diaconescu Ion,*	„	Sinirul Nou
10)	*Ionescu B. Simion,*	„	Sarsânlar,
11)	*Petrescu R. Gh.*	„	Turtucaia,
12)	*Popescu Gh. Nicolae,*	„	Cadichioi,
13)	*Rădulescu Călin,*	subrevizor	Turtucaia,
14)	*Tabără Ion,*	înv.	Turc Smil,
15)	*Timuș Nicolae,*	„	Turtucaia.

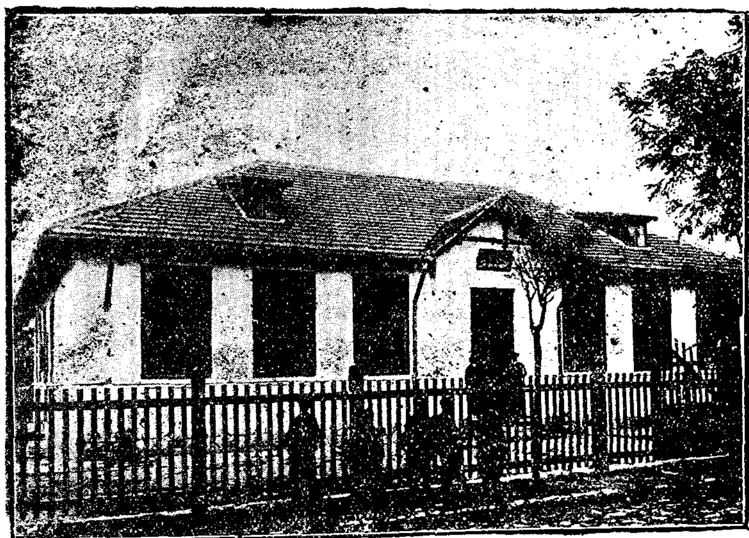
Onoare lor!

*) Vaselina Vlad.

Şcoala secundără de fete funcţionează în local propriu, având înscrise: cl. Ia 74, IIa 52, IIIa 27, IVa 14, Va 16, VIa 9=186; retrase 19, Au promovat 69, corigente 53, repetente 45. *

Dela 1 Aprilie 1914, s'a înfiinţat liceul român, care s'a desvoltat treptat, graţie distinsului folclorist Pericle Papahagi şi corpului didactic.

Funcţionează într'un local fără etaj, fost localul precturii, cu săli de studiu suficiente, având nevoie de amfiteatru. D-l director a făcut o frumoasă colecţie numismatică şi un muzeu de înscripţii de o valoare destul de mare.

Scoală primară de băieţi No 2.

Elevi înscrişi: cl. I 55, II 78, III 47, IV 44, V 18, VI 18 VII, 17 VIII. 11=288 şi o clasă extrabugetară 56. Au promovat 138, corigenţi 125, repetenţi 60, amânaţi 4.

Musulmanii au o şcoală primară centrală cu 8 săli, având 400—500 elevi şi la geamia Hagi Sefer 2 clase.

Seminarul musulman cu 5 clase şi aproape 150 elevi funţionează la geamia Ac-capu, Localul nou în con-

*) Directoare Lucreţia Banu.

strucție cu subsol, parter și 2 etage face cinste credincioșilor islamului.S'a cheltuit până acum 5000000 lei.

Bulgarii au o școală primară cu 200 elevi și un liceu.

Armenii au școală primară și grădină de copii, întreținute de stat.

La 5 km. pe drumul Turtucaei se află ferma agricolă și școala de ucenici, având un domeniu de 61 ha. și 23 arii, clădiri și dependințe bune.

Ferma posedă cai, boi de muncă, tauri, vaci, porc de tot felul, păsări etc.

In grădina de pomi sunt varietăți de meri, peri, caiși, vițe etc.

Ca anexă are o stupină cu stupi model și o cultură de gândaci de mătasă.

„Toate cântă, râd și saltă, ca'n răstâmpul primaverii,
„Lumea'ntreagă e cuprinsă de fiorul reînvierii.“

(I Nenițescu)

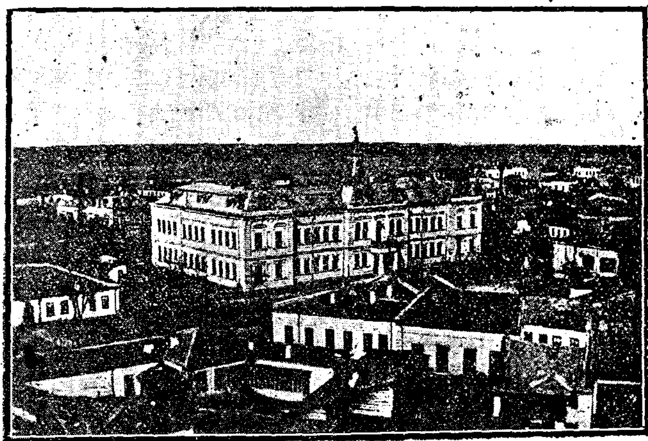
Silistra a fost și'n trecut capitală de județ, dela 1879 până la 1900, când a trecut la județul Rusciuc. Este situată în partea de răsărit a județului,la o depărtare de 82 km.de Turcșmil și la 90 km. de punctul Hagi-faclar, spre sud e depărtată de aproape 60 km. Este centrul părții de est al județului.

Are o întindere de 150 ha.. Locuințele sunt strânse, căci orașul e încleștat între apă și dealuri și fortificațiunile circulare au împiedicat estinderea. In trecut, periferia orașului ocupá o suprafață îndoită și și se întindeá până la poalele dealurilor, căci nu existau șanțuri. In locurile ocupate de cimitirele creștine erà Volna, mahalaua creștinilor, mai ales Români, iar în centrul, unde e portul, mahalaua turcească, până la foișorul de foc. Cartierul românesc aveà străzi largi, piețe și prăvălii. *Pe Dermen tabia,* tăiată de șoseaua Ostrov, erà biserica catolică ale cărei urme se văd și astăzi. In 1853, Musa Pașa, terminând fortul *Medgidi tabia,* început la 1847, ordonă distrugerea mahalalei creștine, pentru descoperirea terenului spre Ostrov, pe unde veniau Rușii. Volna e destinată noul cartier românesc.

S'au şi construit locuinţele ofiţerilcr, ce sunt o podoabă a cartierului. Cimitirele creştineşti au rămas tot acolo. De un mort se zice: „A plecat la Volna!"

Afară de mahalaua *Volnalar*, mai sunt *Varoşmahle, Miufti mahlesi, Satârla mahlesi, Tos coparan mahlesi, Caraiazâgi mahlesi, Ceair mahlesi, Hairedin mahlesi, Haracici mahlesi, Teche bahcea mahlesi, Mocan mahlesi, (Ulah mahlesi),* unde erau peste 150 *familii române, Ermeni mahlesi* etc.

Evlia celebi în călătoria sa din 1060 egira ( ) descrie amănunţit cetatea.

Vedere genarală—Prefectura—Silistra.

„Deşi se zicea *ţinutul Vlahilor*, dar astăzi e o puternică cetate contra lor şi a Bogdanilor (Moldovenilor) fără de care s'ar fi întins până la Adrianopole. E reşedinţa vilaetului Silistrei, compus din 8 judeţe: Nicopole, Cârclise, Vize, Bender, Akerman, Uzi. Călbudan şi Silistra. Mai depindeau judeţele Vlahia şi Bogdania, ce trimeteau în fiecare an câte 1000 pungi. Ambele erau neatârnate, dar în caz de războiu, de comun acord cu paşa vilaetului, aducând câte 3000 soldaţi, erau obligate pentru prepararea muniţiilor, curăţirea tranşeelor şi întărirea cetăţii. Avea şi 12 voievozi, cari plătiau câte 6

* I. Camărăşescu—Durnstorul pag.179

** Mehmed Zali—Evlia Celebi— Saiahat Namesi III 329—345. Obţinută prin bunavoinţă a d-lui Muftiu Halil E. Abdurahim.

pungi: Babadag, Carasu, Dobrogea, Deliorman, Hagioglu Pazargic, Eschi-giumaia, Provadia, Aitos, Crivat şi Silistra.

Funcţionarii erau plătiţi proporţional cu încasările. Aşà vilaetul Silistrei încasà 200000 piastri.

In oraş erau căpitănia portului, vama, comandamentul ienicerilor, voievodul oraşului, percepţia, cadiatul, pescăriile etc. Pe Dunăre erau mori aşezate pe bacuri, cum se văd şi astăzi în regimea Turtucaei.

Oraşul erà înconjurat cu zid, gros de 80 coţi, având 11 turnuri, cu 2 rânduri de găuri pentru împuşcat, unde încăpeau 500 soldaţi. Erau două porţi: una la nord, poarta Dunării, veşnic închisă, cu 10 trepte de coborîre la Dunăre; iar cealaltă spre miazazi, veşnic deschisă, cu o uşă solidă, de fier. In partea stângă a porţii erà atârnată o măciucă mare a unui luptător!; în partea dreaptă un chioşc de lemn pentru petrecere-plimbare, iar în mijloc pe dinăuntru pictase un meşter renumit luna şi soarele pe faţa unei marmore albe.

Imprejurul zidului erau şanţuri prin cari curgeà apa Dunării, dela apus spre răsărit. Peste şanţuri erau poduri. Sentinelele de noapte ridicau podurile cu macaralele, închideau porţile, rămânând ca o insulă în Dunăre.

In spre poarta cetăţii e o geamie de lemn cu minaret de scânduri, construit de sultanul Baiazet Ilderim, primul cuceritor al oraşului. Aveà un muezin de 120 ani şi un imam egiptean, hafuz, ce cântá tot coranul pe deasupra în 7 ore.

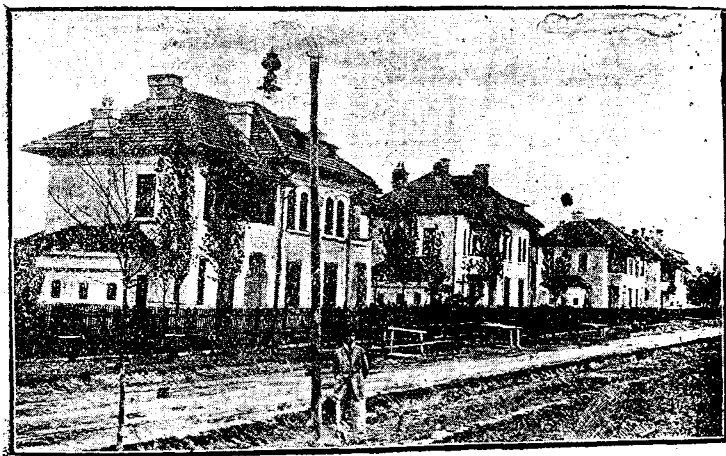
In cetate erà întărirea mijlocie şi depozitul muniţiilor, alimentelor şi 20 dormitoare pentru soldaţi „*Dizdari*" (apărătorii cetăţii). Artileria aveá 40 tunuri mari şi mici, d'ar nu sistemul *Balimes*.

Iarna erà prime joasă din cauza trecerii pe ghiaţă iar primăvara cu desgheţul. Câteodată se grămădiau sloiurile formând o cetate până la 8 m. înălţime, distrugând multe case.

Se amintesc petrecerile pe ghiaţă zi şi noapte, patinajul, mai ales în timpul Baieramului, care în acel timp cădeà iarna. Flăcăii veniau să fure fetele dela Valahi şi Bogdani.

Orașul aveà 10 mahalale creştineşti, una evreeasca și musulmane: *Zulficăraga, Accapu, Stambulmahlesi, Daragaci, Namasghia mahlesi, Pașa mahlesi, Pazarieri mahlesi, Haragi mahlesi, Ceanacci mahlesi, Curșumlu mahlesi, Derviș efendi mahlesi* etc.

In aceste mahalale erau 11 palate din cari cel pe Dunăre, de o construcție neîntrecută în frumusețà, grădini mari, băi. (Schender pașa, Curşumlu, Matchene şi 48 băi particulare) geamii și techele: *Curşumlu geami*, făcută de Sinan pașa, *Eschi geami, Ac capu geami, Mahcheme geami, Pazar ieri geami, Haracci geami, Cala geami, Melic Ahmed pașa geami* etc. un seminar 40 școli primare, câte una pe lângă fiecare geamie; zece cişmele: *Accapu ceșmesi, Saracihane ceșmesi* (cișmeaua curelarilor) *Pazarieri ceșmesi* (cişm. din piață) *Curșumlu geami ceșmesi* (cişmeaua dela geamia plumbuită, *Curu ceșme* (cişmeaua uscată) etc.

Vilele ofițereşti—Silistra

Erau 20 *„Sebilhane“* chioşcuri, unde beau trecătorii apă, servită în permanență de un om.

Oamenii poposiau la 2 hanuri mari. Mărfurile se vindeau in 80 dughene, un *bizisten* cu 2 porți și 200 prăvălii. Majoritatea comercianților erau Valahi și Bog-

dani. Curelăria și blănăria erau foarte însemnate.

Asemeni negoțul cu pește. Se scoteau moruni de 8—9 metri, în greutete de 70 kgr. Icrele negre se trimeteau în Polonia, Danemarca și Franța. Se mai citează că'n insulele Pestramagiu se tăiau pentru pastramă până la 80000 vite. Pastrama erà cunoscută până'n Franța.

Din mahalalele creştineşti ieșiai pe 7 porți: *Namazghi capusi, Mustafagie capusi,* spre apus, *Eflactar, Tuna capusi, Daraapi, Daia capusi* etc.

Populațiunea se numià *citac* (amestec), căci erà compusă din Valahi, Bogdani, Bulgari, plus Tătari și Turci din armatele cuceritorilor.

Strada principală erà Ahmed paşa, construită prin baterea de țăruşi și pe deasupra piatră*.

Iată Silistra în secolul 17-lea.

Și la 1812, oraşul erà înconjurat cu ziduri, având patru porți, cari s'au dărămat acum 30 ani: *Saraicapu* (poatrta palatului) aproape de cetate, în dreptul căzărmii vechi; *Varoșcapu,* în dreptul portului, în piața României; *Ceair capu* (poarta luncii) Calea Turtucaii și *Stambul capu* (poarta Constantinopolului) la bariera Bazargicului- Aci Mustafa Paşa a fost lovit de o schijă de obuz.

Sub numele de *„gephane“* se înțeleg subterane pentru muniții și pentru paza de bombardament—exsistă și astăzi *„humbalar“* în curtea şcoalei No. 1 de băieți.

In grădina publică, unde e pavilionul de lemn, a fost o cetate de piatră, *Cale erè,* ce servià de închisoare pentru condamnați. Celor osândiți li se legá o piatră de gât și-i aruncá în apă, De aci expresiunea: „L-a mâncat caleaua!“ Pe dealuri au fost numai întărituri de pământ ca la *Arab tabia, Ilanlâc tabia, Ordu tabia, Chiciuc Mustafa tabie, Choltuc tabie,* numai la *Medgidi tabia,* cel mai important fort, au fost construcțiuni de piatră.

„ Dintr'un cuib ascuns înmunte, se înalță către zare
„ Un vultur, rotindu-și sborul din hotare la hotare.

---

*) Din traducerea d lui profesor Mustafa Abduraman

„ *Vede lunci în flori smălțate, holde, lanuri și ogoare*
„ *Dealuri, vii, livezi și ape . . . țară mândră ca'n poveşti . . .*
„ *Iar pe plaiuri, prin ceaiuri, roibi, suri şi murgi arăbeşti.*

(I. Nenițescu)

Ionescu dela Brad în excursiunea din 1850 arată populațiunea: 815 bărbați, 833 femei, 1368 băieți, 1602 fete, 328 flăcăi și 368 fete mari, total 5294 suflete.

Creşteau 10260 bovine, 3395 cabaline, 30700 *ovine şi 360 porcine.

Grădina publică—Silistra

In almanahul „Tuna" (Dunărea), editat la anul egîrei 1288 (acum 69 ani), găsim oarecari date asupra Silistrei. Caimacan erà Dgemal efendi, consilieri judeciari Riza efendi, Sava aga; la primărie Hafuz Ahmed efendi, Salim efendi; Timeor aga, Stoicu aga, Sava aga; la asistența socială Costea aga; administrator financiar Ibram Hacâ efendi; la camera de comerț Hagi Erten aga şi Tanas aga.

Majoritatea caselor sunt construite din paiantă, iar în cartierul turcesc din chirpici. In timpul din urmă s'au

* Ionescu dela Brand. Excursion agricole daus la Dobroudgea. Trad. Analele Dobrogei An. III No. 1.

construit câteva clădiri frumoase, printre cari Banca Națională și Seminarul musulman.

La primărie există un plan de sistematizare și s'a lucrat mult pentru îndreptarea străzilor și refacerea cartierului Volna, aproape 40 ha.

Comuna are un izlaz comunal între drumul Silistrei-Bazargic și valea Ceatal culac aproape 500 ha., un altul spre Curtbunar de 81 ha., în spre Turtucaia de 59 ha. Mai are vii și pădurea de salcâmi în fundul văii Ceatal culac, unde sunt și izvoarele de captare.

Apa se ia dela 30 cișmele turcești – E bună la origina, dar se infectează în cursul trecerii prin conducte, pe alocurea sparte.

Sunt două proiecte pentru alimentarea cu apă: dela izvoare e puțin calcaroasă și insuficientă, dela Dunăre e mai puțin recomandată, dar uzina de pompare ar folosi și la iluminatul cu electricitate, care astăzi se face cu 50 lămpi Petromax și 20 felinare Din timpurile vechi există aproape 2000 m. canale. E proiect pentru canalizarea celor 118 străzi cu o lungime de 21000 m. Străzile principale sunt: *Strada Portului, 10 Fevruarie, Regina Elisabeta, Regele Carol, Regele Ferdinand I, Regina Maria, General Culcer, Calea Turtucai.* Printre. piețe cităm: *Piața Păcii, Piața Europei. Piața Românească etc.*

In mișcarea economică iau parte activă *Banca Națională,* ce'și construește un frumos local. acordând împrumuturi cu 7%, rulând 150 mil., având și casa de gaj a agricultorilor cu un credit de 4 mil. (Director I. Drăgănescu) *Creditul Dunărean* constituit în 1923 cu capital de 4 mil., având președinte pe d-l I. Cămărășescu, administratori delegați pe d-l C. Angelescu și St. Pencof, iar director pe d-l O. Agopian, *Banca Durostorului,* cu un capital de 3 mil., având ca președinte pe d-l C. Teodorescu, iar în direcție d-nii Tașcu State și Vangheli Petrașincu.

Trebuie remarcat rolul mare ce l-a depus în această mișcare în ambele Dobrogii *d-l Ilie Mecu,* inspector general al Băncii Naționale, după 1918 în opera de

refacere.

Populaţiunea Silistrei se ridică la 15051 suflete, din cari 7428 bărbaţi si 7623 femei. împărţiţi în 4464 bărbaţi, 4822, femei, 2964 băieţi şi 2801 fete. Românii sunt în număr destul de însemnat, mai ales că acei ce şi-au perdut origina în timpul ocupaţiunii străine, revin la săngele străbun. Inainte de 1877 erau prea puţini Bulgari, 5 familii cunoscute. Pentru transport folosesc 26 automobile, 25 trăsuri şi 140 căruţe.

Fiind capitală, sunt toate autorităţile necesare administraţiei. Prefectura condusă de energicul D-r Taşcu Pucerea, ajutat de d-l Marin Huşanu, un destoinic director, e instalată în localul măreţ, fost liceu. Tot aci e instalat şi tribunalul.

Nu putem trece cu vederea figura organizatorului. Durostorului d I I. Cămărăşescu, fost prefect şi apoi ministru.

Primăria, condusă de d l Taşcu State e instalată în local propriu, avănd ceva din planul caselor boiereşti.

Poliţia are un drăguţ local.

Printre clădirile proprii mai cităm şi ocolul silvic, în cartierul Volna, condus de d-l Inginer M. Fiera, care din depărtare ţi-atrage privirea plopii înalţi ca nişte catarguri de corăbii.

Cam vis á-vis de liceu e spitalul oraşului, clădire destul de bună.

Mai e spitalul militar *, ce a servit pe timpuri ca pavilion de contagioşi.

Pentru preumblări sunt două grădini *Dristorul,* pe malul Dunării în care se află o coloană de marmoră pe care stă scris, că pe aci a trecut Sultanul *Mahmud Adli* (cel Drept) şi grădina *Mircea cel Mare.*

Legătura cu malul strâng se face prin curse de vapoare, zilnic, în legătura cu C. F. R. având şi scală la Ostrov, prin canalul Borcea, distanţă de 13 km.

Prin construirea şoselei Călăraşi-pichetul Chiciu s'a adus o înlesnire, căci dela Chiciu la Silistra trecerea se

---

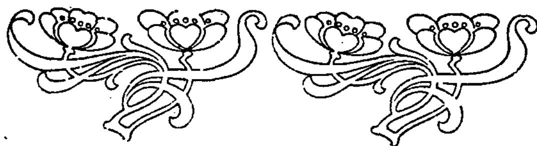
* Ln 1913 condusă de d-l A. Călinescu.

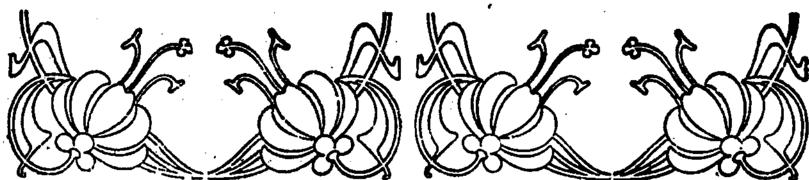
poate face cu barca, ori în timpul iernei pe ghiață.

Construirea unui pod, cu toate greutățile, ar fi o fericire pentru desvoltarea economică și mai ales calea ferata Turtucaia-Silistra-Bazargic-Balcic ar scurtà mult legătura cu orientul, dând *Cheei Dobrogei Noui* importanța datorită trecutului glorios.

„ *Oh Silistra, sânu-ți e darnic de atâtea bunuri înzestrat*
„ *La care drag nutriși eroii ce pe dușmani au spăimântat,*
„ *Oh, tu, viteaza de altă dată, tu, steaua timpului trecut,*
„ *Păstrezi cu litere de aur un nume scump de toți știut*".

(După I. Nenițescu)

Ghiaursuiutciuc.

RĂCHITA CREŞTINĂ

Răchitoasa.

Au trecut zilele lui Cuptor. Din când în când o ploae udă câmpiile îngălbenite. Plugarul se sileşte să facă arăturile de toamnă, căci se apropie *„Sfănta Maria Mică"*.

Pe cer se ivesc nori de îngrijorare.

Mergeam pe şosea. Praful albise şi caii şi pe noi. Mergeam ... mergeam în linişte, gândindu-ne la marea albastră.

Frunzele îngălbenite se deslipesc de crengi, cad ori sbor în aer.

Pe stâlpi şi pe tirele de telegraf stau înşiruite rândunelele, pline de întristare; în aer cârduri de berze fac exerciţii de lung călătorit. Cele mai puternice şi mai cu experienţă se aşează în capul unghiului. Cocorii cenuşii se înşiruesc. Prepeliţile se adună în stoluri şi'n sbor, pe lângă ţărmul mării, cad ostenite şi prinse cu multă uşurinţă.

Pretutindeni e multă grijă.

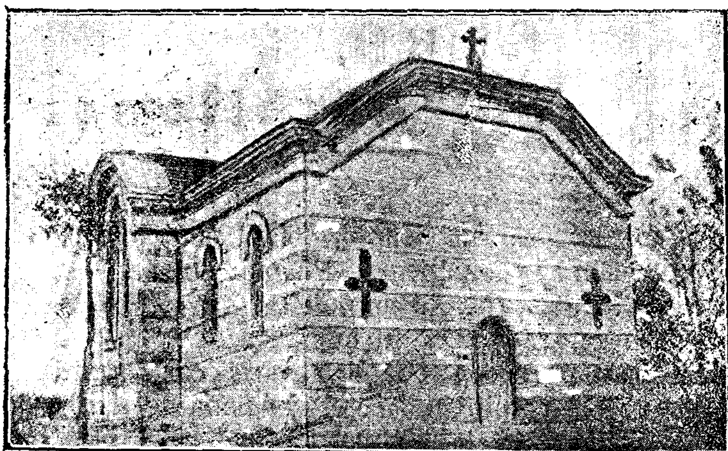
Toate aceste păsări aşteaptă ziua pomenită, când un vânt, trimis de cel Atotputernic, le face prielnică călătoria în ţări mai calde unde-şi pot găsi hrana de toate zilele.

Iată:

„ *Oaspeții caselor noastre, cocostârci și rândunele*
„ *Părăsesc ale lor cuiburi, se feresc de zile rele.*
„ *Cârdurile de cocoare, înșirându-se în lung sbor,*
„ *Pribegesc mereu, urmate de al nostru jalnic dor*".

(V. Alexandri).

Și vântul a sosit! Strigătul lor din văzduh e ultima cuvântare de rămas bun. Câte nu se vor mai întoarce din această lungă călătorie! Plecarea, ce'ntunecă și soarele, e măreață. Se duc musafirii! Și cu ei câte speranțe de ale noastre!

Biserica Sf Petru și Pavel — Ghiaursuiutciuc.

Satul *Ghiaursuiutciuc* e situat pe malul Mării Negre și a *Coastei de Argint,* într'o poiție pitorească, la o departare de 7 km. spre răsărit de Cavarna.

Se învecinează la nord cu satele Racovschi și Hagi Dimitru, la apus cu Cavarna, la răsărit cu ruinele vestitei cetăți Acra și satul Surt-chioiu, iar la miazăzi cu undele mării.

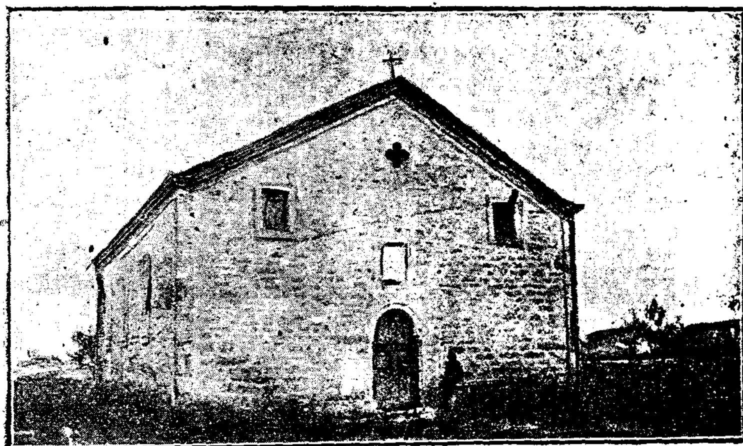
Pe aceste locuri, în secolul VIII-lea erà satul *Eschi-ienichioiu.*

Cam pè la 1766, s'a întemeiat noul sat, dându-i numele *Ghiaursuiutciuc* „Răchita creștină" (Răchitoasa), spre deosebire de Suiutciuc de lângă Cavarna.

Pământul este puţin deluros străbătut de văi.

La răsărit e dealul *Buzluc*, la miazăzi coasta *Ialâboiu*, la apus dealurile *Cairac* şi *Bozluc* cu valea *Eschi Baală*, la miazănoapte dealurile *Meşeliuc, Dichile caea şi Covanlâc alcea* până'n valea *Ghiaursuiutciuc*, care începe dela *dealul Ceatal meşè*, cu direcţia de nordvest la sud vest până la sud de d. *Beilic cara*. Dela nord la sud mai avem văile: *Covanlâciu, Dichile caea* continuată cu *Covănlâc alcea*. Dela vest la est avem *Cale curusu, Accanara şi Bolata*.

La nord avem movilele Meşe, la răsărit *Cogea iu*

Biserica „Sf. Arhangheli".—Ghiaursuiutciuc.

şi *Sârtiuac*.

Viile sunt pe dealul Covanlâc alcea, iar pădurea *Rale* aproape de Caliacra.

Suprafaţa e de 3445 ha. din cari 90 ha. ocupă vatra satului.

Populaţia se compune din 463 familii cu 1800 suflete, din cari 898 bărbaţi şi 902 femei; mai toţi Găgăuţi; 846 căsătoriţi (423 bărbaţi şi 423 femei) 938 necăsătoriţi, din cari 471 bărbaţi şi 467 femei; 15 văduvi, din cari 4 bărbaţi şi 11 femei; 1 divorţată.

După etate: până la 7 ani 223, din cari 116 băieţi şi 107 fete; dela 7—14 ani 363, din cari 171 băieţi şi 292 fete; dela 15

---

* Paroh: Pr. G. Zara.

—21 ani 132, din cari 59 băieţi şi 73 fete; dela 21—70 ani 929, din cari 483 bărbaţi şi 447 femei; dela 70 ani în sus 153, din cari 69 bărbaţi şi 84 femei.

După instrucţiune: 903 ştiu scrie, din cari 482 bărbaţi şi 421 femei; 897 nu ştiu carte, din cari 416 bărbaţi şi 489 femei.

După religiune: 1917 ortodoxi, din cari 894 bărbaţi şi 895 femei, mahomedani 11, din cari 4 bărbaţi şi 7 femei.

S'au născut în 1921 . . . băieţi 30 şi fete 25; au murit până la 7 ani 17, din cari 9 băieţi şi 8 fete, dela 7—14 ani 2, din cari 1 băiat şi 1 fată, dela 14—21 ani un băiat şi dela 21 în sus 7, din cari 4 bărbaţi şi 3 femei.

Şcoala primară—Ghiaursuiutciuc.

Locuitorii au 150 pluguri, 100 care cu boi, 170 căruţe cu cai, 3 vânturătoare, 85 boroane, 170 tăvăluge.

Ei posedau 78 armăsari, 281 cai, 215 iepe, 46 noateni, 1 mânz, 63 asini, în total 684 cabaline; 2 tauri, 640 boi, 245 vaci, 225 mânzaţi, 15 viţei, 46 bivoli, 61 bivoliţe, 12 malaci, în total 1246 bovine; 58 berbeci, 4050 oi, 367 cârlani, 223 capre, în total 4708 ovine; 273 porcine.

Pământ arabil 3265 ha. izlaz 60 ha.

S'a cultivat 760 ha. producând 5320 hl. grâu; 290 ha. producând 1740 hl. orz; 62 ha. producând 128 hl. ovăz; 109 ha. producând 218 hl. porumb.

Pentru măcinat sunt 3 mori de vânt şi una cu motor, iar pentru lână e un darac.

Credincioşii se închină în 2 biserici „Sf. Apostoli Petru şi Pavel“ şi „Sf. Arhangheli“. Ambele biserici sunt diservite de un preot, 2 cântăreţi şi un paracliser.

Localul de şcoală e propriu, mare, construit din pi-e tră, compus din 5 săli de clasă, împrejmuit.

Urmează 230 elevi la şcoală cu 5 învăţători şi 73 copii la grădină cu 2 conducătoare.

In sat e primăria, instalată într'un local închiriat.

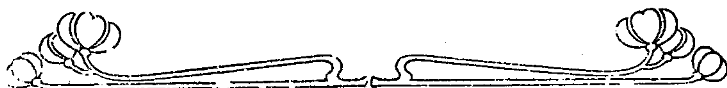
Alimentarea cu apă se face din 120 puţuri cu burduj şi o cişmea.

In partea de sudvest—la valea *Dâlboca,* se afle ruine—zice-se-a unui castel a prinţului Dobrotici.

Comunicaţia până la Cavarna se face pe şosea, iar cu celelalte sate prin drumuri naturale.

Erà'n amurg. O foame ne inteţia! Prietenul meu avusese grijă. Poruncise mâncări: *Pilaf de prepeliţe,* prepeliţe la frigare,— un vinişor porfiriu din viţele îndigene din localitate.

Plăcută ocazie. Păcăt că nu se mai repetă şi astăzi

Seidahmed. Racovschi.
Cocoreni.

Plecăm pe drumul natural în spre miază noapte, spr satul *Racovschi,* cale de 13 km.

„ *Un stol de păsări călătoare,*
„ *Popor pribeag înaripat,*
„ *In şiruri lungi străbate zarea*
„ *De dorul vieţii îndrumat".*

(*Mihail Vanda*)

Nişte copilaşi, ce păşteau oile, strigau:

* Preotul G. Zara. Maria Preda, Fusaru.

„*Vin cocorii! vin cocorii!*"

Sosiau din părțile nordice păsările cenușii, învăluite în crepuscul, cu aripile împodobite de pene lungi, cari fâlfâiau și cu moțul pe ceafă.

Monetă de argint din Calatis. Hercule cu barbă, pe revers o femee ține în mână victoria.

Păsări mari, cu picioare lungi, cu gâturi subțiri și mlădioase, cu capete mici, se învârtiau și împrejurul lor înșile, jumătate sburând, jumătate dansând. Aripile, ridicate cu eleganță, se mișcau cu o iuțială de neînchipuit. Dansul lor erà ciudat și strașnic. Ai fi zis că sunt niște umbre cenușii, jucând un joc pe care ochiul cu greu îl urmărià, și acest joc părea că l-au învățat dela negurile, cari pluiesc pe bălțile pustii.

Erà ca o vrajă dansul cocorilor. In acest dans erá ceva sălbatic, dar sentimentul pe care îl trezià în spectator erà duios și mare ca dansul sufletesc. Și cei cari n'aveau aripi, aspirau să se ridice deasupra norilor, să cerceteze ceeace erà îndărătul lor, să lase corpul greu care-i ținea pe pământ și să se înalțe la cer.*

„ *Dați-mi, dați-mi aripioare,*
„ *C'aud glasuri de cocoare;*
„ *Dați-mi aripi sprintenele,*
„ *C'aud glas de rândunele,*

„ *Să mă duc în depărtare*
„ *Peste nori și peste mare,*
„ *Să mă duc în lumea 'ntreagă*
„ *Ca o pasăre pribeagă*".

(*V. Alexandri*)

Ajungem în sat. La răsărit dealuri mici până la pădurile *Iazâgilar* și *Hagibaeram,* la apus *Iuzgubenlic bair,* la nord pădurea *Abagie,* până la valea *Ialâ orman* și la sud dealul *Ceatal meșe,* și *Caraleșcu bair* (aproape de pădurea Cavarna).

La sud sunt viile *Seidahmed.*

In spre apus se află movila *Ceardaclâiuc* și la sud

* (Nils Holgerson de Selma Lagerlof)

Ceataliucler.

Se învecinează la răsărit cu satele Hagi Dumitru şi Iazâgilar,la apus Iuzgubenlic, la miazănoapte Ialâiuciorman şi la miazăzi Ghiaursuiutciuc.

Pe vremuri acest sat a fost proprietatea unui paşă turc *Seid Ahmed* şi după numele lui s'a numit şi satul până la 1905, când Bulgarii i-au dat actualul nume în amintirea revoluţionarului bulgar.

Suprafaţa satului e de 804 ha. din cari 39 ha. vatra satului.

Populaţiunea se compune din 35 famlii cu 207 suflete, din cari 96 bărbaţi şi 111 femei.

După starea civilă: 62 căsătoriţi, 136 necă sătoriţi şi văduvi.

După etate: până la 7 ani 32, din cari 15 băieţi şi 17 fete; dela 7—14 ani '5, din cari 34 băieţi şi 31 fete; dela 14—21 ani 27, din cari 9 băieţi şi 18 fete; dela 21—70 ani 81, din cari 37 bărbaţi şi 44 femei; dela 70 ani în sus 2, din cari 1 bărbat şi 1 femee.

După instrucţiune: 115 ştiu carte, din cari 55 bărbaţi şi 60 femei; 92 nu ştiu carte, din cari 41 bărbaţi şi 51 femei.

După religie: 207 ortodoxi, din cari 96 bărbaţi şi 111 femei.

S'au născut în 1921: 10 băieţi şi 2 fete, au murit 5 bărbaţi şi 2 femei.

Monetă de argint din Ca'atis. Dionisos cu coroană.

Pământul arabil 736 ha, izlaz 26 ha, vatra satului 42 ha.

S'au cult'vat în 1921: grâu 370 ha.producând 2590 hl.:orz 93 ha, producsnd 558 hl.; ovăz 33 ha, producând 132 hl: porumb 40 ha, producând 80 hl.

Agricultorii au 15 pluguri, 8 boroane, 2 vânturătoare, 5 tăvăluge, 15 căruţe cu cai, 10 care cu boi, 2 locomobile şi 2 batoze. Ingrijesc 25 armăsari. 47 cai, 32 iepe, 12 noateni, 8 mânzi, 15 asini, în total 139 cabaline: 1 taur 115 boi, 70 vaci, 33 mânzaţi 8 viţei, 2 bivoli, 5 bivoliţe, 2 malaci, în total 246 bovine; 259 berbeci, 1749 oi, 87 cârlani, 98 capre, în total 2193 ovine: 65 porcine.

Biserică nu e Localul de şcoală e propriu, cu o sală de clasă. Urmează 42 elevi sub conducerea unui învăţător.

Am adăpat caii la un puţ. Un flăcăoan, care scoteà apă, mi-a spus că sunt 12 puţuri de acestea. La drum, când adăpi caii, trebuie să pleci; timp de vorbit nu e, mai ales, că în toate direcţiunile sunt numai drumuri naturale.

* Mare proprietar A. Patroclis. fost primar al Cavarnei.

Hagi Bairam.
Hagi Dumitru.
Hagieni.

Spre răsărit se vede un sat. Nu sunt mai mult de 3 km. Mergem destul de iute, căci erà şi o zi frumoasă. Un aer plăcut îndemnà păsările la sbor uşor. Cârduri cârduri treceau. Iată şi nişte gâşte sălbatice! In strigătul lor par'că ar fi zis: *„Veniți cu noi! Veniți! Ne ducem!"* — Gâştele domestice râdicară capul şi, cu el plecat într'o parte, se uitau cu un ochiu la surorile lor sălbatice, mulțumite, unde se găsesc.

Mi-aduc aminte de cartea scriitoarei suedeze *Selma Lagerlöf,* în care sunt înşiruite o serie de povestiri asupra păsărilor şi animalelor. Par'că văd pe eroul *Nils Holgersson,* transformat în pitic, agățat de gâtul unui gâscan, sau urcat pe spatele lui: călătorind în locuri depărtate, să facă cunoştință cu vieața păsărilor şi animalelor sălbatice din Suedia.

Iată-mă ajuns—pe nesimțite—în satul *Hagi Dumitru.*

Se învecinează la răsărit cu satele *Caiabeiuchioiu,* la apus cu *Racovschi,* la miazănoapte cu *Iazâgilar* şi la miazăzi cu *Ghiaursuiutciuc.*

In timpul dominațiunii turceşti se numià *Hagi Baeram* (Pascu hagiu), după stăpânitorul acestor locuri. In timpul din urmă, Bulgarii i-au schimbat denumirea în Hagi Dumitru, după capul revoluționarilor din 1875—1876.

Pământul în spre sud e deluros până la valea *Goleama Dulcina* *Mahmud,* iar spre sud până'n valea *Ghia-*

ursuiutciuc, având pădurile *Hagi Baeram curie, Gislar olucurusu*.

Valea *Buic-alanalcea* străbate dela vest spre est şi apoi spre sud, până aproape de Caliacra.

La sud de pădurile citate mai sunt dealurile *Almalâc* şi *Iasâ armâtsârtâ*.

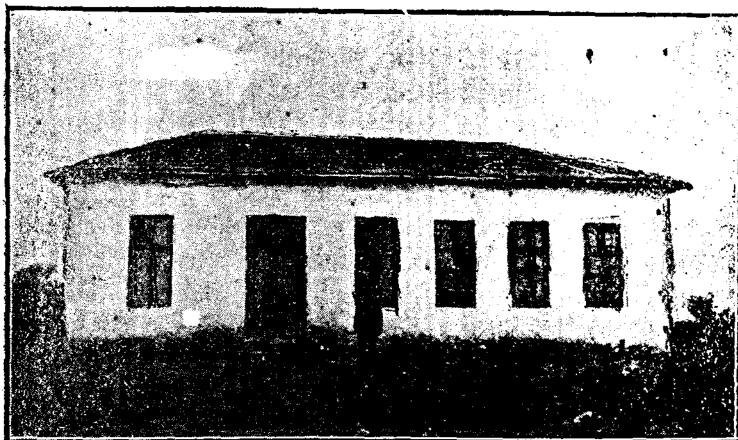
In spre răsărit, se află movilele Hagi *Miminvi* şi *la* miazăzi *Horivi*.

Suprafaţa e de 979 ha. din cari 40 ha. ocupă vatra satului.

Populaţia se compune din 44 familii cu 244 suflete.

După sex: 101 bărbaţi şi 133 femei.

După starea civilă: 74 căsătoriţi, din cari 37 bărbaţi şi 37

Şcoala primară—Hagi Dumitru.

femei; 162 necăsătoriţi, din cari 68 bărbaţi şi 94 femei; 6 văduvi, din cari 4 bărbaţi şi 2 femei; divorţaţi 2.

După etate: până la 7 ani 45, din cari 23 băieţi şi 24 fete; de la 7—14 ani 52, din cari 23 băieţi 29 fete; dela 14—21 ani 47, din cari 18 băieţi şi 29 fete; dela 21—70 ani 93, din cari 46 bărbaţi şi 47 femei; dela 70 în sus 7, din cari 3 bărbaţi şi 4 femei.

După instrucţiune: 153 ştiutori de carte, din cari 71 bărbaţi şi 82 femei; 91 neştiutori de carte, din cari 40 bărbaţi şi 21 femei.

După religiune, toţi ortodoxi.

Ocupaţiunea principală e agricultura. Mai sunt 2 negustori

şi un fierar.

In 1921 s'au născut 13 băieţi şi 15 fete; au murit 10 bărbaţi şi 8 femei.

Pământul arabil 934 ha., izlaz 25 ha, împreună cu vatra satului 999 ha.

Locuitorii au 25 pluguri, 15 boroane, 2 vânturătoare, 6 tăvăluge, 2 locomobile, 2 batoze, 20 căruţe cu cai şi 15 căruţe cu boi. Au îngrijit 13 armăsari, 40 cai, 15 iepe, 13 noateni, 7 mânzi. 8 asini, în total 138 cabaline: 2 tauri, 37 boi, 38 vaci, 39 mânzaţi, 5 viţei, 3 bivoli, 8 bivoliţe, 1 malac, în total 133 bovine; 73 berbeci, 1470 oi, 120 cârlani, 2 capre, în total 1655 ovine; 61 porcine.

Pentru instrucţiune e un local nou de şcoală, cu o sală de clasă. Urmează 32 elevi, sub conducerea unui învăţător.

Mă uit la şoseaua în construcţie Cavarna—Mangalia, începută în 1915 şi încă neterminată până astăzi.

După cum în fiecare an păsările călătoare îndrăgesc pământul acestor sate, tot aşà diferite popoare au cutreerat rând pe rând acest colţişor.

Vechii Sciţi, Geţii cu tribul lor Tirigeţii, Macedonienii sub Lizimac, Dacii, Romanii, Slavii, Bulgarii, Pecinegii şi Cumanii, a căror descendenţi, Găgăuţii formează astăzi majoritatea populaţiunei.

Monetă de argint din Calatis. Capul lui Heracle, fără barbă, revers spice.

In secolul IV-lea găsim dominia Basarabilor, în frunte cu Mircea cel Mare.

„ *S'au pristăvit de mult cei ce-au luptat*
„ *Şi visul lor ţărână-i şi risipă.*
„ *Dar azi strănepoţilor li-a fost dat*
„ *Să 'nfăptuească, aprigi, într'o clipă,*
„ *Tot ce strămoşii 'n veacuri au visat.*

„ *O! fericiţi acei ce-au năzuit*
„ *Si-au plâns şi s'au sbătut în suferinţă*
„ *Si'n orice clipă nu s'au îndoit.*
„ *C'a lor va fi suprema biruinţă*
„ *Şi visul lor pe veci s'a împlinit!*

(*Mircea Rădulescu*)

Duranculac.

Valea închisă

Lebăda.

O răcoreală plăcută venià dinspre lacul din zare.

Citiam nişte versuri frumoase ale unui tânăr institutor din Macedonia, dar un cârd de gâşte trecù în sbor şi cu gâgâitul lor îmi întrerupse clipele plăcute.

Ca şi gâştele trec pe acì şi lebedele sălbatice.

Ce gingaşă şi fermecătoare pasăre! Tăcută şi ziua şi noaptea. Cu mersul molatec se plimbă majestoasă pe apele lacurilor. De câte ori am privit această pasăre a lui *Apollo* pe lacul *Cişmigiu* în 33 ani, mi-am adus aminte de ruga ei către *Foebus*

Şi Zeul i-a împlinit ultima dorinţă. Tăcuta lebădă, scăldându-se în strălucirea celui mai frumos apus de soare, par'că suspinà şi ziceà. „Numai eu trebuie să fiu mută şi fără cântec în toată împărăţia stolurilor înaripate? Nu pizmuesc gâgâitul gâştelor, cloncănitul găinilor, croncănitul păunului, dar sunt geloasă pe cântecul privighetorii, care mă ţintueşte. Valurile pornesc mai încet şi sălăşluesc îmbătate în resfrângerea cerului. Soare de aur, cum aş vrea să te cânt în amurg!. Să cânt strălucitoarea-ţi lumină şi fericirea mea nemărginită, să mă cufund în oglinda chipului tău trandafiriu şi să mor!.

Fermecată, lebăda se cufundă în adâncul apei, dar abià se reînălţă prin valuri, când deodată fu ademenită de o arătare luminoasă ce străluciă pe ţărm. Erà zeul răsăritului şi apusului de soare, frumosul Foebus.

„Gingaşă şi încântătoare fiinţă“ începù el-rugăciunea îţi va fi ascultată, rugăciunea ce o nutriai atât de des în pieptul tău tăcut şi care nu ţi-a putut fi îndeplinită mai curând“.

Abià spuse aceste cuvinte, atinse lebăda cu lira lui, intonând acordul (cântul) nemuritorilor.

Ca un farmec pătrunseră sunetele în pasărea lui Apollo. Lebăda începù să cânte duios şi cristalin din coardele zeului frumosului. Plină de mulţumire cântà sublimul soare, strălucitorul lac şi vieaţa ei nevinovată şi fericită. Gingaşă ca statura ei, erà armonioasa melodie legănând valurile şi sunetele înduioşătoare şi fermecătoare, până ce se regăsi în Elizeu, la picioarele lui Apolo, în adevărata ei frumuseţe cerească.

Cântul, ce i-a fost oprit în toată vieaţa, devenì cântul lebedei care trebuià să dezălogească aripile amorţite, căci auzise doar cântecul nemuritorilor şi văzuse chipul unui zeu.

Mulţumită îşi mlădià trupul la picioarele lui Apolo şi ascultá sunetele lui dumnezeeşti.

Tovarăşa-i rămasă singură, nemângăiată şi 'ndurerată.:

„ *Pe lacul poleit de lună,*
„ *Ce-şi toarce visul zâmbitor,*
„ *Un cânt de lebădă răsună*
„ *Molatec, trist, tânguitor.*

„ *De sub migdalii ninşi de floare,*
„ *L-ascult cum piere'n depărtări...*
„ *Şi plâng şi stelele—fecioare,*
„ *Cu lacrămi de văpaie'n zări.*

„ *Divină pasăre, ştii bine*
„ *Că'n cântul tău e-al morţii glas;*
„ *Dar cânţi ... O, cum aş vrea ca tine*
„ *Să-mi iau cântând „Bunul rămas“.*

(Emanuel Papazissu)

Iată că vine şi credincioasa-i soţie, care în sunete pline de armonie ale unui dor stingher, se plânseră morţii.

Zeiţa nevinovăţiei îi luà pe amândoi ca pe dragii ei,

îi înhămă la carul ei de scoică, atunci când se scaldă în valurile tinereții.

„Stăpânește-te inimă gingasă și plină de nădejdi! Ceeace nu ți-a fost hărăzit în vieață, pentrucă n'ai putut îndura, îți dă clipa morții tale!".*)

Aiungem pe marginea lacului. Mă uit la forma lui și observ că are o mare asemănare cu o ureche (în turcește culac) iar după stăpânitorul *Durhan*, s'a numit Durhan-culac, mai târziu *Duranculac*. Dela numele lacului s'a numit și satul.

Biserica din Duranculac.

Unii susțin că satul s'a numit Duranculac-Valea închisă, dela duran-stătut și culac-vale, căci e situat într'o vale înconjurată inspre apus și miazănoapte de dealuri cu înălțimi de 19-25 metri, sau valea lui Durhan.

E la 19 Km. spre miazănoapte de Șabla. Se învecinează la răsărit cu Marea Neagră, la apus cu Geaferfacâ și Calaccii, la miazănoapte cu satul Acangi și la miăzăzi cu satele Sarâmusa și Caramanli.

In direcția de sud-est, spre lac, se află dealul *Bugeac*, la apus *Duranculacschi sârt și Popar mezarlâc* spre nord, *Saia alceia* și spre sud dealul *viilor Duranculac*.

La sud se află lacul *Cartal* (Duranculac) bogat în pește și mai ales chefal și raci mari.

* I. Gottfried-V. Herder. Cântecul lebedei.

Inspre apus şi miazăzi se află movile aşezate în şir.

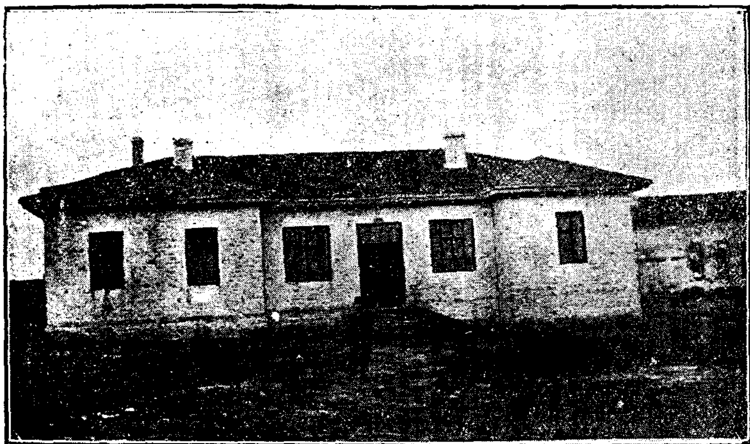
Suprafaţa e de 2600 ha., din care 40 ha. ocupă vatra satului . . .

Populaţia se compune din 161 familii cu 667 suflete, din cari 319 bărbaţi şi 348 femei; 657 ortodoxi, 10 alte religii; 440 stiutori de carte; după ocupaţiune 151 agricultori, 2 meseriaşi, 8 negustori.

S'au născut 16 băieţi şi 4 fete, au murit 4.

Pământ productiv 651 ha., neproductiv izlaz ha. pădure vii.

Agricultorii au 5 pluguri, 85 căruţe cu cai, 50 boroane, 25 maşini de secerat, 2 de treerat.

Şcoala primară din Duranculac.

In 1925 au fost un taur, 124 boi, 146 vaci, 3 bivoli, 2 bivoliţe, 26 mânzaţi, 60 viţei. 2 malaci, totalul 298 boovine; 26 armăsari, 76 cai, 125 iepe. 46 cârlani, 3 mânzi, 6 măgari, total 295 cabaline; 112 berbeci, 1554 oi, 210 miei, in total 1286 ovine; 82 porci.

Ca local de inchinăciune e o biserică de piatră, neterminată. Localul de scoală e propriu, cu doua săli de clasă, împrejmuit cu piatră. S'au înscris 117 elevi, din cari 61 băieţi şi 56 fete. Cursurile se ţin de 2 învăţătoii.

Primăria e instalată în local închiriat. Apa se aduce dela 52 puţuri. Pentru măcinat e o moară de vânt.

Acest sat pare a fi întemeiat cam la 1466, pe marginea de nord a lacului. În timpul răsboiului Crimeei s'au luptat Francezii cu Ruşii şi şi-au jertfit mulţi, vieaţa,

lăsându-şi doar amintirea: „Mormintele Francezilor“.

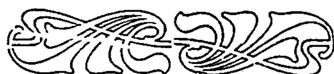
Am plecat spre lac, căci îmi făgăduise o ciorbă de peşte şi nişte raci buni.

Căsuţele pescarilor erau albe că zăpada. Bărcile şi uneltele stăteau la mal printre trestii. Erà o linişte fermecătoare.

„ *Numai lebedele albe, când plutesc încet din trestii,*
„ *Domnitoare peste ape ,oaspeţi liniştii acestii,*
„ *Cu aripile întinse se mai scutură şi-o taie,*
„ *Când în cercuri unduioase, când în brazde de văpaie*“.

(M. Eminescu)

Am mâncat cu mare poftă şi am plecat spre miazănoapte.

Acangi-Vânători cu şoimi.

După masă, am plecat spre miazănoapte, cale de 4 km. Iată satul *Acangi*.

Pe vremuri, acest sat a fost întemeiat de soldaţi turci, mai ales din ieniceri şi anume „Vânătorii cu şoimi„, căci purtau la căşti câte un şoim de metal.

„*Ieniceri, copii de suflet ai lui Allah şi spahii*
„ *Vin de-ntunecă pământul în răsboaie şi câmpii,*
„ *Răspândindu-se în roiuri, întind corturile mari;*
„ *Iar în zarea depărtată pare-un codru de stejari*“.

(M. Eminescu).

E în apropiere de graniţa judeţului Constanţa, situat pe o vale înconjurată de toate părţile de dealuri mici; la răsărit *Saia alcea bair, Sivriiu bair,* despărţite prin va-

* **N. Constantinescu şi Sultana Constantinescu.**

lea *Uzumbeiu* şi valea *Ceatal,* la apus *Dărâiunu* şi *Iortlughiollar,* la nord dealul cu movila *Taucluiu* şi la sud *Chiorcuiubair* şi *Poparmezarlâcbair.*

Se învecinază la răsărit cu Marea Neagră, la apus cu satul Bejanovo, la miazănoapte judeţul Constanţa şi la miazăzi Duranculac.

Suprafaţa e de 1700 ha, din cari 47 ha. ocupate de vatra satului.

Şi pe întinsul acestui sat se văd movile *Tilauiiu, Tauclâiu, Caramaniu.*

Populaţia e de 49 familii cu 198 suflete, din cari 102 bărbaţi şi 96 femei; 63 ştiu scrie şi ceti, 135 nu ştiu scrie şi ceti; 108 ortodoxi, 90 mohamedani; toţi agricultori.

S'au nascut 7 băieţi şi fete; iar morţi 3.

Pământ productiv 420 ha, . . . izlaz, . . .

Agricultorii au 32 pluguri, 30 grape de fier, 40 căruţe cu cai, 7 maşini de secerat, 3 maşini de treerat

In tot satul sunt 3 tauri, 86 boi, 63 vaci, 4 bivolii, 6 bivoliţe. 31 mănzaţi, 12 viţei, . . . în total 293 bovine; 11 armăsari, 40 cai, 34 iepe, 28 cârlani, 11 mânzaţi, 15 măgari, în total 111 cabaline; 34 berbeci, 1350 oi, 279 cârlani, în total 1463 ovine, 31 porci.

Biserică nu e. Mohamedanii au o geamie modestă cu un hoge.

S'a construit în 1924 o şcoală cu locuinţă, prin sacrificiul locuitorilor, Un învăţător deprinde pe 30 elevi limba română vorbită şi scrisă.

Apa se scoate din 7 puţuri. Pe micile ridicături, 2 mori de vânt macină făina necesară pâinei cea de toate zilele. Comunicaţia se face prin drumuri naturale.

Foştii ieniceri nu uită zilele lor de jertfă.

„ *Vulturii, porniţi la ceruri, pân'la ramuri nu ajung;*
„ *Dar un vânt' de biruinţă se porneşte îndelung*
„ *Şi loveşte rânduri, rânduri în frunzişul sunător.*
„ *Strigăte de Allah, Allah, se aud de sus prin nor.*
„ *Sgomotul creşteà ca marea turburată şi înaltă,*
„ *Urlete de bătălie s'alungau după olaltă"*

Acum liberaţi, muncesc în tihnă pentru casa lor,

„ *Visul lor se'nfiripează şi se'ntinde vultureşte,*
„ *An cu an împărătia tot mai largă se sporeşte;*

„ *Iară flamura cea verde se înalță an cu an,*
„ *Neam cu neam urmărindu-i sborul și sultan după sultan*".

(M. Eminescu).

Geaferfacâ - Geafer legistul.

Am apucat tot pe drumul natural în spre apus. Cum caii mergeau încetișor, mi-am adus aminte de versurile reginii-poete „Carmen Sylva"

„ *Azi cugetarea a biruit*
„ *Puternică și rece,*
„ *Dar când pasiunile au pierit*
„ *Ca focul ce se trece,*
„ *Ne mai scoțând scântei nici fum,*
„ *Ea este al lor scrum.*
„ *Cuvântul este un lemn tare*
„ *Dintr'însul tainic poți sculptà*
„ *Cutii, lădițe, sfinte odoare*
„ *In care înțelepciunea a sta!*"

Satul *Geaferfacâ* (Geafer legistul) e întemeiat acum 250 ani de un legist turc Geafer. E situat la poalele unui delușor pe valea *Domuzghiolgiuc,* având la nord *Alai buzanbair,* la răsărit *Liulicatabair,* precum și movilele *Cogeaiu, Geaferlischi iucler* și *Alaibuzaniu.*

Se învecinează la răsărit cu satul Duranculac, la apus cu satele Bejanovo și Simionovo, la miazănoapte cu județul Constanța și la miazăzi cu satele Ismailcichioiu și Sarâ Musa.

Suprafață e de 800 ha. din care 18 ha vatra satului.

Populațiunea se compune din 30 familii cu 153 suflete, din cari 86 bărbați, 67 femei, 146 ortodoxi, 7 musulmani, 29 agricultori 1 industriaș

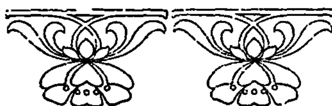
S'au născut 10 băieţi, au murit 4. Pământ productiv 380 ha. izlaz 22 ha

Agricultorii au 22 pluguri, 2 care cu boi, 27 căruţe cu cai, 14 grape, 2 maşini de secerat, 3 maşini de treerat.

In tot satul sunt 2 tauri, 96 boi, 84 vaci, 1 bivol, 13 bivoliţe, 18 mânzaţi, ?9 viţei 5 malaci, în total 239 bovine; 4 armăsari, 33 cai, 54 iepe 24 cârlani, 4 mânzi, 6 asini, în total 114 cabaline; 45 berbeci, 1938 oi, 113 cârlani, în total 1794 ovine şi 47 porci.

Biserică şi şcoală nu sunt. Apă se procură din 7 puţuri. Pentru măcinat e o moară de foc şi de vânt.

„ *Aceea ce se aşternc lin*
„ *Pe inimă de pare*
„ *Că, fără vis, făr'un suspin*
„ *Ea doarme-nu-i uitare,*
„ *Nu, ci o acopere acum*
„ *Este cenuşă,*
Scrum. (*Carmen Sylva*).

Calacci-Lopătari.

Tot înspre apus dela Duranculac, cam la 3 km. se afla satul *Calacci.*

E situat pe vale cu direcţiunea de nord-est având la răsărit *Duranculaschi sârt. Poparmezarlâc bair, la apus Liulicata bair, la sud Saramusanschi bair.* Prin sat trec 2 văi cu direcţia sudest-nordest.

Se învecinează la răsărit cu satul Duranculac, la apus cu satul Geaferfacâ, la nord Acangi şi la sud satele Sarâ Musa şi Caramanli.

Suprafaţa e . i . ha, din cari 20 ha., ocupă vatra satului. Populaţia se compune din 51 familii cu 213 suflete; din cari 109 bărbaţi, 104 femei;

130 ştiu scrie şi ceti, 83 nu ştiu scrie şi ceti; toţi ortodoxi.

După profesii 49 acgricultori, 2 negustori . . . S'au născut

6 băieţi, au murit 3. Pământ productiv 8C0 ha., izlaz 145 ha vii 3 ha.

Agricultorii au 34 pluguri, 48 căruţe cu cai, 3 boroane, 4 maşini agricole.

In sat sunt un taur, 75 boi, 39 vaci. 4 bivoli, 9 bivoliţe. 28 mânzaţi, 8 viţei, 3 malaci, în total 167 bovine; 2 armăsari, 39 cai, 45 iepe, 19 cârlani, 8 mânzi. 12 asini, total 117 cabaline; 164 berbeci, 1680 oi, total 1784 ovine şi 32 porci.

Biserica, „Sf Nicolae" şi şcoala—Calacci.

Am intrat în biserică, ce are hramul „Sf. Nicolae". Dintre icoane mi-a tras privirile „Iesus în grădina Ghetsimani".

„ *De-am fost ales, stăpâne, prin bunătatea ta*
„ *Să ispăşesc păcatul cel strămoşesc, voiu sta*
„ *Necârtitor în faţa durerilor . . . Mi-oiu duce*
„ *Cu pacea resemnării pe umeri a mea cruce,*
„ *Cu lacrima'ndurării pe gene, voiu iertà*
„ *Pe cei cari mă vor bate . . . şi-oiu binecuvântà*
„ *Chiar mâna care'n vuet de glasuri răsvrătite*
„ *In trupu-mi o să'mplânte piroanele-ascuţite.*
„ *Umil, răbdà-voiu toate pe rând, murind astfel,*
„ *Cum au grăit profeţii: „blând ca un mieluşel . . .*

(Em. Papazissu)

Oficiază un preot*) ajutat de cântăreţ.

* Paroh şi învăţător Pr St. Dima.

Localul de şcoală e cu o sală de clasă, lipit de biserică.

Populaţia bulgară a venit după 1877.

Apa se aduce dela 10 puţuri. Comunicaţia se face prin drumuri naturale.

Ismailchioiu-Ismail.

Câmpia erà un covor verde brodat cu multe flori colorate. Albastrele zări te chemau la o nouă vieaţă, iar cântecul priveghetorii îţi aduceà o linişte mult aşteptată.

„ *Cântaţi, cântaţi privighetori!*
„ *Mi-e inima buchet de flori*
„ *Şi limpezit de-al vostru tril*
„ *Simt sufletu-mi iarde copil*".

(Em. Papazissu).

Cam la 8 km. în direcţia sud-sudvest dela Durancu-lac se află satul *Ismailcichioiu,* numit după întemeetorul lui, situat pe şes, străbătut de 2 văi ce se încrucişează chiar în sat.

Se învecinează la răsărit cu satul Sarâ Musa, la apus cu Sernino, la nord cu satul lui Geaferfacâ şi la sud cu satul Bilo.

Suprafaţa e . . . ha, din cari 35 ha. ocupă vatra. Populaţia e de 52 familii cu 239 suflete, din cari 115 bărbaţi, 120 femei; 215 ştiu scrie şi ceti.

131 ortodoxi, 5 alte religii, toţi plugari, S'au născut 20 băieţi şi au murit 3.

Pământ productiv 524 ha., izlaz 18 ha., vii 12. Agricultorii au 38 pluguri, 42 căruţe, 8 maşini agricole. In sat sunt: 1 taur, 104 boi, 90 vaci, 104 mânzaţi, 15 viţei, 7 bivoli, în total 230 bovine; 5 armăsari, 48 cai, 54 iepe, 39 cârlani, 5 mânzi, 12 măgari, în total 164 cabaline; 150 berbeci, 2600 oi, în total 2750 ovine; 109 porci.

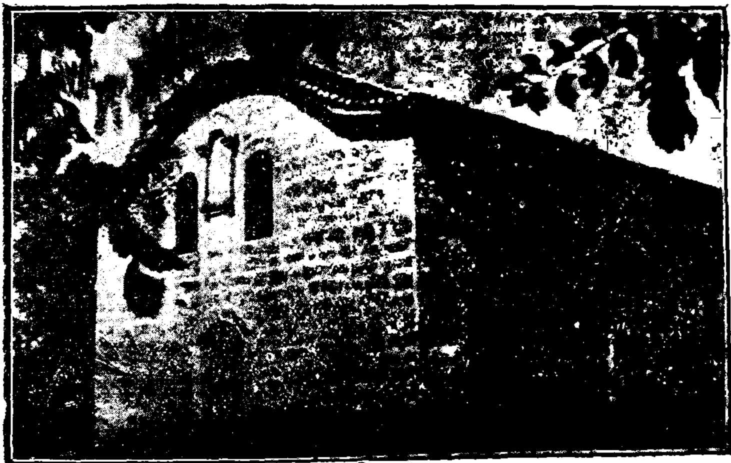
Biserică, geamie şi şcoală nu sunt.
Apa se procură dela 10 puţuri cu burduf.
Ieşind din sat, numai drumuri naturale. Mă uit cu nesaţ la bogaţia naturii.

„ *Siragul albelor visări.*
„ *Să vie pe-aripi de cocori*
„ *Cântaţi, Cântaţi privighetori!*". (*E. Papazissu)*

Sarâ Musa-Musa cel Bălan.

Cam la 6, 5 km. dela Duranculac, în direcţia sudsud-vest se află satul *Sarâ-Musa*-Musa cel Bălan.(Bălăneşti)

Biserica „Sf Dumitru"-Sarâ Musa.

S'a numit astfel după primul întemeietor, un Turc Musa, cu părul gălbui.

„ *S'a sculat în zori*
„ *Călătorul*
„ *Şi-a plecat în zori*
„ *Spre un ţărm cu flori,*
„ *Visătorul.*"

„ *Țărmul înflorit*
„ *Ce departe-i.*
„ *De lung drum sdrobit*
„ *Chipu-i veștejit*
„ *Ca de moarte-i...*" (*Em. Papazisu*).

Pe la finele veacului al 18-lea, au venit și câțiva Bulgari. Ei au găsit 2 fântâni, construite de Turci.

E situat pe vale și o movilă, având la apus vale, la miăzăzi *Inghin bair, Gondugrop* (spre Caramanli) și la miazănoapte *Sarămusanski bair*, dealul *Topcii Ghiolgiuc* (spre Bilo), valea *Iurtu*, valea *Caraciliata*.

Pe întinsul satului se află o movilă la marginea apusană, una la miazăzi și două la nordest.

Suprafața satului e . . . ha, din cari 32 ha., ocupă

Școala primară din Sară Musa.

vatra satului.

Populația e de 68 familii cu 260 suflete, din cari 136 bărbați, 124 femei; 151 știu scrie și ceti, restul nu știe scrie și ceti; toți ortodoxi, 52 agricultori, 4 meseriași, 2 negustori. S'au născut 3 băieți, au murit 8.

Pământ productiv 360 ha., izlaz 13 ha,. vii 10 ha.

Agricultorii au 42 pluguri. 45 căruțe, 42 grape, 15 mașini agricole.

In sat sunt 1 taur, 38 boi, 52 vaci, 4 bivoli, 6 bivolițe, 72 mânzați, 28 viței, 3 malaci, în total 234 bovine; 3 armăsari,

42 cai, 24 iepe, 35 cârlani, 4 măgari, în total 168 cabaline; 160 berbeci, 2150 oi, 71 porci.

Pentru măcinatul grăunților e o moară de vânt. Pentru închinăciune e o biserică cu hramul „Sf. Dumitru".

Localul de școală e propriu, cu 2 săli de clasă. S'au înscris 85 elevi, conduși de 1 învățători și-o conducătoare.

Apa se aduce din 12 puțuri cu burduf. In jurul satului, numai drumuri naturale.

„ *De prin țarine s'aude*
„ *Pitpalacul suspinând*
„ *Și'n tufiș privighitoarea*
„ *Când și când".* *(G. Tutoveanu)*

Caramanli-Bivolari.

La sud de Duranculac, la 6 km. se află satul *Caramanli*.

„ *Și cât e zarea mândrelor fânețe,*
„ *Suspin'un cântec înțeles și dulce;*
„ *Pe sânul lor smălțat în mii de fețe*
„ *Sosește vântul aprig să se culce".*

G. Tutoveanu).

In adevăr valea, în care e așezat satul, a fost prielnică creșterii unui număr mare de bivoli, căci aveà și iarbă și apa în destul. In turcește caraman însemnează și bivol, deci satul „Bivolari". Unii susțin că'n aceste locuri au fost aduși berbeci cu coada groasă-caraman, tocmai din Anatolia, din orășelul Caramanli.

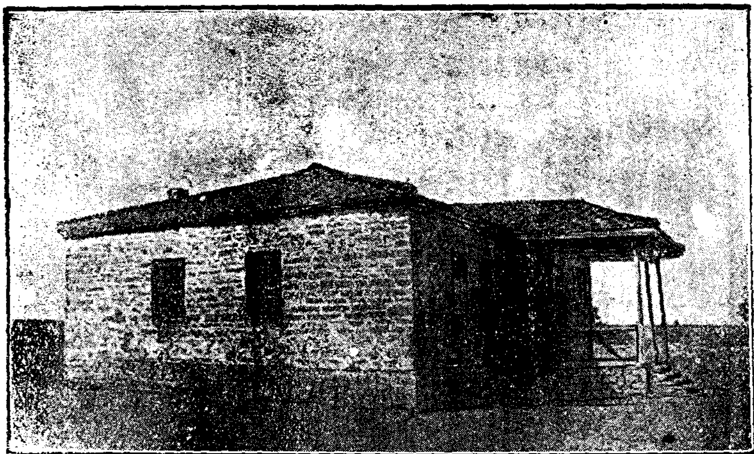
O a treia explicație ar fi dela numele propriu „Caraman" deci satul Caramanliilor.

E situat pe vale și coaste de dealuri, având la răsărit *Tilchibair, Heleo și Curughiol*, la apus *Saramusanschibair, Inghinbair* și *Gonduogrob*, le nordest lacul *Cartal* și la sudvest dealul *viilor Caraman* cu movilele *Satâlmâș. Drenacbair* și *Iurtluc culac* la miazăzi.

* Învățător V. Cârstea.

Se învecinează la răsărit cu Marea Neagră, la apus cu satul Sarâ-Musa, la miazănoapte Duranculac și la miazăzi Chiramet.

Suprafața . . ha din cari 43 ha., ocupă vatra. Populația e 83 familii cu 349 suflete, din cari 167 bărbați, 182 femei, 200 știu scrie și ceti, restul nu știe scrie și ceti; toți ortodoxi, după ocupație 80 pluguri, 1 meseriaș, 2 negustori. S'au născut 12, au murit 4.

Școala din Caramanli.

Pământ productiv 275 ha, . . izlaz 22 ha., vii.

Locuitorii au 38 pluguri, 65 căruțe, 17 mașini agricole, 40 grape.

In sat sunt 1 taur, 94 boi, 28 vaci, 4 bivoli, 3 bivolițe, 9 mânzați, 28 vițel, în total 257 bovine; 12 armăsari, 44 cai, 85 iepe, 24 cârlani, 36 mânzi, 6 asini, în total 207 cabaline; 184 berbeci, 1860 oi, în total 2044 ovine; 85 porci. Pentru măcinat e o moară de foc.

Apa se ia dela 12 puțuri cu burduf.

Școala funcționează în local propriu, vechiu, cu o sală de clasă. Urmează 52 elevi.

Biserica a fost construită din piatră după răsboiul Crimeei, dar cel din 1877-1888 a distrus-o.

Biserică'n ruină.
» *Stă cuvioasă, tristă, pustie și bătrână,*
» *Si prin ferestre sparte, prin uși țiue vântul.*
» *Se pare că vrăjește și că-i auzi cuvântul.*
»

„ *Drept preot, toarce-un greer un gând fin și obscur.*
„ *Drept dascăl, toacă cariul în învechitul mur.*

(M. Eminescu).

Keramet.

La miazăzi de Duranculac, la o depărtare de 11 km,. se află satul *Keramet*-Ahmed cel Chior.

Pė vremuri, s'a stabilit în acest loc ca stăpân un turc Ahmed, care nu vedeà cu un ochiu.

„ *Se bucurà de oaspe venit din alt pământ;*
„ *Un oaspe blând la suflet și gingaș la cuvânt.*
„ *Și-i erà calea floare și urma înflorită*
„ *Și'n vieață avù parte de-o soție iubită,*
„ *Pe toți îi miluià și toți-l ascultà".*

(V. Alexandri).

Oamenii din sat îi ziceau milostivul. Tuturor le dădeà sfatul „Fii milostiv, Allah nu te lasă!" Murind, satul a luat numele de Keramet-Fii milostiv, sau Keramet-Ahmed Chiorul.

Se învecinează la răsărit cu satul Carapcea, la apus cu satul Calaigidere, la miazănoapte cu Caramanli și la sud cu Satâlmâș.

E situat pe valea *Keramet*, având la răsărit dealul *Keramet*; la apus *Gondugrobbair*. Pe dealul Keramet sunt movilele *Tașlâiu* și *Alceaiu*.

Suprafața e . . ha., din cari 28 ha., ocupă vatra satului.

Monede de bronz dela Constantin cel Mare.

Populația e de 35 familii cu 154 suflete; din cari 77 bărbați, 177 femei, 100 știu scrie și ceti,restul nu știe carte, toți creștini și plugari.

S'au născut 5 băieți; au murit 5.

Agricultorii au 18 pluguri . . 23 căruțe cu cai, 14 boroane; 5 mașini agricole.

In sat sunt 1 taur, 44 boi. 28 vaci, 2 bivoli, 8 bivolițe, 34 mânzați, 25 viței, 2 malaci, în total 144 bovine; 5 armăsari, 28 cai, 36 iepe, 10 cârlani, 21 mânzi, 3 măgari, în total 106 cabaline: 58 berbeci, 860 oi, în total 919 ovine; 49 porci.

Biserică și școală nu sunt. Apa se aduce dela 7 puțuri.

In jurul satului numai drumuri naturale.

Carapcea-Neagra.

Cerul erà înourat. Marea sinilie se supărase grozav. Valuri năbădăioase se ridicau și se aruncau de stâncile țărmului.

Niște păsărele albe sau cenușii cu alb, ca niște porumbei, se jucau sburdalnic prin aer și pe valuri.

Acì le vedeai dând puternic din aripioare contra vântului, acì sburau liniștite în sbor planat. Unele plutiau pe apă, iar, când valul le acoperiau, repede dădeau din aripioare, ieșiau deasupra și se scuturau, altele, dându-se peste cap în aer, cad ca plumbul în apă, nu se mai văd și după câteva clipe se arată.

Cârâiau, cârâiau mereu, întovărășiau gemătul înăbușit al valurilor.

Pescărușii,)* păreau în aer ca niște bucățele de scrisori aruncate din tainele cerului, iar pe apa sinilie ca nenufării pe lac.

Sunt vioi, ageri, mândri și indrăzneți. Se duc departe de țărm. Cârâitul lor e singura melodie ce o aud marinarii îndepărtați.

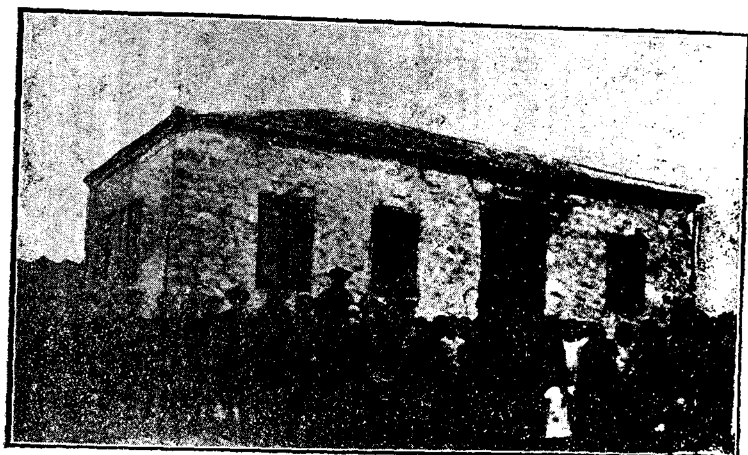
In adevăr sunt copiii sburdalnici ai cerului ori ai valurilor.

Satul *Carapcea*, situat pe malul mării, e la 10 km. spre sud de Duranculac, pe un loc cu mici ondulațiuni, la nord *Curughiolbair* și *Tilcabair*, la sud *Satâlmâșbair*.

* I. Simionescu. Păsările noastre.

Dela vest la est valea *Cinghineciucur* (fiindcă s'a înecat un ţigan). Dela Carapcea spre nord se află movilele *dela vii, Selschite moghile, Ghemgiiu*, la apus *Tilcaiu, Caranasufiucler* la sud *Paşàiu* şi *Carapcea iucler*.

Se învecinează la răsărit cu Marea Neagră, la apus cu satul Keramet, la miazănoapte Duranculac şi la miazăzi Satâlmâş.

Şcoala din Carapcea

Intre Carapcea, Duranculac şi Mare e lacul *Cartal*.

Acest sat, destul de vechiu, şi-a luat numele dela o cadână proprietară *Cara-Apcea*. (Apcea cea Neagră)

Suprafaţa e . . ha, din cari 40 ha., ocupă vatra satului.

Populaţia se compune din 87 familii cu 354 suflete, din cari 180 bărbaţi şi 175 femei; 245 ştiu scrie şi citi, restul nu ştie carte; 350 ortodoxi, 4 musulmani; 84 plugari, 3 negustori.

S'au născut 10, au murit 6.

Pământ productiv 385 ha, vii . . ha.

Locuitorii au 34 pluguri, . 48 căruţe, 3 boroane, 23 maşini agricole. In sat sunt 1 taur 120 boi, 105 vaci, 8 bivoli, 9 bivoliţe, 50 mânzaţi, 40 viţei, în total 343 bovine; 11 armăsari, 63 cai, 84 iepe, 103 mânzi, 17 magari, în total 268 cabaline; 55 berbeci, 1650 oi, în total 1605 ovine; 67 porci.

Pentru măcinat e o moară de vânt.

Biserica este de formă dreptunghiulară, construită în 1890, pe locul vechii biserici. Are hramul Sf. Metodiu şi Chiril.

*** Paroh şi învăţător Pr. Florea Călin.**

Localul de școală e propriu, cu 2 săli de clasă. S'au înscris 83 elevi, din cari 48 băieți, 35 fete. Instrucțiunea o dă 2 învățători. Mai e și o grădină de copii.

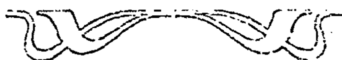
Apa se ia dela 27 puțuri cu burduf.

Carapcea a fost și este însemnată prin viile sale indigene, cari dau un vin porfiriu, delicios.

De ai norocul, să vii la culesul viilor, îți poți da seamă de calitatea lui.

„ *Culegătorii toarnă din hârdae*
„ *Și-mi dau din veselia lor să gust.*
„ *E al vițelor bogat' olocaust*
„ *Și-un dor tomnatic râsu-mi întretae.*
„ *Podgorie, rodind cu prisosință,*
„ *Tu, vieață, poamă nesdrobită'n lin,*
„ *Aș vrea cu o năprasnică voință*
„ *Ca strugurii într'un păhar de vin*
„ *Să te strivesc pe toată într'o credință*
„ *Și'n ea să strâng al lumilor suspin".*

(Nichifor Crainic).

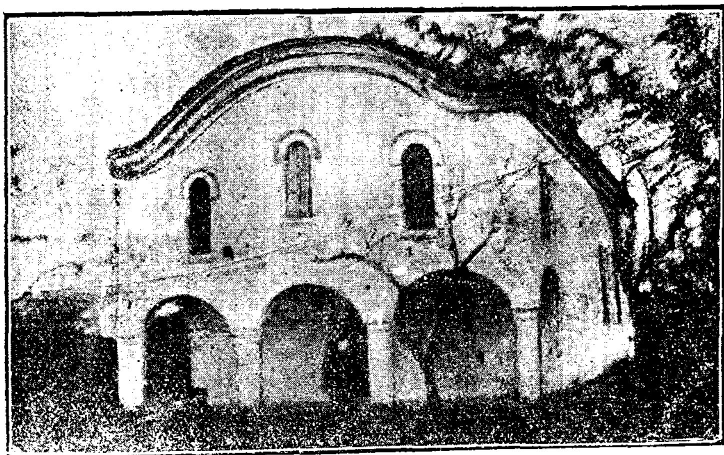
Satâlmâș-Satul vândut.

Lăculeț.

Erà cald. Pe cer nici un nor. Ne uitam și' ntr'o parte și'n alta, să zărim vreo apă. Nu trecù mult și un lac până'n zare. O răcoreală plăcută simțiam. Privind, o mulțime de plante acuatice, una mai interesantă decât alta, mi-am adus aminte de frumoasa carte a lui *Maurice Maeterlinck* „L'inteligence des fleurs".

Par'că văd floarea castanului de apă, cum se urcă la suprafață, ajutată de o bășică de aer. Se deschide, sosesc clipele nupțiale. In locul aerului din bășică, intră un lichid vâscos, mai greu decât apa și tot aparatul se scoboară în nămol, unde se vor coace fructele.

O iarbă fără însemnătate (Hydroharidee) stă în fundul apei. Sosind ceasul nupţial, şi cu el speranţele unei vieţi noui, floarea femee îşi desfăşură încet tulpina în formă de spirală, se ridică până la suprafaţa apei, pluteşte şi apoi înfloreşte. Floarea bărbătească, de pe altă rădăcină, prin străvezia apei se râdică plină de speranţe spre floarea femeească. După un drum scurt, e ţinută'n loc de tulpină care e mai scurtă. Lupta începe. O sforţare mare şi legătura cu rădăcina se rupe. Deşi rănită, to-

Biserica „Sf .Gheorghe"—Satâlmâş.

tuş dorul tainic o mână în sus, băşica de aer ajutând-o. Rana n'o mai simte. Liberă, veselă, se învârteşte în jurul îndrăgostitei. Sărutul e prea dulce, dar după el, urmează încetarea vieţii. Florile femeeşti îşi închid corolele, ascund, ultimul sărut al logodnicului lor, îşi răsucesc spiralele şi se cobor la fund, pentru a da fructul clipelor de dragoste.

Cu câtă inteligenţă a dăruit Atotputernicul aceste fiinţe tăcute, blajine, pline de răbdare, de speranţe şi de imaginaţie!

Mai la apus de Carapcea, la vreo 2 km. se află satul *Satâlmâş*-satul vândut. Pela 1820, acest sat erà locuit de câteva familii turceşti. Ele şi-au vândut casele şi pământurile, Bulgarilor noi veniţi: Satului i-au dat numele „Satâlmâş" pe turceşte, „Prodadeno" pe bulgăreşte, „Vân-

dut" pe româneşte.

E situat la o depărtare de 12 km. de reşedinţă, în apropierea lacului Satâlmâş-Şabla, având la nord *Satâlmâşbair*, spre sud *Mezarlâcbair, Ghemalschi Grobişte*, la apus *Satâlmâşchi Alcea* cu dealul viilor, la răsărit valea *Rusivo*, la sud *Lesicichi Dupchi*, cu direcţia vestest şi şi *V. Iurtluc*, dela sud la nord, spre răsărit movila *Rusiva*, şi movilele *Ghiolului*, la sud movilele Mezarlâc,Ceatalar.

Şcoala din Satâlmâş.

Se învecinează la răsărit cu Marea, la apus cu satele Calaigidere şi Ghiorman, la nord Cheramet, Carapcea şi la sud Şabla.

Pământul e şes, brăzdat de valea lacului Sătâlmâş-Şabla, care formează şi dealul cu acelaşi nume.

Suprafaţă e de . . . ha, din cari 38 ha. ocupă vatra satului.

Populaţa e de 94 familii cu 417 suflete; din cari 214 bărbaţi, 203 femei; 280 ştiu scrie şi ceti; toţi ortodoxi; 87 agricultori, 3 meseriaşi, 4 negustori.

Pamânt productiv 382 ha., izlaz 31, vii 14 ha. Locuitorii au 38 pluguri, 59 căruţe cu cai, 44 maşini agricole; vite: 1 taur, 102 boi, 80 vaci, 6 bivoli, 5 bivoliţe, 58 mânzaţi, 35 viţei 2 malaci, în total 289 bovine; 10 armăsari, 55 cai, 74 iepe, 97 mânzi, 6 măgari, în total 242 cabaline; 106 berbeci, 1150 oi, în total 1256 ovine; 64 porci.

Biserica e de piatră cu hramul „Sf. Gheorghe". Oficiază un preot ajutat de 2 cântăreți. Localul de școală e propriu, cu 2 săli de clasă, împrejmnit cu zid de piatră.

Funcționează 1 învățător și 1 conducătoare. S'au înscris elevi 69 la școală și 27 copii la grădină.

Pentru măcinat e o moară de vânt.

Apa se scoate din 31 puțuri cu burduf.

Și acest sat e renumit prin vii, tot așà ca și Carapcea.

Erà pe'nserate. Bolta cerească smălțată de stele. Regina nopții își scăldà razele în apele liniștite ale lacului. Stătui și priviam cu nesaț.

„ *In fiecare noapte, când bolțile s'aprind.*
„ *Stropesc cu aur lacul ce cântă priveghind.*
„ *El cântă'n aiurare și'n fundul lui s'adună*
„ *Tezaure-imagini de stele și de lună.*
„ *Se leagănă'ntre țărmuri și murmură șoapte*
„ *Stăpân p'atâta aur în fiecare noapte.*
„ *Deși ca ieri și astăzi și mâine se va trezi*
„ *Că ce culege, pierde în fiecare zi,*
„ *Cu seara-ți crește visul și-ți moare trist în zori,*
„ *O, lac, vrăjit adesea, mințit de atâte ori.*
„ *Mereu aceleași visuri resar și iar dispar,*
„ *Iar tu le cânți venirea și plângi al lor zadar,*
„ *Desamăgit de soare, vrăjit de'nstelare,*
„ *In goana nesfârșită a clipelor fugare.*

(Nichifor Crainic)

Calaigidere-Spoitori.

Plec din Satâlmăș pe un drum natural spre apus. In cale întâlnesc niște țigani, neam rătăcit. Fața lor bronzată și dinții lor albi au un farmec. Avutul lor în care și

* **Învățător I. Miulescu.**

pe nişte măgăruşi. Câinii legaţi de căruţi, iar găinele împrăştiate pe lângă ei. Un cocoş cocoţat cântă de foc. Se duceau la muncă.

„ Sfânta muncă e aceea
„ Ce răsplată'n ea găseşte.
„ De'nţelegi tu asta, cheea
„ Fericirii tale o ţii,
„ Urgisit de toţi să fii".

(Al. Vlăhuţă).

In marginea satului poposise. Işi aşezase foalele, nicovala, focul aprins şi dădeau de zor la nişte vase de aramă spre a le spoi.

In timpurile mai vechi, (125 ani) se aşezase pe acest loc câţiva spoitori şi satul s'a numit *Calaigidere* (Spoitori).

E situat la apus de satul Satâlmâş. în prelungirea văii lacului „Cartal", numită Calaigidere, având la răsărit şi sud *Kerametbair,* la apus dealul *Caralar,* la nord *Topcii Ghiolgiuc* şi valea *Topcii Ghiolgiuc.*

Monede de bronz dela Licinius.

Valea Calaigidere se îndreaptă spre sud către satul Ghiorman.

E depărtat de reşedinţă de vreo 12 km.

Suprafaţa . . . ha, din cari 37 ocupă vatra satului. Populaţia e 32 familii cu 142 suflete, din cari 76 bărbaţi, 76 femei; 135 ştiu scrie şi ceti, 47 nu ştiu scrie şi ceti; 126 ortodoxi, 13 mohamedani, 3 alte religiuni; mai tot Găgăuţi.

S'au născut 12, au murit 3. Pământ productiv 315 ha. izlaz 15 ha., vii 17 ha. Locuitorii au 25 pluguri, 28 căruţe, 20 grape, 1 trior, 14 maşini agricole

Vite: 1 taur, 54 boi, 48 vaci, 3 bivoli, 4 bivoliţe, 18 mânzaţi, 16 viţei, 1 malac, în total 145 bovine; 5 armasari, 32 cai, 38 iepe, 30 mânzi, în total 108 cabaline; 96 beibeci, 1800 oi, 85 porci.

Pentru măcinat e o moară sistematică cu motor.

Apa se aduce de la 9 puţuri. Biserică nu e. Localul de şcoală e propriu, cu o sală de clasă şi câteva camere pentru învăţător.

Pe dealul morii, în partea de miazăzi a satului, se află ruinele unui castru roman. S'au găsit inscripții latine şi monede cu chipul lui Traian. Urmele zidurilor arată o grosime de 2 m. şi temelia erà betonată.

In coasta dealului sunt câteva peşteri cu stalactite şi salagmite.

Mormintele Romanilor sunt mărturia străbunilor noştri. Câte lucruri importante vor descoperi arhiologii în aceste locuri!.

„ *Slăviți morții, acolo dorm, apele în ropot*
„ *Și iarba să le'ngâne repaosul tihnit.*
„ *In turla depe culme s'a clătinat un clopot*
„ *Și rugăciunea serii plutește'n infinit*". *(N. Crainic)*

Caralar-Negri.

Plec pe drum natural in spre sudvest. La câțiva km. se vede un sat.

„ *Haidem, câmpiile ne-așteaptă*
„ *Cu flori și cu coroane'ntinse,*
„ *Sub straja dealurilor înalte*
„ *Dorm șesuri leneșe și linse*
„ *Ca netezișul unei ape.*
„ *Și lanuri lungi de grâne coaptc*
„ *Sclipesc ca aurul în soare*".

(Al. Vlăhuță).

Dela Crispus şi Probu s.

E situat pe valea *Caralar,* având la răsărit dealul *Kairac,* la sud dealul Caralar la nord *Baalarbair* şi la apus valea *Covanalcea.*

Se învecinează la răsărit cu satele Calaigidere şi Ghiorman, la apus Caranasuf, la nord Ismailcichioiu şi la sud Ialâiuciorman.

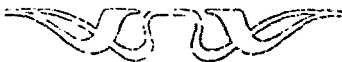
E depărtat de reşedință de 18 km. Vatra satului

ocupă 21 ha. Populaţia e de 35 familii de Găgăuţi cu 149 suflete, din cari 77 bărbaţi şi 72 femei; 90 ştiutori de carte, ortodoxi.

Au 28 pluguri, 25 căruţe, 24 grape de fier şi 8 maşini agricole.

Au crescut 1 taur, 86 boi, 70 vaci, 69 mânzaţi, 48 viţei, 10 bivoli, în total 284 bovine; 9 armăsari, 45 cai, 54 iepe, 65 mânzi şi 2000 oi.

Au un local mic de şcoală. Frecuentează vreo 30 copii, conduşi de un învăţător.

Cara Nasuf. (Nasuf cel Negru)

Din acest sat până la satul vecin *Caranasuf*, nu e mai mult de un chilometru. Cum mergeam în trăsurică, mi-adusei aminte de un articol frumos scris:

„ Pace-Vouă“.
„ Iar ca să trăeşti în pace,
„ Nimic lumii să nu-i ceri,
„ Binele te învaţă a face
„ Ca albina mierea ei“.
(Al. Vlăhuţă)

Dela Crispus.

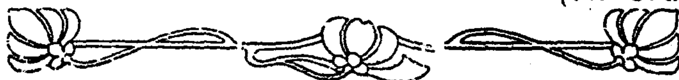
E situat pe valea cu acelaş nume, având la apus dealul Caranasuf departe de reşedinţă de 19 km. E populată decâteva familii.

Se găsesc un taur, 20 boi, 26 vaci, 9 mânzaţi, ?4 viţei, în total 82 bovine; 1 armăsar, 14 cai, 8 iepe, 8 cârlani, 3 măgari, în total 40 cabaline; 18 berbeci 562 oi, 41 cârlani, în total 616 ovine şi 7 porci.

Apa şi-o procură din puţuri cu burduf.

Comunicaţia se face prin drumuri naturale printre tarlale.

„ Iată cum din lanul galben se ridică pătimaşi
„ Maci rotunzi şi'nvăloraţi
„ Care'n dorul lor de soare vor să cadă fărămaţi.
(N. Crainic).

Șabla-Carieni.

Iarna lungă . . . lungă. S'au tot rugat și oamenii și vitele ca Cel de Sus să trimită un soare mai călduros, căci

„ *Dochia sub cortul ei de ghiață,*
„ *Unde tremură mereu,*
„ *Ține acum odorul său,*
„ *Dulce izvor de vieață,*
„ *Zâmbetul lui Dumnezeu.*
„ *Il sărută, îl desmiardă,*
„ *Ziua, noaptea neîncetat,*
„ *Ca pe un mire descântat,*
„ *Și se teme să nu-l piardă*
„ *Dela ochiu-i degerat".*

(*V. Alexandri.*)

Monede de bronz din Calatis. Demetra, pe revers diosscurii pe cai

Bieții oameni au vândut mai totul pentru lemne și cele necesare hranei.

Câți nu și-au găsit sfârșitul fără de vreme!

Pe prispele caselor stau bătrânele plângând pe cei ce le erau scumpi; femeile tinere pe iubiții lor bărbați; mamele pe copilașii nevindecați.

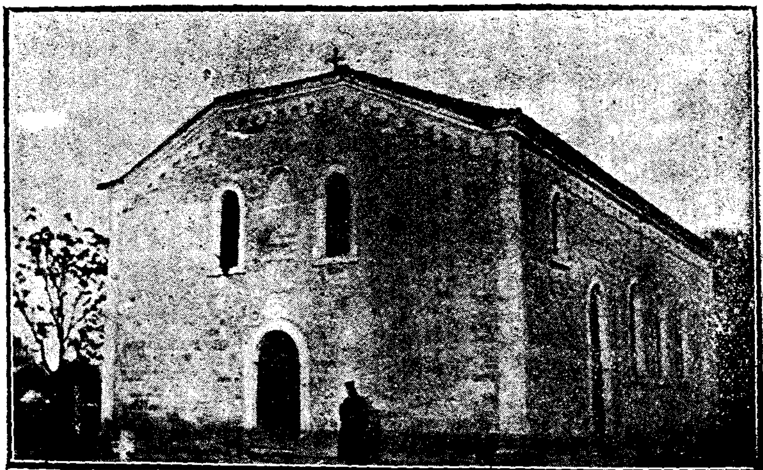
Și vitele sunt slabe, căci hrana adunată le-a fost dată cu multă chibzuire:

„ *Bietul soare'n fermecare*
„ *Pierde lustru-i aurit*

„ *Sub răsuflul ei cumplit.*
„ *El pe lume nu mai are*
„ *Nici apus, nici răsărit*".

Zilele trec . . . . , trec şi cu ele soarele se aprinde, sboară în cerul părăsit şi cu razele-i dulci încălzeşte toate vietăţile de pe lume.

Pe câmpie, colţul ierbii a răsărit; în pădure ghioceii, prima floare ce străbate zăpada, cum spun Francezii (Perce-neige) s'au ivit; mugurii au început să se deschidă;

Biserica „Sf. Haralambie" din Şabla.

cornii sunt galbeni de flori; caişii înfloriţi par ca ninşi; în izlaz au ieşit oile şi câte un mieluşel aleargă lângă mama lui, ciocârlia se înalţă către ceruri, aducând prinos de mulţumire bunului Creator că a trecut iarna.

Un vânt neaşteptat se iveşte. Soarele s'a ascuns în norii plumburii, de frica babelor, amarnic supărate.

„ *Căci ferească Domnul Sfântul*
„ *Deale babelor iubiri*"

Intru în sat. Oamenii în grabă pun turmele la adăpost. Mai strâng ceva lemne.

„ *Babele prin răstoace*
„ *Ca ciumele alergând*

„ *Văietându-se plângând,*
„ *Scutur ale lor cojoace*
„ *Când cu ploae, când ningând*" *(V. Alexandri).*

Satul Şabla e situat pe valea Şabla, la depărtare de câţiva kilometri de malul mării.

Se învecinează la răsărit cu marea, la apus cu satul Ialâiuciorman, la miazănoapte cu satele Ghiorman şi Satâlmâş şi la miazăzi cu Sarâmeşe, Caiabeiuchioiu şi Iazăgilar.

Şi-a luat numele dela o cadână, proprietară mare a acestor locuri „Aişe-Abla".

Pe vremuri, în apropiere erà portul greco-roman *Caria,*[1] ale cărui urme se mai recunosc şi astăzi la far, un zid de

Primăria din Şabla.

câteva sute de metri în mare, ca dig şi cele 2 intrări de nord şi sud după cum bătea vântul.

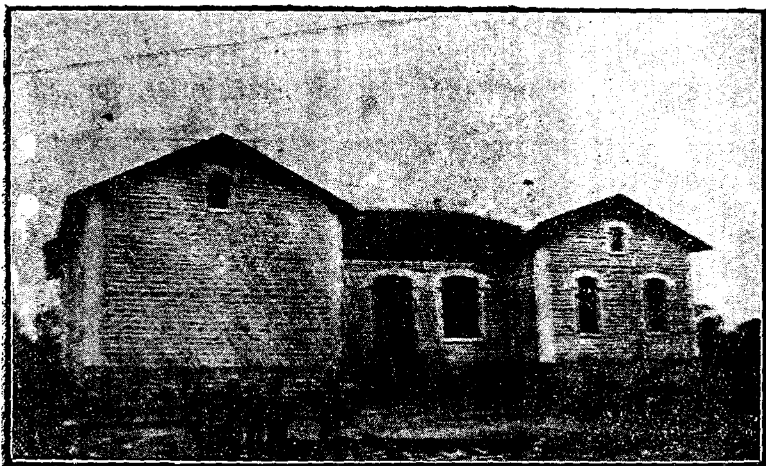
In secolul II-lea după Christos, geograful *Arrianis* pomeneşte: „Dela portul Cariilor până la Tetrisias sunt o sută douăzeci de stadii" iar [3]*Anonymus Peripli Ponti Euxini* [3]) „Dela portul Carilor până la Tetrisias sau vârful Tiriza, care oferă un adăpost sigur contra vânturilor dela apus şi care acum se numeşte Acra, sunt 120 stadii, 16 mile", *Pomponius Mela* „[4] Pe ţărmi este Histro-

1) G. Popa Lizeanu. Cetăţi şi oraşe greco romane pag. 42-45.
2) Arriani. Periplus Ponti Euxini, 35
3) Anonimi, Periplus Ponti Euxini 75 şi 76.
4) Pomponius Mela, Corographia II r.

polis, Callatis, colonie din Milet, Tomoi, *portul Caria* şi promontoriul Tiristis“

In hărţile vechi e notat la sud de Callatis *„Caricus portus“*.

S'au găsit monede romane dela Gordian, Liciniu, Septimiu Sever, Antonin Piu etc. monede din oraşele vechi Tomis, Callatis, Odessus, Dionysopolis şi Marcianopolis, coloană cu inscripţii, pahare, anfore, cercei de aur etc.

Scoala primară din Şabla

O frumoasă colecţie de monede din aceste părţi a fost donată muzeului arhiologic din Varna de către Pr. N. Ţiţov.

La răsărit are dealul *Karaul* şi dealul *Sivriuc*, despărţite prin valea *Balâc-Curusu*, la apus *dealul viilor* şi dealul *Komaria*, la sud dealuri fără nume până în valea *Dulcina Mal Sârtâ* şi la nord dealuri fără nume până'n valea *ghiolului*, valea *Canara* şi valea *Iurtluc*.

La răsărit movilele Chiopec, Sivriuc, iar la sudest Cânlâiuc, la nord Musaiuc şi Cavalgiuc.

Pe întinsul acestui sat e lacul Şabla, renumit prin peşte şi mai ales prin raci, cunoscuţi în împrejurimi ca mărime.

Suprafaţa satului e 25.295 ha. din cari 200 ha. ocupă vatra satului.

Populaţia se compune din 435 familii cu 1898 suflete; din

cari 954 bărbaţi şi 934 femei; 1872 ortodoxi, I mohamedan şi 20 alte religii; după instrucţiuni: 1670 ştiu carte, 218 nu ştiu carte.

Locuitorii se ocupă cu plugăria.

Mai sunt 3 cârciumari, 5 cafegii, 8 băcani, 4 manufacturişti, 5 fierari, 2 le mnari.

Pământ productiv e 4820 ha. 200 ha. vii, 45 ha. pădure, 30 ha. izlaz.

Vechile vii, numai în parte distruse, dau un vin excelent, renumit în aceste părţi.

Pentru lucratul pământului sunt pluguri, care cu boi, căruţe cu cai şi 12 maşini agricole.

In sat în 1925, au fost 10 tauri, 465 boi, 376 vaci, 17 bivoli, 99 viţei, 10 mânzaţi, în total 1177 bovine; 22 armasari, 324 cai, 202 iepe de prăsilă şi de tracţiune, 36 cârlani, 65 mânzi, 2 catâri, 44 asini, total 743 cabaline; 235 berbeci, 3994 oi, 18 capre şi iezi, 217 porci.

In acest sat e reşedinţa comunei.

Primăria e instalată într'un frumos local de cărămidă şi piatră, având la mijloc un etaj şi turn.

Pentru închinăciune e o biserică de piatră, fără cupolă, în formă dreptunghiulară, ca toate bisericile din această regiune. Oficiază un preot ajutat de cântăreț şi paracliser.

Copii urmează la şcoală, instalată în local propriu, cu 5 sali de clasă, împrejmuit [cu grilaj de lemn.

Sunt înscrişi 308 elevi. Predau 6 învăţători.**

Focă din familia Monahus a biventer. subordinul piuipedelor, prinsă la faru Şabla 9 Oct. 921. botezată „Mita“

Mai este şi o grădină de copii cu o conducătoare***

Apa se scoate din puţuri.

Comunicaţia se face numai prin drumuri naturale, căci şoseaua proectată Cavarna Mangalia e încă neterminată.

La mare e farul Şabla, ce anunţă marinarilor că acolo e un loc de adăpost încă din timpurile vechi.

E la 43, 33 latitudine nordică şi la 28, 39 longitudin edela meridianul Grinwiech sau 26, 19 dela Paris, construit la 30 m. deasupra nivelului mării; de societatea franceză „Compagnie des Phares ottomans". Lentila e de catagorie VI-a cu lumina albă şi care se zăreşte până la 15 mile de orizont.

S'a inaugurat la 15 Iulie 1856.

Am ieşit din sat cu greutate.

Nouă nopţi şi nouă zile a ţinut turbarea Babelor.

Şi câţi n'au suferit în aceste zile, încrezători în soarele primăvăratec!

„ *La răsuflul lor deodată*
„ *Tot ce-i verde, înflorit,*
„ *Cade, moare veştejit,*
„ *Turbarea e neîmpăcată*
„ *Dorul lor neîmbâlnzit"*

„ *Deodată soarele se arată strălucitor.*
„ *Toţi caută cu speranţă la învingător.*
„ *Babele ţipă, cad şi pe loc mor.*
„ *Pân la anul viitor. (V. Alexandri)*

Dela Crispus

Ghiorman-Peştera.

La razele soarelui, ce păreau atât de dulci, după furia babelor, plec pe drumul natural în direcţia nordest

---

* Paroh Pr. N. Titov. ** Al. Nicolaescu, Eftimia Nicolaescu, Ec. Olărescu. Anastasia Floru, Sabina Ludoşanu. *** Adela Munteanu. Şeful circ. fiscale Victor Olărescu.

şi dau de satul „Gheiorman" prescurtat „Ghiorman" (pădure depărtată).

Pe aceste locuri, în timpurile mai vechi, erà o pădure nesfârşită; astăzi, totul e prefăcut în ogoare.

E situat pe valea Ghiorman, la opt km. de reşedinţă, având la răsărit dealul *Comaria,* la apus, nord şi sud *Ghiorman bair.*

In partea răsăriteană sunt movilele *Cuşuiucler, Keslivo, Marco,* iar în partea nordică *Duranculaschiiuc* şi *Comariaiu.*

Şcoala primară-Ghiorman.

Se învecineşte la răsărit cu satul Satâlmâş, la apus cu satul Caralar, la miazănoapte cu Calaigidere şi la miazăzi cu satul Ialâiuciorman.

Suprafaţa e 2595 ha. din cari 35 ha. ocupă vatra satului.

Populaţia se compune din 54 familii cu 258 suflete; 134 bărbaţi şi 124 femei; 180 ştiu carte, 78 nu ştiu scrie şi ceti; toţi ortodoxi, plugari.

Pentru lucrarea pământului au 38 pluguri, 10 care cu boi, 39 căruţe cu cai, 6 maşini agricole.

In sat sunt 107 boi, 95 vaci, 2 bivoli, 10 bivoliţe, 64 mânzaţi, 27 viţei, 7 malaci, în total 312 bovine; 2 armăşari, 63 cai, 47 iepe, 26 mânzi, 12 măgari, în total 150 cabaline; 60 berbeci, 1894 oi, în total 1909 ovine şi 59 porci.

Pentru mâcinat nu e decât o moară de vânt.

* Invăţător G. Cosmnlescu.

Biserică nu e.

Localul de şcoală e propriu, construit din piatră, cu o sală de clasă, împrejmuit şi cu o grădiniță şcolară.

S'au înscris elevi sub conducerea unui învățător.

Apa se aduce dela puțuri.

Comunicația se face numai prin drumuri naturale.

In 1906 la 2 km. de sat, în direcția nordestică, s'a deschis o groapă ce conduceà la o peşteră cu stalactite.

Sătenii au început a rupe din aceste frumoase și curioase fabricațiuni ale naturii.

„ Depe Tavane'ntenucate,
„ Tăcute lăcrimi cad mereu
„ Şi par'că tot sporesc din greu,
„ Din mare izvoare depărtate,
„ Şuvițe tainice de apă
„ Spre peşteri drum de ani străbat,
„ Intr'una se preling și sapă
„ Tavanul şubred şi'noptat.
„ Dar după ani de picurare
„ S'au închegat coloane pline;
„ Eterna bolții lăcrămare
„ In loc s'o surpe, o susține".

(Cerna)

Constantin cel Mare

Până să intervină să se păzească această peşteră şi să se construească o scară de lemn, nişte săteni au aruncat câteva căruțe de pae, astupând intrarea.

Când va sosi ceasul, să ne putem scobori iarăş în peşteră, să admirăm coloanele din lacrămi închegate!

Calâcichioiu-Răsboieni.

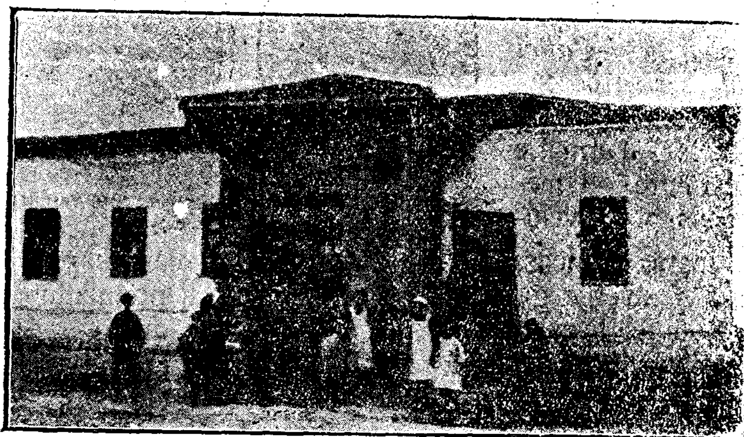
Plecasem dela Şabla in Martie in una din zilele Babelor. Pe cer numai câțiva nori plumburii, cari ascundeau soarele, coprins de groaza îndrăgostirii Babelor.

Pierdusem răbdarea în cele 2 zile cât stătusem în

sat, căci Babele îşi scuturase bine cojoacele, când cu ploaie, când cu ninsoare.

Increzător, mânam căluţii, să pot parcurge cei 7 km. până'n sat.

Mai cu vorba, mai cu biciul, 5 km. s'au dus. Un vânt şi un nor negru, supăraţi ca nişte duşmani neîmpăcaţi, se iviră. Picături încep să cadă. Se înteţesc. Plouă. Plouă bine.

Şcoală primară - Calâcichioiu.

„ *Se cerne bine ploaea*
„ *Şi vremile's mâhnite,*
„ *Câmpiile şi codrul*
„ *De soare's oropsite.* (*M. Vanda*).

Am luptat până la sat, aducându-mi aminte de cucerirea lui

E situat pe loc întins, având la nord *Covanlâc bair* şi valea *Balâc curusu,* movilele *Covanlâc iu, Cănlâiuc, Delgiiuc,* iar la nord *Taşlâiuc, Taşlâiuc biuiuc, Taşlâiuc chiuciuc şi Mameliuc.*

Se învecinează la nordvest cu satul Şabla, la sud cu satul Caiabeichioiu şi la apus Sarâ-Meşe.

In negurile vremurilor, aceste pământuri an fost locuite de Romani şi au purtat de sigur nume romane, dovadă mulţimea monedelor de aramă, şi chiar de aur găsite

în ani din urmă.

Se zice că pe unele ar fi chiar numele lui Traian, iar pe altele soldatul roman în fața soldatului dac.

După căderea Constantinopolului, Turcii au înaintat ocupând diferite localități de pe litoral și așà chiar acest sat, care după lupte crâncene a fost cucerit, dându-i numele de *Călîci*, adică ocupat prin sabie.

Tomis. Gordianus Pius-pe revers împăratul călare, cu lancea lovind pe dușman.

O versiune e că denumirea satului s'a dat dela *peștii sburători-Calîci balâc*, ce se pescuiau în apropiere de acest loc. Țărmul e ridicat între 5-8 metri, deasupra nivelului mării, stâncos, cu pereți verticali, cu scări săpate în piatră și diferite galerii de adăpost, poate a populațiunilor Troglodyte. Inspre Șabla sunt două movile mari.

Clima este dulce. Pe aci suflă vânturile de est și vest.

Suprafața satului e 1580 ha., din cari 15 ha. ocupă vatra satului.

Populația se compune din 50 familii cu 238 suflete; după sex 115 bărbați și 123 femei; toți ortodoxi; 170 știu carte.

Ocupațiunea locuitorilor e agricultura.

Cresc 3 tauri, 111 boi, 89 vaci, 4 bivoli; 8 bivolițe, 64 mânzați, 28 viței 3 mălaci, în total 310 bovine; 8 armăsari, 62 cai, 36 iepe, 22 mânzi, 2 cătări, 6 măgari, în total 136 cabaline; 40 berbeci, 1029 oi, în total 1069 ovine și 82 porci.

O singură moară de vânt macină grăunțe pentru vite. Biserică nu există. Pentru cerințele rituale vine preotul din Șabla. Pentru instrucțiune e un local de școală, construit din piatră, de săteni, compus din o sală de clasă și două săli mici pentru învățător. Imprejmuirea e de piatră.

La școală urmează 52 elevi, din cari 27 băieți și 25 fete.

Apa se aduce din puțuri.

---

* Invățător V. Popescu

Comunicaţia se face prin drumuri naturale.

Pe ţărmul mării se vede şi astăzi zidul cetăţii vechi.

In acest sat pescăriile statului au pescari. Incercase în această zi să prindă scrumbii şi avusese noroc. Am mâncat scrumbii la gratar, am băut vinişor indigen de Şabla şi am uitat de răsboirea cu ploaea şi ninsoarea.

Caiabeiuchioiu-Stânca.

Dela Calâcichioiu, pe malul mării în spre sud, după 5 km. dăm de satul Caiabeiuchioiu (Satul beiului Piatră) depărtat de reşedinţă de 12 km. Malurile sunt stâncoase, pietre mari rupte şi căzute în mare, din cauza cutremurilor.

„ *Sub stânca fulgerată dela limanul mării*
„ *Nu-i undă să nu ştie cuvintele pierzării*
„ *Şi numai aripi negre bat apele ce sună,*
„ *Numai chemarea morţii răsare din furtună.*
„ *Vai, câţi nu-şi ispăşiră sub stâncile haine*
„ *Amara nebunie de-a fi crezut în tine"*. (Cerna).

E situat pe şes, având la apus *Surtuchioiu bair* până la nord la pădurea *Caiabeichioiu* şi *Lambrulocolo*, despărţite prin valea *Mahmudorman*.

Se învecinează la nord cu Calâcichioiu, la sud cu Surtuchioiu, la apus cu satul Hagi-Dumitru şi la răsărit Marea Neagră.

Suprafaţa satului e de 4125 ha., din cari 35 ha. ocupă vatră satului.

Populaţia se compune din 50 familii cu 216 suflete; după sex 103 bărbaţi şi 113 femei; 111 ştiu carte; toţi ortodoxi.

Ocupaţia principală e agricultura.

In sat sunt 4 tauri, 149 boi, 118 vaci, 8 bivoli, 9 bivoliţe, 83 mânzaţi, 46 viţei, 8 malaci, în total 425 bovine; 8 armăsari, 45 iepe, 38 cai, 19 cârlani, 16 mânzi, 32 asini, în total 118 cabaline; 105 berbeci, 1270 oi, în total 1375 ovine; 72 porci.

Pentru măcinat grăunțe e o moară de vânt.

Biserică nu e. Școala e în local închiriat cu o sală de clasă. S'au înscris 32 elevi din care 14 băieți și 18 fete.

Apa se aduce dela puțuri.

Comunicația se face prin drumuri naturale.

Și aci se găsesc urmele unui castru vechiu. Am apucat pe malul mării, spre sud, Valurile păreau înegrite și se aruncau cu putere de stânci.

„ Și par'că marea poartă un veșnic văl cernit,
„ Jelind vieți, pe cari tot ea le-a mistuit". (Cerna).

Surtuchioiu-**Satul Nomazi.**

După cale de 4 km. ajung în satul Surtuchioiu-Satul nomazi.

S'a numit astfel fiind întemeiat de două familii nomade cu 5 suflete.

E departe de reședință de 16 km. și e situat pe

platou, având la nord pădurea *Surtiuorman*; la sud pădurea *Carala câşla* şi dealul *Beilic cara*, la apus valea *Caira bunar alcea*, dealul *Iasarmat sârtâ*, valea *Biuiuc alan alcea*, dealul *Almalâc sârtâ*, valea *Coru aşlâ* şi dealul *Ceatal meşè* până'n valea *Ghiaursuiutciuc*.

Populaţia se compune din 2 familii cu 13 suflete, din cari 6 bărbaţi şi 7 femei.

In sat sunt 2 tauri, 43 boi, 58 vaci, 4 bivoli, 6 bivoliţe, 21 mânzaţi, 15 viţei, 12 malaci, în total 167 bovine; 2 armăsari, 10 cai, 22 iepe, 10, cârlani 15 mânzi, 6 măgari, în total 65 cabaline; 48 berbeci, 696 oi, 265 miel, 30 capre, în total 1039 ovine; 10 porci.

Biserică şi şcoală nu e.

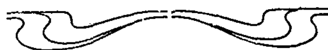
Comunicaţia se face numai prin drumuri naturale.

Intre Caiabeichioiu şi Surtuchioiu la „Iaiila" se află un podiş pietruit pe o întindere destul de mare. Sunt urmele unei cetaţi vechi. In peşteri se găseşte locul unde stăteau candele, deci templu de închinăciune al creştinilor din aceste părţi, acum 15 secole şi mai bine.

„ *Departe un fluier să aude*
„ *Un cântec aiurit duios,*
„ *Ce'n note lungi tremurătoare*
„ *Suspină lin, misterios".*

Istros Zeiţa Atena. pe revers Dionisos, jos pantera.

Sarâ Meşe-Gorunul Galben.

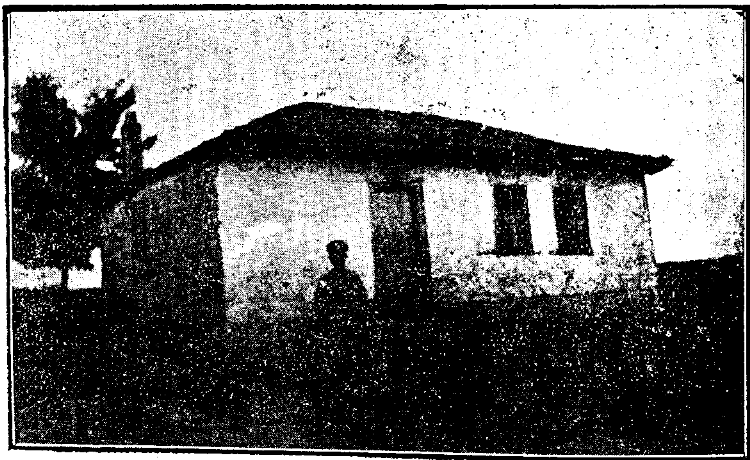
Mergeam pe un drum natural pe lângă şoseaua în construcţie Cavarna-Şabla. In stânga drumului un lăstăriş de stejar, urmele unei păduri mari, a căror frunze îngălbenite stăteau până'n primăvară, dând aspectul stejarilor galbeni. Şi lemnul e tot gălbui.

„ *Galben e la faţă codrul*
„ *Şi în dorul lui visează*
„ *La splendoarea sa trecută*
„ *Plânge codrul şi oftează"* (*Al. Vlăhuţă*).

Şi satului, întemeiat mai târziu lângă pădure, i-au dat numeile „Sarâmeşe. Se află la 6 km. la sud de Şabla.

E situat pe o vâlcea, având la răsărit valea *Mahmud-orman*, la apus pădurea *Sarâ-meşè*, la nord dealuri până'n valea *Dulcina mal sârtâ* şi la sud dealurile cu vii până la pădurile *Gislar olu curusu* şi *Lambrulocolo*.

Se învecinează la răsărit cu satul Calâcichioiu, la apus Iazăgilar, la miazănoapte Şabla şi la sud Ghiaursuiutciuc.

Şcoala primară - Sarâ-meşe.

Populaţia se compune din 61 familii, cu 278 suflete; din cari 138 bărbáţi şi 120 femei; 159 ştiu scrie şi ceti, toţi ortodoxi; un sfert sunt Găgăuzi.

După ocupaţiune. 38 agricultori, 1 meseriaş, 2 negustori.

Agricultorii au 25 pluguri, 33 căruţe cu cai, 1 trior, 22 maşini agricole.

Cresc 8 tauri, 129 boi, 96 vaci, 3 bivoli, 4 bivoliţe, 54 mânzaţi, 29 viţei, 2 malaci, în total 325 bovine; 4 armăsari, 49 cai, 46 iepe, 20 cârlani, 11 mânzi, 2 catâri, 5 măgari, în total 137 cabaline; 42 berbeci, 1012 oi, 6 capre, în total 1060 ovine; 95 porci.

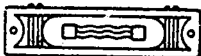
Biserică nu e. Pentru instrucţiune e un local propriu, cu o sală de clasă, împrejmuit.

S'au înscris 49 elevi. După cercetări, satul pare a fi întemeiat pe la 1847. Apa se aduce dela puţuri. Comunicaţia se face prin drumuri naturale.

Am ieşit din sat, apucând pe lângă pădurea întristată.

Invăţător Victor Popescu.

„ *Ştiu, ţi-e dor de haina verde*
„ *Şi de doina ciripită*
„ *Care-ţi dă fiori de vieaţă*
„ *Vai, pădurea mea iubită“.* *(M. Vanda).*

Iazâgilar-Scriitori.

Am luat drumul spre sudvest. Erà o zi mai căldicică. Sătenii ieşise cu plugurile la arat. Priviam cum fierul tăiá brazda în un pământ negru, ca de flori.

„ *Tu scrii şi-acum cu plugul, primăvara,*
„ *A ţarinii mănoasă poezie.*
„ *E, greu, dar dulce şi-au primit povară*
„ *De a zagrăvi divina-i măreţie.* (*Nichifor Crainic*)

Iată şi satul *Iazâgilar*-Scriitori.

Printre cei dintăi locuitori erau şi câţiva cărturari şi meşteri ai condeiului, cărorase adresau cei împricinaţi spre a le scrie păsurile. Dela aceştia s'a zis şi satului „Scriitori“ pe turceşte „Iazâgilar“.

Tomis, Gordianus Pius-pe revers Fortuna, coroană pe cap, în mână cărja şi cornul de abondenţă.

E situat pe şes şi se învecinează la răsărit cu satul Sarâ-meşè, la apus cu satul Racovski, la miazănoapte Ialâiuciorman şi la sud Hagi-Dumitru.

La nord are pădurea Iazâgilar până'n valea *Goleama Dulcina Mahmud orman,* iar la sud pădurea *Gislarolu Curusu.*

In partea de miazănoapte se află movila *Hagi-Bechir.*

Suprafaţa e 1940 ha, din cari 25 ha. ocupă varta satului. Populaţia se compune din 43 familii cu 173 suflete; din cari 81 bărbaţi, 92 femei; 117 ortodoxi, 71 ştiu scrie şi ceti.

Locuitorii au 14 pluguri, 17 căruţe cu cai, 1 trior, 11 maşini agricole.

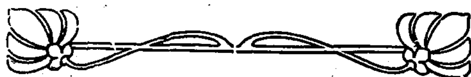
Se îngrijesc 148 boi, 75 vaci, 2 bivoli, 14 bivoliţe, 32 mânzaţi, 75 viţei, 3 malaci, în total 339 bovine; 7 armăsari, 35 cai, 37 iepe, 24 cârlani, 14 mânzi, 13 măgari, în total 130 cabaline; 43 berbeci, 904 oi, 3 capre, în total 955 ovine şi 37 porci.

Pentru măcinatul grăunţelor e o moară de vânt. Şcoală şi biserică nu sunt. Apa se scoate din puţuri. Comunicaţia se face prin drumuri naturale.

Şi mă gândiam la scriitorii meşteri

„ *Voi urmaţi cu repegiune cugetările regine,*
„ *Când plutind pe aripi sfinte printre stelele senine.*
„ *Pe a lor urme luminoase voi asemenea mergeţi.*
„ *Cu-a ei candelă de aur, palida înţelepciune*
„ *Cu zămbirea ei regală, ca o stea ce nu apune*
„ *Lumină e vieţii voastre, drum de roze semănat,*
„ *Sufletul vostru un înger, inima voastră o liră*
„ *Ce la vântul cald ce-o mişcă cânturi molcome respiră,*
„ *Ochiul voastru vede'n lume de icoane un palat*".

(M. Eminescu).

Ialâiuciorman - (Pădureni)

La 6 km. spre vest de Şabla se află satul Ialâiuciorman. Trei păduri pe malul mării) o

Pe vremuri trei păduri mari acperiau acest ţinut. Satul întemieat în urmă şi-a luat numele după cele trei păduri.

Se învecinează la răsărit cu satul Şabla, la apus cu satul Chioiuliuc, la miazănoapte cu Ghiorman şi la miazăzi Iazâgilar.

La răsărit d. *Comaria,* despărţit prin valea cu ace-

laşi nume, la apus dealurile *Iurtluc, Saale arcasâ* şi *Ceatale,* la nord d. *Ghiormaniolu,* despărţit prin valea *Ceatalghiolgiuc* şi la sud d. Bost. La vest mai sunt văile *lalâiuciorman* şi *Cazâlcea alcea.* La vest e movila *Iuciormanschi* şi la nord *Baeram.*

Populaţia de 100 familii cu 416 suflete, din cari 207 bărbaţi şi 209 femei. 245 ştiutori de carte: ortodoxi: toţi Găgăuţi, După ocu paţie 95 agricultorii, 1 meseriaş, 4 negustori, Pământ productiv 2800 ha, izlaz 58 ha.

Biserica din Iulâiuciorman.

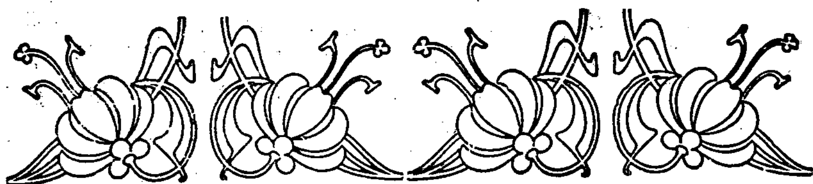
Agricultorii au 56 pluguri, 78 căruţe cu cai, 12 maşini agricole. In sat sunt 4 tauri, 206 boi, 173 vaci, 10 bivoli, 7 bivoliţe, 88 mânzaţi, 47 viţei, 4 malaci, în total 539 bovine; 6 armăsari, 69 cai, 59 iepe, 26 cârlani, 17 mânzi, 18 asini, în total 194 cabaline; 80 berbeci, 2311 oi, în total 2391 ovine; 108 porci.

Biserica este după tipul regiunei.

Localul de şcoală e propriu, cu o sală de clasă. Urmează 65 elevi sub conducerea unui învăţător.* Apa se aduce dela puţuri. Comunicaţia se face numai prin drumuri naturale. Am apucat şi eu pe unul dintre ele.

„ *Voioase păsărele* „ *Albastru erà cerul*
„ *Cântau asurzitor.* „ *Splendid de râzător*".
(Carmen Sylva).

* Paroh şi învăţător Pr. N. Zamfir.

Gargalâc-Cioara.

Trecuse zilele babelor cu ale lor ciudățenii. Un vânt primăvăratec adiá frageda iarbă și ogoarele înverzite. Ne apropiam de un sat.

„ *Pe o câmpie*
„ *Mare, bogată,*
„ *Urmă odată*
„ *O bătălie*
„ *Aspră, cumplită, neasemănată,*
„ *Incât cadavre nenumărate*
„ *Zăceau grămadă neîngropate*
„ *Ciorile îndată luară știre*
„ *Și cu grăbire,*
„ *Aci sosiră.*
„ *Și după ce mâncară, și după ce băură*
„ *Mult sânge, începură*
„ *Să cânte cina lor*".

(Gr. Alexandrescu).

De atunci, pe aceste locuri au rămas multe ciori. Și satului i-au zis *Gargalâc*-Ciorărie-Cioara.

Satul Gargalâc se află la miazănoapte de Cavarna, la 12 km. E situat pe șes. Se învecinează la răsărit cu satul Chioiuluc, la apus cu satul Geaferliiuciorman, la miazănoapte cu satele Nasuf pașa și Elibei și la miazăzi cu Arnăutlar, Caraiașchioiu și Iuzghiubenlic.

Suprafața e . . . ha. din cari 20 ha. ocupă vatra satului. Po-

pulaţia e de 119 familii cu 355 suflete; după sex 166 bărbaţi, 189 femei; după etate 71 băieţi, 82 fete, 95 bărbaţi 107 femei; 230 ştiu carte, 125 nu ştiu scrie şi ceti; 350 ortodoxi, 5 alte religii; după cprofesie 112 agricultori, 2 meseriaşi, 4 negustori. S'au născut 5 băieţi, 9 fete; au murit 9 bărbaţi şi 4 femei.

Pământul productiv 2307 ha; izlaz . . . ha. pădure . . . ha., vii . . . ha,

Locuitorii au 40 pluguri, 50 căruţe cu cai, 20 baroane, 52 tăvăluge, 6 maşini agricole. In sat sunt 160 boi, 60 vaci, 28 bivoli, 18 bivoliţe, 41 mânzaţi, 8 viţei, 9 malaci, în total 325 bovine; 11 armăsari, 50 cai, 20 iepe, 39 cârlani, 19 mânzi, 12 măgari; în total 152 cabaline; 80 berbeci, 3400 oi, 406 cârlani, în total 3900 ovine; 60 porci.

Biserică Sf. Treime din Gargalâc.

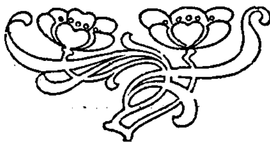
Pentru măcinatul grăunţelor sunt mori. Primăria e instalată într'un local închiriat. După răsboiul 1877|78, ortodoxi şi-au construit din piatră biserica *„Sf. Treime"* Au împrejmuit-o. Un preot bătrân oficiază Duminicele şi sărbătorile. Tot în centrul satului e un local nou de şcoală, după tipul oficial, cu o sală de clasă şi o cancelarie. In 1922 s'a construit în curte şi o locuinţă pentru dirigînte. E o vilă drăguţă. La şcoală funcţionează un învăţător. S'au înscris 108 elevi, din cari băieţi 52 şi 56 fete. In orele de după prânz funcţionează o conducătoare de grădini de copii.

* Invăţător: C. Ariton.

Apa se scoate din 20 puțuri. Comunicația se face numai prin drumuri naturale.

Am apucat pe unul în spre sudest.

„ *De corbi o negură s'așterne*
„ *Pe șesul arămiu*
„ *In larma lor tânguitoare*
„ *E jale și pustiu".* *(G. Tutoveanu).*

Iuzgubenlic-Movileni.

La 6 km. în direcția sudestică dela Gargalâc e satul *Iuzghiubenlic*, numit așà *„o sută mărăcini"*, fiindcă în împrejurimi erau numai pâlcuri de mărăcini; iar după alții *„Iuzghiubenlic"* „O sută de movile", după numărul mare de movile ce se aflau pe această întindere.

Pe la 1836 locuià în acest sat un Turc, proprietarul moșiei. El a vândut-o unui Bulgar și la 4 Turci, iar aceștia Găgăuzilor, înfemeindu-se un sat populat numai de Găgăuzi.

Se învecinează la răsărit cu satul Racovski, la apus cu satele Arnautlar și Caraiașchioiu, la miazănoapte cu Gargalâc și Chioiuliuc și la miazăzi cu Cavarna. Pământul e puțin accidentat. O mică ondulație la nord *Iuzghiubenlic bair* și una la sud *Caraiașchioiu*. Printre movile cităm; *Chiuciuc iuiuc* (movilă mică) *Borceaciu (*m. Borceac*)* *Bostaniuiuc* (Movila bostană) și *Cogeaiuiu* (Movila mare) la miazăzi.

Suprafața e de 1701 ha, din cari 50 ha. ocupă vatra satului. Populațiunea e compusă din 56 familii cu 909 suflete: după sex 109 bărbați, 100 femei: după etate 44 băieți, 38 fete, 65 bărbați, 62 femei ; 131 știu scrie și ceti, toți ortodoxi. Găgăuți, ocupându-se cu agricultura.

S'au născut 3 băieţi, 7 fete; au murit 5. Pământ arabil 701 ha, izlaz 32 ha, vii 3 ha. Locuitorii au 30 pluguri, 50 căruţe cu cai, 6 maşini agricole, 20 boroane, 2 vânturători, 20 tăvăluge. Se îngrijesc: 60 boi, 48 vaci, 10 bivoli, 8 bivoliţe 26 mânzaţi, 9 mânzi, 2 catâri, 8 magari, în total 125 cabaline; 28 berbeci, 1380 oi, 9 capre; în total 1417 ovine; 18 porci.

Biserică nu e. Localul de şcoală e modest, costruit din piatră de săteni, cu o sală de clasă şi împrejmuit cu piatră, puse una peste alta.

Şcoala primară—Gargalâc.

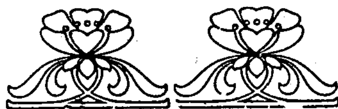
Funcţionează un învăţător. S'au înscris 35 elevi, din cari 20 băieţi şi 15 fete. Apa se aduce dela 12 puţuri. Comunicaţia se face numai prin drumuri naturale.

Timpul mohorît. Nori cenuşii acoperiau azurul îndepărtat. Un vânticel bătea în faţă şi deloc nu eram mulţumiţi. Din când în când câte un şoim se arătă. Ací se rotiă, ací sta pe loc, bătând repede din aripi, ca să poată vedea prada.

Nişte grauri cântau pe câmpie. Erau fericiţi, căci sunt cântăreţii isteţi.

„ *Uite grăurii pe luncă*
„ *Veseli, fericiţi ce sunt:*
„ *Şoimul se roteşte'n' vânt*
„ *Şi spre ei s'aruncă.*

„ *Ei poeţi sunt ai câmpiei,*
„ *Şoimul este-al lor despot*
„ *Firea lumelor e'ntot*
„ *Chipul tiraniei!* (C, Coşbuc).

Caraiaşchioiu.

La vreo 2 km. spre vest de satul Iuzghiubenlic e satul *Caraiaşchioiu*-satul Negruud, numit aşà după pământul negru pe care e aşezat. E depàrtat de reşedinţă de 6 km. şi e situat pe şes, preserat cu 3 movile: 2 la răsărit *Ceataliu* şi una *Iuzghiubenlic sârt* spre miazăzi.

Se învecinează la răsărit cu satul Iuzghiubenlic, la apus Aiorman şi Arnăutlar, la miazănoapte Gargalâc şi la miazăzi cu satul Malcoci. Acum vreo 70 ani a venit un Bulgar Nicolo: Jecof şi a cumpărat moşia dela un Turc. Cu timpul s'a format şi satul.

Suprafaţa e 797 ha. din cari 20 ha. ocupate de vatra satului. Populaţia se compune din 9 familii cu 49 suflete, după sex 21 bărbaţi, 28 femei; după etate 8 băieţi, 15 fete, 13 bărbaţi, 13 femei; 29 ştiu scrie şi ceti, 20 nu ştiu scrie şi ceti; 49 ortodoxi; toţi agricultori. S'au născut 1 băiát, 2 fete, au murit 1.

Pământ productiv 797 ha. izlaz 8 ha. Locuitorii au 10 pluguri, 15 căruţe cu cai, 2 trior, 4 maşini agricole, 10 boroane, 1 vânturătoare, 5 tăvăluge. Se îngrijesc 3 tauri, 42 boi, 19 vaci, 8 bivoli, 9 bivoliţe, 9 mânzaţi, 40 viţei, . . malaci . . în total 98 bovine; 12 armăsari, 36 cai, 29 iepe, 9 magari, 8 mânzi, în total 194 cabaline; 24 berbeci, 899 oi, 7 cápre, în total 930 ovine şi 18 porci.

Biserică şi şcoală nu sùnt. Apa se aduce din 4 puţuri. Comunicaţia se face numai prin drumuri naturale.

Arnautlar-Arnăuții.

La miazăzi de Gargalâc, la 5 km. se află satul Arnăutlar-Arnăuții.

S'a numit astfel de primii locuitori, cari erau din Albania. Pela 1855 erà moșia unui Turc, care a vândut-o Bulgarilor. E situat pe șes, preserat cu movile la apus și miazăzi.

Se învecinează la răsărit cu Iuzghiubenlic, la apus Aiorman, la miazănoapte Gargalâc și la miazăzi Caraiaș-chioiu și Malcoci.

Suprafața e de 837 ha. din cari 2 ha. ocupă vatra satului. Populația se compune din 9 familii cu 29 suflete: după sex 18 bărbați, 11 femei, după etate 11 băieți, 4 fete, 7 bărbați, 7 femei; 29 ortodoxi; 23 știu scrie și ceti, 6 nu știu scrie și ceti; toți agricultori. S'au născut 2 băieți.

Pământ productiv 837 ha. izlaz 40 ha.

Locuitorii au 15 pluguri, 10 căruțe cu cai, 1 mașină de treerat, 1 locomobilă, 1 vânturătoare și 6 tăvaluge.

S'au întreținut 49 boi, 30 vaci, 4 bivoli, 23 mânzați, 9 viței, în total 53 cabaline; 27 porci; 40 berbeci, 1240 oi, 12 capre, în total 1222 ovine.

Școală și Biserică nu sunt.

Apa se aduce dela 2 puțuri.

Comunicația se fac numai pe drumuri naturale.

Aiorman.

Șoarele asfințise. Câmpiile păreau vrăjite. Un vânticel printre copaci răspândià un cântec dulce.

„ *Apusul vrăjit de amurgun'n văpae*
„ *Pe ceruri stăpână-i regina bălae.*

„ *Din copacii'nverziți, se'nalță pe vânt*
„ *Un cântec de șoapte, malatic și sfânt*".
G. Tutoveanu).

Mai la apus de satul Arnăutlar, se află satul *Aiorman*, depărtat de reședință de 8 km.

Pe vremuri erau păduri nesfârșite în cari mișunau tot felul de animale sălbatice. Cele mai însemnate erau urși și cerbi, de aci și numele pădurea ursului sau ahuorman-pădurea cerbului. Satul, alcătuit mai în urmă la această pădure, s'a botezat tot cu acelaș nume.

Unii tălmăcesc „*Pădurea Lunii*", fiindcă din orice parte a pădurii se vedeà luna.

Se învecinează la răsărit cu satele Arnăutlar și Caraiașchioiu, la apus Gurcovo, la miazănoapte Irige și la miazăzi Tortamâș, Turc Suiutciuc și Malcoci.

Pământul e neted.

Suprafața e 1069 ha, din cari 3 ha. ocupă vatra satului.

Populațiunea e de 20 familii cu 68 suflete, după sex 34 bărbați, 34 femei; după etate 16 băieți, 12 fete, 18 bărbați, 22 femei; 40 știu să scrie și să citească, 28 nu știu să scrie și să citească; toți ortodoxi.

Pământul productiv 1666 ha, izlaz . . ha, vii . . ha. Locuitorii au 8 pluguri, 12 căruțe cu cai, 8 boroane, 8 tăvăluge, 6 mașini agricole.

Au crescut 49 boi, 20 vaci, 6 bivoli, 9 bivolție, 18 mânzați, 2 viței, 4 malaci, în total 107 bovine, 19 armăsari, 48 cai, 26 iepe, 11 cârlani, 19 măgari în total 185 cabaline; 40 berbeci, 1800 oi, 60 cârlani, 16 capre, în total 1916 ovine; 21 porci.

Biserică nu este. Sătenii au pus mână și au construit un local de școala, compus din sală de clasă și 2 camere de locuit. Angajau învățător și le învață copiii.

Apa se scoate cu burduf din 8 puțuri.

Comunicația se face numai prin drumuri naturale.

Chioiuliuc-Sătuc.

La răsărit de Gargalâc, la vreo 5 km. se află satul *Chioiuliuc*-Sătuc, numit astfel după populație. Se înveci-

nează la răsărit cu satul Ialâiuciorman, la apus cu Gargalâc, la miazănoapte cu Ghiore şi la miazăzi cu satul Iuzgubenlic.

E situat pe valea *Chioiuliuc*, având la răsărit şi apus dealuri fără nume, iar la sud *Iuzghiubenlic bair*, străbătut de valea citată. Dela sat spre est trece *Ialâiucorman culac.*

Suprafaţa e 973 ha. din cari 39 ocupă vatra satului.

Populaţia e de 12 familii cu 89 suflete; 21 băieţi, 15 fete, 26 bărbaţi şi 27 femei; 61 ştiu să scrie şi să citească, 28 nu ştiu să scrie şi să citească; toţi ortodoxi.

Ocupaţiune e plugăria.

S'au născut 1 băiat şi 2 fete.

Pământ productiv 973 ha, izlaz . . ha, vii . . ha. Locuitorii au 16 pluguri, 8 care, 16 căruţe cu cai, 8 boroane, 1 tăvălug, 4 maşini agricole. Au ţinut 68 boi, 40 vaci, 6 bivoli, 6 bivoliţe, 18 mânzaţi, 39 viţei, 1 malac, în tal 138 bovine; 15 armăsari. 26 cai, 19 iepe, 5 cârlani, 9 măgari, în total 69 cabaline; 14 berbeci, 840 oi, 20 cârlani, 19 capre, în total 883 ovine 21 porci.

Sătenii şi-au construit din piatră un local de şcoală. Ani de zile şi-au întreţinut un învăţător. Pe deal erà o moară de vânt.

Apa o scot din 6 puţuri.

Nasuf-Paşa.

La 4 km. spre miazănoapte de Gargalâc se află moşia *Nasuf-paşa,* cu 6 familii şi vreo 17 suflete. Pământ cultivabil 587 ha.

Intreţin 2 tauri, 29 boi, 24 vaci, 4 bivoli, 3 bivoliţe, 4 viţei, 9 mânzaţi, în total 75 bovine; 5 armăsari, 21 cai, 18 iepe, 6 cârlani, 4 măgari, în total 44 cabaline; 20 berbeci, 1260 oi, 19 cârlani, în total 1314 ovine; 16 porci.

Pentru lucrarea pământului au 8 pluguri, 4 boroane, 6 căruţe cu cai, 2 maşini agricole.

Apa o aduc dela 2 puţuri.

Elibeiu.

Mergeam pe drum natural. O mulţime de vite păşteau cu multă plăcere. Iarna fusese lungă şi se săturase de fân şi paie. Iarbă verde erà plina de dulceaţă.

Nişte turturele sburau pe dinaintea noastră. Vizitiul, bun ochitor, ia puşca, dar nu-l las.

Mi-am adus aminte de o istorioară tristă. In adâncul frunziş al codrului, pe o cracă verde sta o turturică. Lângă dânsa, ameţită de bucurie, s'aşeză soţul ei. Incep a gunguni a-şi scuturà aripile, a-şi încovoià guşa argintie.

Şcoala primară—Elibeiu.

Vorbiau şi cântau în limba lor păsărească, cuvinte dulci, pline de speranţe, pline dc farmec. Soarele trimiteà raze de căldură şi lumină printre frunzele ce sclipiau ca aurul pe undele limpezi ale unui părâiaş.

Erà atâta linişte şi atâtea speranţe în acest colţişor ferice.

Dar vai, nenorocirea soseşte. O detunătură de puşcă, ce făcù să răsune tot codrul, sdrobi fericirea perechei de păsărele. Una din ele căzù moartă, jos pe pământ, iar cealaltă biata îş luă calea pribegiei.

„ *Cât traeşte, tot jăleşte*
„ *Şi nu se mai însoţeşte;*
„ *Trece prin flori, prin livede,*
„ *Nu se uită, nici un vede.*
„ *Şi când şade câteodată,*
„ *Tot pe ramura uscată;*
„ *Umblă prin dumbrava adâncă;*
„ *Nici nu bea, nici nu mănâncă.*

„ *Unde vede apa rece,*
„ *Ea o tulbură şi trece;*
„ *Unde apa e mai rea,*
„ *O mai tulbură şi bea.*
„ *Trece prin pădurea verde*
„ *Şi se duce de se pierde;*
„ *Sboară până tot cade,*
„ *Dar pe lemn verde nu şade.*

„ *Unde vede vânătorul,*
„ *Acolo o duce dorul,*
„ *Ca s'o vază, s'o lovească,*
„ *Să nu se mai pedepsească. (Enăchiţă Văcăreascu)*

Monede din Tomis, Zevs cu cu barba, pe resers vulture.

Şi turturerele sburau pe dinaintea noastră, par'că erau mulţumite, că le-am lăsat vieaţa dulce s'o mai trăească. Nu risipiţi visele pline de speranţe chiar a două păsărele nevinovate!

La vreo 2 km. spre apus de Nasuf paşa se află satul *Elibeiu*-Ali beiu, după numele fostului proprietar.

Se învecinează la răsărit cu Nasuf paşa, la apus cu Irige, la miazănoapte cu Duranlar la. miazăzi Gargalâc şi e depărtat de reşedinţă de 3 k

Pământul e străbătut de valea *Elibeiu*, având dea-

lurile *Elibeischioiu* şi *Duranlar bair*.

Suprafaţa e 1187 ha, din cari 5 ha. occupă vatra satului.

Populuţia e 48 familii cu 157 suflete; 65 bărbaţi, 92 femei; după etate, 22 băieţi, 39 fete, 43 bărbaţi, 53 femei; 122 ştiu carte, 34 nu ştiu carte; ortodoxi; după ocupaţiune, 46 plugari, 2 negustori.

S'au născut 4 băieţi, 3 fete; au murit 1 bărbat şi 3 femei.

Pentru lucrarea pământului au 25 pluguri, 25 căruţe cu cai, 15 boroane, 10 tăvăluge, 8 maşini agricole.

Ţin 75 boi, 42 vaci, 17 bivoli, 9 bivoliţe, 24 mânzaţi, 4 viţei, în total 161 bovine; 14 armăsari, 54 cai, 34 iepe, 9 cârlani, 8 măgari, în total 106 cabaline; 18 berbeci, 1600 oi, 90 cârlani, 19 capre, în total 1727 ovine; 16 porci.

Biserică nu e. Localul de şcoală e vechiu, construit de săteni, cu 1 sală de clasă, împrejmuit cu piatră. Funcţionează un învăţător. S'au înscris 48 elevi, din cari 21 băieţi şi 27 fete.

Apa se aduce dela 21 puţuri,

Comunicaţia se face prin drumuri naturale.

Irige-Moşneni.

Mergeam printre ogoare. Deoparte sunt grâele de toamnă, destul de frumoase, de cealaltă parte pluguri cu 6, 8 şi chiar 10 boi ară.

„ *Voi singuri străjuiţi altarul*
„ *Nădejdii mele de mai bine*,
„ *In coapsa grăitoarei mirişti*
„ *De vreme plugul vostru ară.*
„ *E primăvară pe câmpie*
„ *Şi'n ochiul vostru-i primăvară.*
„ *Blând tainele vi le desface*
„ *Din sânu-i milostiva glie,*
„ *Căci toată floarea vă cunoaşte*
„ *Şi toată frunza ei vă ştie“.* *(Oct. Goga.)*

Pe aci locuitorii au avut moşioare de unde şi satului i s'a zis *Irige-Mărişor*-Moşneni, departe de Gargalâc la 5 km. în spre nord-nordvest.

E şes cât vezi.

Se învecinează la răsărit cu satul Elibeiu, la apus Geaferliiuciorman, la miazănoapte cu Iapâlgea şi la miazăzi cu Aiorman.

Suprafaţa 1503 ha. din cari 5 ha. ocupă vatra satului. Populaţiunea e de 18 familii cu 69 suflete; 16 băieţi, 16 fete, 18 bărbaţi, 19 femei; 41 ştiu carte, 28 nu ştiu carte; ortodoxi.

Ocupaţia tot plugărie.

S'au născut 2 băieţi, 1 fată, au murit 1 băiat şi 1 fată.

Pământul productiv 1498 ha,. Pentru lucrarea pământului au 30 pluguri, 15 căruţe cu cai, 8 maşini agricole, 10 boroane, 15 tăvăluge.

Ingrijesc 1 taur, 89 boi, 48 vaci, 9 bivoli, 11 bivoliţe, 19 mânzaţi, 4 viţei, 8 malaçi, în total 180 bovine; 25 armăsari, 46 cai, 21 iepe, 6 cârlani, 5 măgari, în total 183 cabaline; 19 berbeci, 2808 oi, 240 cârlani, 19 capre; în total 3078 ovine; 40 porci.

Biserică şi şcoală nu sunt.

Pentru măcinat e o moară de foc.

Alimentarea cu apă se face din 12 puţuri.

Comunicaţia se face prin drumuri naturale.

Am ieşit din sat, tot pe drum natural, printre ogoare. Oamenii lucrau de zor.

„ *Purtaţi cu braţele amândouă*
„ *A muncii rodnică povară*
„ *Sub sgrălucirea'n lăcrimată*
„ *A diminețelor de vară.*
„ *Dar bunul cerului Părinte*
„ *De sus, pe frunte vă așează*
„ *Cununa razelor lui Sfinte*"

(Oct. Goga).

Monete din Nelcopolis-sat aproape Târnova

Selim cuiusu-**Satul lui Selim.**

Mă îndreptam spre satul Selimcuiusu. Ca timpul să treacă mai repede citiam. „Garda saraiului" de V. Alexandri.

„ *Selim Sultanul doarme pe patu-i de plăceri,*
„ *Având un scut puternic de crânceni ieniceri,*
„ *Ce stau veghind la poarta saraiului de pază.*
„ *Sultanul doarme'n pace și gându-i nici visează*
„ *Că însuși Ienicerii jurat-au pe Allah*
„ *Să dee pradă morții vizir și padișah:*

O lovitură'n poartă. Garda se deşteaptă şi e gata de apărare,-căci ienicerimea a pornit să răstoarne pe Sultan. O a doua lovitură mai puternică. Abdul Aga se urcă în chioşc deasupra porții şi strigă:

„ *Cine? Cine'n Stambul cutează*
„ *Să miște, când Sultanul doarme și Abdulah veghează:*

Ienicerii strigă, poarta a deschide, jurământul de detronare să nu-şi calce.

Abdul Aga strigă.

Cămile—Duranlar.

„ *Selim, Zahid, Kiafirul, Selim crunt orb de minte,*
„ *Ucis-a cu-a sa mână pe bunul meu părinte;*
„ *Selim trebuie să moară! și va muri! jur eu:*
„ *Dar nu cât sunt de pază la căpătâiul său.*

„ *Selim e sacru oaspe al conştiinţei mele.*
„ *Şi-acum aceste braţe sunt două sentinele;*
„ *Merită să protege pe chiar duşmanul meu*
„ *Aşà scrie profetul, aşà vrea Dumnezeu:*

O parte se agaţă pe ziduri, alţii dau lovituri în poarta mare, care cade'omorînd mulţi din gardă.

„ *Pe ziduri, pui de tigri, avalma la saraiu*
„ *Murind, de noi ne-aşteaptă huriile din raiu;*
„ *Şi lupta se începe prin neagra'ntunecime*
„ *Saraiul dat în pradă, Sultanul strangulat,*
„ *Ş'o cladă lângă poartă, de ieniceri zăcând,*
„ *Toţi morţi cu spada'n mână, saraiul apărând*".

In spre nord-nordest, la 10 km. de Gargalâc se află satul *Selimcuiusu*-Puţul lui Selim sau „Satul lui Selim". Se învecinează la răsărit cu satul Iapâlgea, la apus Ionuzciular, la miazănoapte cu satul Vasilevo şi Sredina, la miazăzi Geaferliiuciorman.

Pământul este neted.

Suprafaţa e 799 ha. din cari 2 ha. ocupate de vatra satului.

Populaţia e de 15 familii cu 80 suflete; 36 bărbaţi. 44 femei; după etate 15 băieţi, 21 fete, 23 bărbaţi, 23 femei; 57 ştiu scrie, 23 nu ştiu carte, 80 ortodoxi. Ocupaţie e tot plugăria.

S'a născut o fată; a murit 1.

Pentru lucrarea pământului au 20 pluguri, 10 boroane, 8 tăvăluge, 15 căruţe cu cai, 2 maşini agricole.

Ingrijesc 1 taur, 41 boi, 28 vaci, 9 bivoli, 2 bivoliţe, 16 mânzaţi, 11 mălaci, în total 91 bovine; 9 armăsari 30 cai, 21 iepe, 9 cârlani, 5 magari, în total 73 cabaline; 19 berbeci, 890 oi, 48 cârlani, 8 capre, în total 937 ovine, 28 porci.

Biserică şi şcoală nu sunt. Alimentarea cu apă se face din 4 puţuri. Comunicaţia se face prin drumuri naturale.

Iapâlgea.

Tot la nord-nordvest de Gargalâc, la 9 km. se află moşia *Iapâlgea*, cu 3 familii având 16 suflete. Se crede a fi numită dela „Iapângea" (struguri dulci, galbeni) fiind

vii pe vremuri. In apropiere erà satul *Carabizerghení* „Negustorul Negru" pomenit în registrele muftiatului din 1143 eg.

Suprafața moșiei e de 1040 ha.

Țin 1 taur, 47 boi, 20 vaci, 4 bivoli, 3 bivolițe, 19 mânzați, 34 viței, 5 malaci, în total 188 bovine; 9 armăsari, 17 cai, 9 iepe, 4 cârlani, 6 măgari: în total 41 cabaline; 18 berbeci, 1800 oi, 6 capre; în total 1866 ovine.

Apa se ia dela 6 puțuri.

Comunicatia se face numai pe drumuri naturale.

Calfachioiu - Satul Calfei.

La miazănoapte de Gargalâc, la 9 km. se află moșia *Calfachioiu*-satul Calfei având o familie cu 12 suflete.

Pentru lucrarea pamântului au 10 pluguri, 0 boroane, 5 tăvăluge, 10 cărute cu cai, 2 mașine agricole. Ingrijesc 60 boi, 8 vaci, 9 bivoli, 4 bivolițe, 16 mânzați, 5 viței, 8 malaci, în total 97 bovine. 6 armăsari, 21 cai, 8 iepe, în total 39 cabaline; 19 berbeci, 600 oi, 19 cârlani; în total 640 ovine; 20 porci.

E un puț pentru apă.

Duranlar.

Erà spre seară. Ultimele raze ale soarelut se scăldau pe câmpiile înverzite.

Plecasem din Ghiore, zorind caii, să ajungem la satul mai îndepărtat. Trecuse mai mult de o jumătate oră și o priveliște neașteptată se arătă înainte. Imi șterg ochii mă uit bine și totuș nu mă dumeresc. Am mirajul din Egipet, ori sunt pe pământul românesc „Corăbiile pustiului".

In adevăr un șir de 12 camile se îndreptau către satul din zare. Și soarele blând le mângâià, căci muncesc în credință pe stăpânul lor *Holevici*.

Multe istorioare despre credința lor îmi trecură prin minte, până ajunserăm în satul *Duranlar* (Durhanlar-

Durhanii) numit aşà după primii locuitori.

Se învecinează la răsărit cu satul Ţar-Boris, la apus cu Calfachioiu, la miazănoapte Simionovo şi la miazăzi Elibeiu, Nasuf paşa şi Ghiore.

Suprafaţa e de 1827 ha. din cari 8 ha. ocupate de vatra sa-

Secerătoare cu cămile—Duranlar.

tului.

Populaţia e de 25 familii cu 128 suflete; 68 bărbaţi şi 60 femei; după etate 28 băieţi, 25 fete, 40 bărbaţi, 35 femei; ortodoxi; 70 ştiu carte, 58 nu ştiu carte. După ocupaţie 23 plugari, 2 negustori.

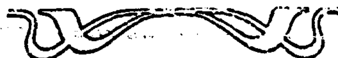
S'au născut 2 băieţi şi 1 fată.

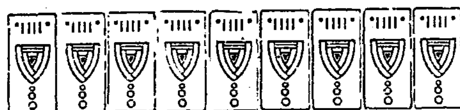
Pământ productiv 1622 ha. izlaz 34 ha, pădure 17 ha. In sat sunt 47 pluguri, 20 boroane, 20 căruţe cu cai, 3 vânturătoare, maşini agricole 10.

S'a i întreţinut 84 boi, 49 vaci, 7 bivoli, 9 bivoliţe, 38 mânzaţi 4 viţei, 9 malaci, în total 187 bovine; 13 armăsari, 60 cai, 46 iepe, 30 cârlani, 12 măgari, în total 161 cabaline; 60 berbeci. 1940 oi, 21 capre, în total 2089 ovine, 12 cămile.

Sătenii şi au construit un local de şcoală şi au plătit ani de zile un învăţător particular. Acest sat a fost întemeiat de Turci, cam 100 de ani.

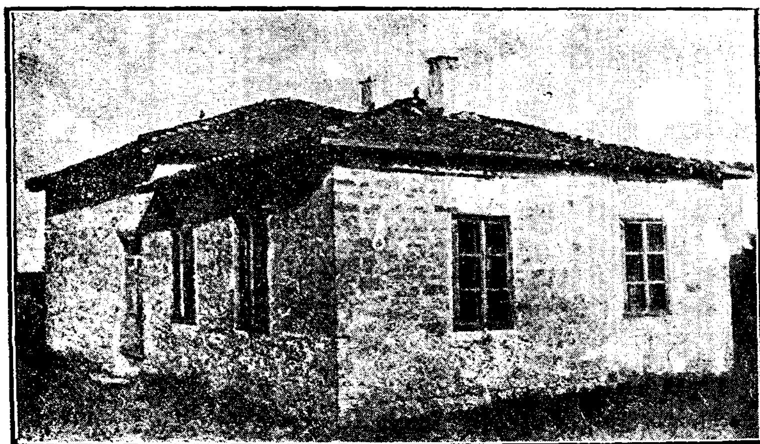
Apa se scoate din 8 puţuri. Pentru măcinat e o moară de foc. Comunicaţia se face prin drumuri naturale.

Ghiore-Vedeni.

In direcţia nord-nordest, cam la 8 km. de Gargalâc e satul *Ghiore*-Edere. Se învecinează la răsărit cu satul Ialâiuciorman, la apus cu Nasuf paşa şi Elibeiu, la miazănoapte Ţar Boris şi Cara Nasuf şi la miazăzi cu Chioiuliuc.

Şcoala No. 1. — Ghiore.

E situat pe văile *Cairac, Hamzali* şi *Ghiore,* având la răsărit deluşoarele *Cairac, Eroc, Ceatale* şi *Ghiormaniolu,* la apus dealurile *Elibeiuschiiu, Duranlar,* despărţite prin valea *Elibeiu,* dealul *deasupra lui Ghiore,* până'n valea *Delinibeichioiu,* la nord dealurile *Caranasuf* şi *Caralar* şi la sud dealul Hamzalà, până'n valea *Ghiore.*

In partea nordică sunt viile. Spre răsărit se arată movilele *Ciatal iucler.*

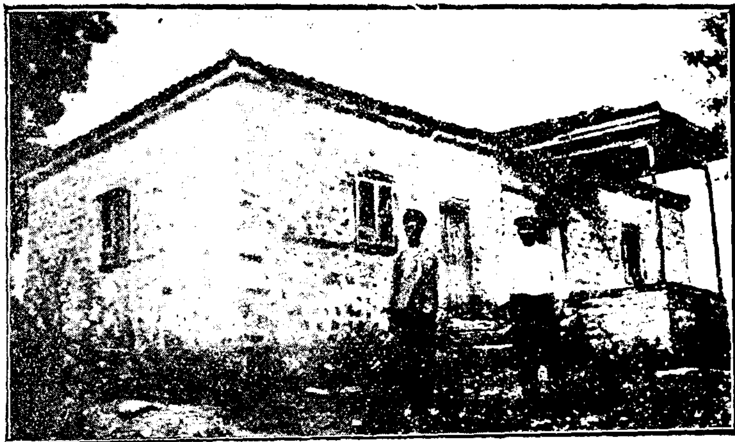
Suprafaţa e de 3431 ha. din cari 60 ocupă vatra satului.

Se compupe din 3 mahalalele: *Ghebeja, Ghiore* şi *Hamzala*.

Populaţia se compune din 161 familii cu 606 suflete; 311 bărbaţi şi 295 femei; după etate 118 băieţi, 99 fete, 193 bărbaţi şi 196 femei; 549 ştiu carte, 147 nu ştiu carte; ortodoxi.

După ocupaţiune 157 plugari, 4 negustori. S'au născut 12 băieţi, 10 fete; au murit 3 băieţi şi 7 fete.

Pământ productiv 3370 ha, izlaz 367 ha, pădure 21 ha. Locuitorii au 85 pluguri, 4 căruţe cu boi, 89 căruţe cu cai, 60 boroane, 14 maşine agricole.

Şcoala No 2. — Ghiore.

Vite: 90 boi, 86 vaci, 12 bivoli, 9 bivoliţe, 30 mânzaţi, . . . viţei, 3 malaci, în total 231 bovine; 25 armăsari, 119 cai, 48 iepe, 14 cârlani, 8 mânzi, 18 măgari, în total 232 cabaline; 42 berbeci, 1000 oi, 24 cârlani, 18 capre, în total 2200 ovine; 26 porci.

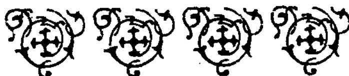
Biserică nu e. Localul de şcoală e propriu cu 2 săli de clasă, împrejmuit cu zid de piatră. Este şi o mică gradină şcolară. Intr'altă mahala e un local de şcoală cu o sală de clasă.

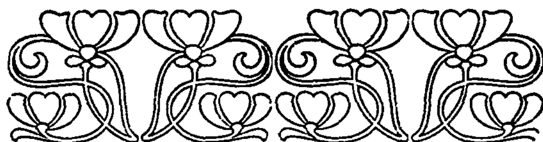
Funcţionează 2 învăţători. S'au înscris 104 elevi, din cari 49 băieţi şi 55 fete.

Acest sat e întemeiat de Turci, cam pela 1743.

Apa se aduce din 18 puţuri. Pentru măcinat sunt 2 mori de foc. Sunt şi 2 fabrici de uleiu.

Comunicaţia se face numai prin drumuri naturale.

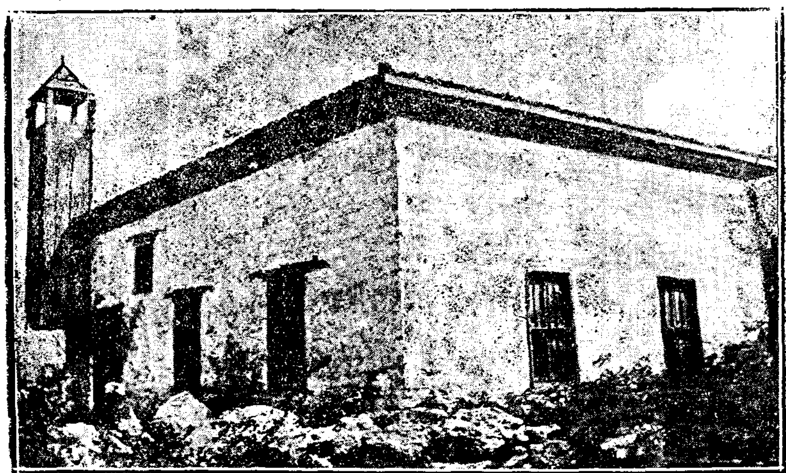

Vischioiu-Satul lui Veisi.

Eram pe platoul deasupra Balcicului, pe şoseaua spre Teche. După vreo 5 km. în dreapta se zăreşte un sat. E satul *Vischioiu*, care şi-a luat numele dela târla unui Turc *Veisi*.

Ş'acolo e câte un copac.

Giamia din Vischioiu.

„ *Soarele'n a lui splendoare*
„ *Văl ţeseà de raze vii,*
„ *Se jucà o dulce boare,*
„ *Printre crăcile-aurii.*
„ *Frunzele, de fericire,*
„ *Erau roşii şi râdeau."* (*Carmen Sylva*)

Se învecinează cu satele, la răsărit Solimanfacă, la apus Evecler, la miazânoapte Duvan-iuvasi şi la miazăzi Teche şi Momcil.

Suprafaţa e de 628 ha. din cari 18 ha. ocupate de vatra satului.

Cămilele D-lui Holevici—Duranlar.

Populaţiunea se compune din 60 familii cu 211 suflete; din cari 100 bărbaţi, 111 femei; 77 ştiutori de carte, 134 neştiitori de carte; 102 ortodoxi, 1C9 mohamedani; 54 pluguri, 2 meseriaşi şi 4 negustori.

S'au născut 4 băieţi, 2 fete; au murit 3 bărbaţi şi 4 femei.

Pământ productiv 600 ha., izlaz 10 ha.

Locuitorii au 25 pluguri, 5 care cu boi, 16 căruţe cu cai, 4 tăvăluge, 5 boroane, 1 locomobilă şi o batoză.

Ingri esc: 1 taur, 50 boi şi vaci, 4 bivoli, 2 bivoliţe, 35 mânzaţi. 1 viţel, 1 malac; în total 94 bovine; 5 armăsari, 3 cai, 16 iepe, 16 cârlani, 1 mânz, 1 asin, în total 64 cabaline, 80 berbeci, 720 oi, 450 cârlani, 10 capre, în total 1260 ovine.

Biserica nu există.

De departe se vede minaretul de scânduri a geamiei. Tot acolo e şi o sală de clasă.

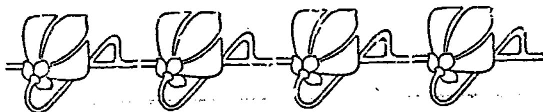
Apa se procură dela 4 puţuri cu burduf.

Comunicaţia se face prin drumuri naturale până la şoselele spre Balcic.

„ *Pe cea câmpie dalbă*

„ *E'mpinsă o frunză moartă,*

„ *Pomu-o lasă să cadă,*
„ *Şi vântu-acum o poartă.*“ (*Carmen Sylva*)

Evlecler.

Treceam prin pădurice. O mulţime de pomi în floare.

„ *Printre frunziş*
„ *De pom în floare,*
„ *Raza de soare*
„ *Intră furiş,*

„ *Vine uşor*
„ *Şi mângăioasă,*
„ *Săltând voioasă*
„ *Pe pomişor.*

„ *Dar el, răpit,*
„ *Vrând s'o sărute,*
„ *Drăguţa-iute-*
„ *A şi pierit,*

Monete dela Const. cel Mare.

La 8 km. în direcţia de sudvest dela Diuvan-iuvasi se află satul *Evlecler,* numit după primele familii Evlia.

E situat pe înălţimi, având în partea de sud pădure.

Se învecinează la răsărit cu Veischioiu, la apus Alaclise, la miazănoapte cu tarlalele dela Hamzalar şi la miazăzi Teche.

Suprafaţa e 130 ha., din cari 10 ha, ocupă vatra satului.

Populaţia e 22 familii cu 105 suflete, din cari 49 bărbaţi şi 56 femei; 37 ştiutori de carte, 68 neştiutori de carte; 10 ortodoxi, 95 mahomedani; 21 plugari şi un meseriaş.

S'au născut 5 băieţi şi o fată: au murit un bărbat şi o femee.

Pământ productiv 300 ha., izlaz 10 ha.

Pentru munca câmpului au 7 pluguri. 14 căruțe, 2 tăvăluge, 2 boroane.

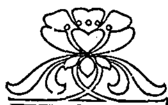
Ingrijesc: 1 taur, 10 boi și vaci, 2 bivoli, 1 bivoliță, 5 mânzați, un vițel, în total 21 bovine; 2 armăsari, 15 cai, 10 iepe, 10 cârlani, 4 mânzi, 2 asini, în total 41 cabaline, 608 ovine.

Biserică și școală nu sunt. Geamia destul de mică.

Apa se scoate cu burduful din 3 puțuri destul de adânci.

Am ieșit din sat, uitându-mă la pomii, ca ninși de flori.

„ *Atunci mirat,*
„ *Se 'ntrebă' ntr' una*
„ *Unde stă zâna*
„ *Ce l-a'mbiat ?!* (*C. Sylva*)

Tortamuș-**Patru frați.**

Mergând pe șoseaua Balcic-Gurcovo, după câțiva km., dăm de un grup de câteva zeci-cel mult cincizeci ulmi, formând un mic boschet. La umbră se odihnesc locuitorii de odniioară ai satului *Tortamuș.*

„ *Și cimitirul singur cu strâmbe pietre veghiază.*
„ *O cucuvae sură pe una se așează*“ (*M. Eminescu*)

Satul Tortamuș e la 10,5 km. în direcție de sudest dela Diuvaniuvasi, reședința comunei, situat pe *valea Tortamuș,* având în împrejurimi movile fără nume.

S'a numit așà, după cei patru frați, ce-au întemeiat satul. Familiile lor se pomenesc și astăzi.

Se învecinează la răsărit cu satul Malcoci, la apus cu Idirizcuiusu, la miazănoapte cu Gurcovo și la sud Tatarsuiutciuc și'n parte Balcicul.

Suprafaţa e 966 ha., din cari 7 ha. ocupă vatra satului.

Populaţia e 34 familii cu 148 suflete; din cari 70 bărbaţi, 78 femei; 58 ştiutori de carte; 91 ne ştiutori de carte; 81 ortodoxi, 67 mohamedani; 32 plugari, 1 cafegiu.

S'au născut 7 băieţi, 8 fete; au murit 3 bărbaţi şi 2 femei,

Pământ productiv 950 ha., izlaz 9 ha.

Locuitorii au 32 pluguri, 1 căruţă cu boi, 12 căruţe cu cai, 6 tăvăluge, 9 boroane.

Au îngrijit: 1 taur, 45 boi şi vaci, 2 malaci, în total 86 bovine; 5 armăsari, 10 cai, 10 iepe, 10 cârlani, 3 asini. în total 33 cabaline; 800 berbeci şi oi, 400 cârlani, 10 capre, în total 1210 ovine; 30 porcine.

Biserică şi şcoală nu sunt. Musulmanii se adună la rugăciune într'o prea modestă geamie.

Pentru apă sunt 6 puţuri.

La cosit

Dar la boschet, umbre, în negru îmbrăcate, plângeau:

„ O, Doamne! Doamne sfinte, din sufletul meu tot,
„ Te rog: „Ia-mă la tine, Ia-mă, căci nu mai pot!
„ Tu ştii prea bine. Ia-mă, ah, du-mă de aci,
„ Tu raiul de lumină ce'n veci va străluci!
„ Pot încă să mă bucur, căci pot să te slăvesc.
„ O Doamne, Doamne, Doamne, chiar vorbele-mi lipsesc;
„ Dar, Tu nu vrei cuvinte, ia-mă deci, glas şi cuvânt
„ Inchide-a mele buze! Ah ia-mă'n Ceru-Ţi sfânt".

(Carmen Sylva)

Idirizcuius-Satul lui idirizi

Cu trăsurica mergeam tot printre ogoare şi pe ici pe colo, rămăsiţele pădurilor de adinioară.

„ *Intinderile voastre cu ondulate linii*
„ *Pe lânga'nvălurare a holdelor mănoase*
„ *Domol se desfăşoară sub tremurul luminii*
„ *Şi pier într'ale zării adâncuri văporoase".*

(N, Crainic)

Tot în partea de răsărit, la 6 km. de Diuvaniuvasi e satul *Idiriscuius*, numit după primul locuitor turc; situat pe vălceaua dela Diuvaniuvasi către Tortamuş şi Gurcovo.

Imprejurul satului, de toate părţile, sunt movile. Pe la mijlocul distanţei spre Diuvaniuvasi e pădurea *Caltac*, la marginea căreia sunt câteva movile mai mari.

Se învecinează la răsărit cu satul Tortamuş la apus Diuvaniuvasi. la miazănoapte tarlalele satului Gurcovo şi la miazăzi Balcic.

Suprafaţa e 1043 ha., din cari 26 ha. ocupă vatra satului.

Populaţia e de 10 familii cu 55 suflete, din cari 26 bărbaţi şi 29 femei; 31 ştiutori de carte, 24 neştiitori de carte; 55 ortodoxi; toţi plugari.

S'au născut: 1 băiat, 1 fată; au murit 1 bărbat şi o femee.

Pământul productiv 1020 ha., izlaz 15 ha.

Locuitorii au 25 pluguri, 3 care cu boi, 10 caruţe cu cai, 5 tăvăluge, 10 boroane, 4 locomobile, 4 batoze. Ingrijesc: 2 tauri, 60 boi şi vaci, 5 bivoli, 4 bivoliţe, 34 mânzaţi, 3 viţei, 2 malaci, în total 110 bovine; 6 armasari, 27 cai, 20 iepe, 31 cârlani, 8 asini în total 86 cabaline; 20 berbeci şi oi, 50 cârlani, în total 250 ovine; 10 porci.

Biserică şi şcoală nu sunt.

Apa se ià dela 4 puţuri.

Comunicaţia se face prin drumuri naturale până la şoseaua Balcic-Bazargic şi Balcic Gurcovo.

Acum s'a stabilit o colonie militară sub conducerea d-lui Căpitan Nohai, făcânnd parte din lanţul de coloni ai bravului general Rasoviceanu.

Copii îmi dăduse micşunele. Cum mergeam în trăsurică, îmi reamintii de frumoasa poezie a lui Vlahuţă, bazată pe reînvierea morţilor în flori.

„ *Din potire'n care tainic îşi deschide*
„ *Ca de aur prăfuit-ă ei petale*
„ *O gingaşă micşunică în tăcere*
„ *Mă fixează c'o privire gânditoare.*

. . . .

„ *Micşunică, ce mă farmaci cu privirea*
„ *Gânditoare şi duioasă ce-o cunoasc?*
„ *In tulpina ta trăeşte visătorul;*
„ *Ce'ntr'o vreme depărtată, m'a iubit*".

Monede din Marcianopolis

Geaferli-iuciorman

Satul trei păduri ale lui Geaferli.

Dela Diuvaniuvasi trebuie să mergi 13 km. în direcţia de nordest până la satul *Geaferli iuciorman*-satul celor 3 păduri ale lui Geaferli, spre deosebire de satul Ialâiuciorman-satul celor trei păduri de pe malul mării.

Incă n'ajunsesem în sat şi

„ *Bolta şi-a cernit naframa*
„ *Ca o mamă întristată;*
„ *Floarea soarelui pe câmpuri*
„ *Pleacă fruntea'ngândurată*". *(Oct. Goga)*

Satul e situat pe vale şi coastele dealurilor invecinate, având spre răsărit *valea Irige*, spre nord *valea Ghiolgiuc dere*, spre apus *Schenderli coru*, *Aracci coru* şi *Aracci sârt*.

Printre movilele mai însemnate, în spre apus, citām: *Tilhiiuc*, *Calabagiciuc*, *Carageaiuc* şi spre nord *Terziiuc*.

Se învecinează la răsărit cu satul Irige, la apus tarlalele dela Diuvaniuvasi, la miazănoapte Ionuzciular şi la miazăzi Gurcovo.

Suprafaţa e de 2018 ha., din cari 6 ha. ocupă vatra satului.

Populaţia e 32 familii cu 114 suflete; din cari 54 bărbaţi şi 60 femei toţi ortodoxi.

După ocupaţie: 29 plugari şi 3 negustori.

S'au născut: 1 băiat, 4 fete; au murit 2 bărbaţi şi 1 femee.

Pământul productiv 2000 ha.; izlaz 12 ha.

Locuitorii au 20 pluguri, 6 care, 22 căruţe cu cai, 4 tăvăluge, 11 batoze, 11 locomobile, 21 boroane.

Au îngrijit: 3 tauri, 120 boi şi vaci, 9 bivoli, 8 bivoliţe, 60 mânzaţi, 5 viţei, 5 malaci, în total 200 bovine; 30 armăsari, 140 cai, 70 iepe, 52 cârlani, 10 mânzi, 5 asini, în total 270 cabaline; 100 berbeci şi oi, 500 cârlani, 20 capre, în total 1520 ovine; 30 porci.

Biserică şi şcoală nu sunt.

Apa se ia dela 10 puţuri.

Mă uitam după un fluturaş, cu multe colori.

„ *S'a întunecat. Pribeag de o zi întreagă*
„ *A adormit un fluture pe-o floare.*
„ *Aripa lui străluce ca un soare*
„ *La raza lunei-veşnică pribeagă.*
„ *In visul lui i-atâtă sărbătoare*
„ *Cum singur el nu poate să'nţeleagă;*
„ *In visul lui atâtea lumi se'ncheagă*
„ *Şi-atâtea primăveri se cern uşoare*". (A. Muşoiu)

Ionuzcilar-Satul Ionuzilor.

Ţineam în mână un buchet de flori de câmp.

„ *Voi, flori, ce ofeliți în glastre,*
„ *Plăpânde, umede. albastre,*
Rozalbe, albe, violete,
„ *Timide, fine și cochete,*
„ *In lumea voastră de parfume*
„ *Visați, e cea mai dulce lume.*

„ *Să nu vă amintiți grădina*
„ *In care vi s'a frânt tulpina*
„ *Și clipa ceea de durere.*
„ *La geam e soare și tăcere;*
„ *Nici vânăta și recea ploaie,*
„ *Nici vântul nu vă încovoae.*

„ *Vă ofiliți încet, tihnit,*
„ *Fără dureri și brusc finit.*
„ *Visând, mireasma vi se curmă,*
„ *Vă dați suflarea cea din urmă.*
„ *Și nu e larmă, nu's fiori,*
„ *In jurul veștedelor flori.*

(V. Demetrius)

Monete din Tomis-Zevs cu barbă. pe revers vulture.

La nord-nordest de Diuvaniuvasi, cam la 16 km. se află satul *Ionuzcilar.*

Pe vremuri, a stăpânit aceste locuri un beiu Ionuz, dela care a rămas și numele satului.

E situat pe vale, având spre răsărit *Curtorman,* la apus *Iurtluc sârt, Iurtluc dere* și *Arabagi dere.*

In pădure-se zice-că a fost cimitir cu inscripții romane, luate și transportate la muzeul din Sofia. Tot în această pădure e o movilă insemnată *„Ghiumuș moghilă“* movila de argint.

Se învecinează la răsărit cu Selim cuius, la apus Resiler, la miazănoapte Vasilevo și la miazăzi Geaferli iuciorman.

Suprafața e de 1425 ha., din cari 10 ha. ocupate de vatra satului.

Populația e 31 familii cu 145 suflete din cari 68 băr-

baţi şi 77 femei; 78 ştiutori de carte, 67 neştiutori de carte; 143 ortodoxi, 11 mahomedani.

S'au născut: 1 băiat şi 5 fete; au murit 2 bărbaţi şi 3 femei.

Pământul productiv 1100 ha. izlaz 15 ha.

Locuitorii au 31 pluguri, 3 care, 21 căruţe cu cai, 5 tăvăluge, 8 maşini agricole (locomobile şi batoze).

Ingrijesc: 2 tauri, 55 boi şi vaci, 6 bivoli, 5 bivoliţe, 35 mânzaţi, 4 viţei, 2 mălaci, în total 107 bovine; 10 armăsari, 68 cai, 32 iepe, 30 cârlani, 4 mânzi, 3 asini, în total 1670 ovine; 45 porci.

Şcoala din Ionuzcilar.

Biserică nu există.

Localul de şcoală e propriu, cu o sală de clasă, şi locuinţă, împrejmuit. Funcţionează un învăţător,* la care s'au înscris 41 elevi.

Acum vreo două sute de ani, satul erà mai la vest, pe locul numit Iurtluc.

Apa se ia dela 7 puţuri. In toate părţile numai drumuri naturale.

„ *Aci sunt flori. S'or vesteji şi acestea*
„ *Cum alte multe'n şir se vestejiră.*
„ *Acesta-i scrisa florilor; resfiră*
„ *Miresme dulci şi mor făr'de veste.*

(Sf. Iosif)

* I. Ciobanescu.

Ressiler.

La apus de Ionuzcilar, la 2 km. se află satul *Ressiler*—Neruşinaţi, depărtat de 14 km. de Diuvaniuvasi.

Pe vremuri stăpânià aceste locuri un beiu *Tahsin*, un adevărat satrap pentru bieţii locuitori. Erà rău şi fără de ruşine.

După moartea lui, sătenii au dat această numire satului.

Unii susţin că primul fondator a fost Ressil şi urmaşii lui s'au numit Ressiller.

E situat pe valea ce are direcţia dela vest la est, unde se întâlneşte cu valea *Chior curt orman dere*, având la vest o pădurea şi *Ingi bair* şi la nord Iurtluc *sârt.*

Printre movilele mai însemnate citàm la est *Ressilleriuc* şi la vest *Ingeiuc* şi *Ialnâziuc* Se învecinează la răsărit cu satul Ionuzcilar, la apus Toicuiusu, la miază noapte Malinova şi la miazăzi Caraiapâlar.

Suprafaţa e 740 ha., din cari 8 ha. ocupă vatra satului.

Populaţia e de 30 familii cu 138 suflete. din cari 70 bărbaţi şi 68 femei; toţi ortodoxi, plugari.

S'au născut 1 băiat şi 4 fete· au murit 1 bărbat şi 1 femee.

Pământ productiv 720 ha., izlaz 12 ha.

Locuitorii au 22 pluguri, 4 care cu boi, 15 căruţe cu cai, 3 tăvăluge, 4 maşini agricole (locomobile şi batoze)

Ingrijesc: 2 tauri, 35 boi şi vaci, 5 bivoli, 7 bivoliţe, 10 mânzaţi, 2 viţei, 4 malaci, în total 65 bovine: 6 armăsari, 43 cai, 21 iepe, 32 cârlani, 10 mânzi, 4 asini, în total 110 cabaline; 400 berbeci şi oi, 200 cârlani, 10 capre, în total 610 ovine; 35 porci.

Biserică şi şcoală nu sunt.

Apa se scoate cu burduful din 7 puţuri.

Numai drumuri naturale.

Dropia-Toicuiusu.

Erà'n Octomvrie. Ogoarele aproape gata, căci din când în când câte o ploişoară căzuse. Grău s'a semănat mult. Pe aci e obiceiul, ca pământul să se odihnească câte un an, încât deoparte vezi ogoare, decealaltă mirişte. Pământ de arătură e destul, dar braţele de muncă puţine.

Prin mirişte, cârdurile de dropii cutreeră cu capul sus cercetător şi cu pasul măsurat. Nu te poţi apropià, căci strejerii anunţă cârdul şi'ntr'o clipă au sburat; totuş în căruţă, de multe ori ai norocul, să prinzi căte un dropioiu în bătaea carabinei, şi, de eşti bun ochitor, îi zici: „Să-i fie carnea uşoară la mistuit!"

Pe aci nu sunt vânătorile de dropii din Bărăgan, descrise cu atâta măestrie de *Odobescu*, dar amatorii ce-au venit s'au înapoiat cu tolba plină de vânat.

Se mai spune că primii locuitori, când au venit, au dat de un cârd de dropii. Unul mai meşter a luat puşca, a ochit, a tras şi o dropie mare a rămas pe loc. La mâncare au botezat locul „Dropia" Şi deatunci a rămas numele.

La apus de Ressiller se află satul *Toicuiusu*, depărtat de Diuvaniuvasi de 12 km.

E aşezat pe vale, având deoparte şi de alta dealuri cu înălţimi mici, iar spre răsărit mai multe movile, printre cari *Sresto moghila*.

Se învecinează la răsărit cu satele Ressiller şi Caraiapâlar, la apus Târnova, la miazănoapte Orlovo şi la miazăzi Diuvaniuvasi.

Suprafaţa e de 1144 ha., din cari 6 ha. ocupă vatra satului. Populaţia e de 24 familii cu 155 suflete, din cari 72 bărbaţi

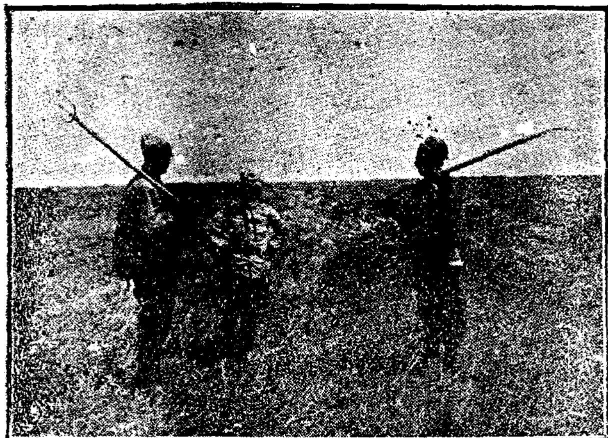
---

* I Simionescu. Păsările noastre.
* Al Odobescu. Pseudo Kenigheticos—Falşul tratat de vânătoare.

şi 83 femei; 75 ştiutori de carte. 80 neştiutori de carte; 78 ortodoxi, 77 mohamedani, S'au născut: 3 băieţi, 10 fete; a murit 1 bărbat.

Pământ productiv 1075 ha., izlaz 13 ha., pădure 50 ha.

Locuitorii au 21 pluguri, 2 care cu boi, 13 căruţe cu cai, 2 tăvaluge.

Pe câmp.

Ingrijesc: 1 taur, 40 boi şi vaci, 10 bivoli, 9 bivoliţe, 22 mânzaţi, 2 viţei, 5 malaci, în total 89 bovine; 5 armăsari, 20 cai, 10 iepe, 10 cârlani. 2 mânzi, 1 asin, în total 43 cabaline, 1800 berbeci şi oi, 700 cârlani, 20 capre, în total 2520 ovine; 25 porci.

Biserică şi şcoală nu sunt. Musulmanii au o geamie cu un hoge şi un azil confesional.

Apa se ia dela 4 puţuri.

Imprejur numai drumuri naturale.

Caraiapâlar.

Merg printre grâne, ce pare o mare'n apus da soare

„ *Iată iarăş, albăstrele cu invoaltele lor jerbii,*
„ *Limpezi picături de azur,*

„ *Sprijinite'n vârful ierbii*
„ *Şi'n apusul care curge peste al grâului susur.*
(*N. Crainic)*

Am cules un buchet, câci îmi sunt florile favorite. Culoarea lor îmi redeşteaptă pe acea a mării liniştite, văzută dindepărtare. Şi ele cu sufletul lor tainic, fără de parfum îmbătător, îţi redă ceva din liniştea lor.

La sudest de Toicuiusu se află satul *Caraiapâlar*, numit astfel—după clădirile negricioase, mai ales acoperişile învechite văzute de departe, sau nume propriu *Caraiapâ*.

Geamia şi şcoala musulmană—Carlâbeichioiu.

Se compune din trei mahalale: *Meşè mahle* (mahalaua stejar), *Orta mahle* (mahalaua din mijloc) şi *Ieni mahle* (m. nouă) botezată de Bulgari *Cruşca*. Meşe mahle e situată pe platou, având la răsărit *Curtalar cogea coru* şi la apus pădurea *Caraborun* şi *Taşogeaclari orman;* Orta mahle şi Ieni mahle sunt aşezate pe *Caracurtdere*.

In partea de răsărit e *Cruşcata moghila*.

Se învecinează la răsărit cu Geaferliiuciorman de care se desparte prin *Aracci sârt* şi *Araccicoru*, la apus Toicuiusu şi Târnova, la miazănoapte Ressiler şi la miazăzi Diuvaniuvasi.

Suprafaţa e 3129 ha., din cari 10 ha. ocupă vatra satului.

Populaţia e 27 familii; 70 ştiutori de carte, 83 neştiutori de carte ; 90 ortodoxi, 63 mahomedani; 26 plugari, 1 cafegiu.

S'au nascut 12 băieţi, 8 fete; au murit 5 bărbaţi şi 6 femei.

Pământ productiv 2500 ha., pădure 600 ha.

Locuitorii au 31 pluguri, 5 care cu boi, 13 căruţe cu cai, 4 tăvăluge, 10 maşini agricole.

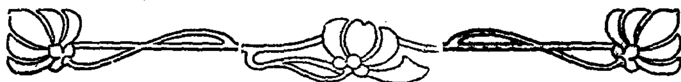
Ingrijesc: 4 tauri, 55 boi şi vaci, 4 bivoli, 5 bivoliţe, 22 mânzaţi, 1 viţel, 2 malaci, în total 93 bovine; 10 armăsari, 48 cai, 50 iepe, 42 cârlani, 12 mânzi, 5 asini, în total 162 cabaline; 1580 ovine; 111 porci.

Biserică şi şcoală nu sunt. Musulmanii au o geamie cu un hoge. Acesta învaţă pe copii coranul etc.

Pentru măcinat e o moară. Apa se ia dela 8 puţuri.

Comunicaţia se face prin drumuri naturale.

Şi la Meşè mahle s'a instalat o colonie, sub conducerea d-lui Sublocotenent Constantinescu, făcând parte din Comandamentul d-lui General Rasoviceanu.

Carlâbeiuchioiu.

Pe câmp erau din distanţă în distanţă cosaşi.

Un glas—„Cucu! . . Cucu! . . Cucu!“ In adevâr zăresc o păsăre neastâmpărată, mai mare ca un porumbel, cu pene cam pestriţe şi cu coada puţin în evantaliu, sărind din cracă în cracă, spunându-şi numele.

Se zice că e lacomă peste fire; toată ziua mănâncă. Un strengar, ce nu i place de cât vieaţa singuratecă. N'are grijă nici de cuib, nici de pui. Femeiuşca pune câte un ou în cuibul pitulicii sau altei păsărice şi—şi vede de dânsa. Vara vine, vara pleacă—un pribeag.*

Iată-mă în satul *Carlâbeiuchioiu*.

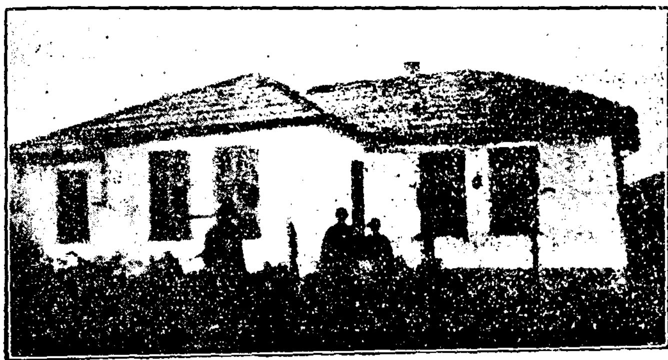
Se spune că acum două sute de ani, satul era situat puţin mai la apus şi aveà un număr de 600 locuitori, cari au murit în timpul holerii. Numai beiul a rămas. El s'a dus şi a cerut ajutor, să-şi recolteze moşia. A auzit cucul . .

* I Simionescu. Păsările noastre.

„ *Cuculeţ, pasăre sură,*
„ *Muşca—ţi-aş limba din gură,*
„ *Cântecul să nu-ţi mai zici,*
„ *Nici să mai colinzi pe aici,*
„ *Vara vii, vara te duci.*

„ *Cântă'n dreapta mea cu foc*
„ *Să am parte de noroc,*
„ *Cântă'n faţa mea cu drag*
„ *Că ţi-oiu da frunze de fag,*
„ *Să nu mai fii tot pribeag.* *(Poezie populară)*

Satul s'a întemeiat mai la răsărit şi i-a zis *Cahârlabeiuchioiu* Satul beiului mâhnit.

Casa lui Moş Gheorghe pentru şcoală.

Unii spun că beiul aveà numele *Carlâ.*

In registrele muftiatului din 1145 egira se pomeneşte şi acest sat.

E situat în *valea Carlâbeiu,* având spre est şi sud pădurile Carlâbeiu, *Taşcogeaclari orman.*

Se învecinează la răsărit cu Caraiapâlar, la apus Hoşcadem, la miazănoapte Ilanlâc şi la miazăzi Ceairlâghiol.

Suprafaţa 1115 ha., din cari 15 ha. ocupă vatra satului.

Populaţia e de 70 familii cu 300 suflete, din cari 143 bărbaţi, 157 femei; 117 ştiutori de carte, 183 neştiutori de carte; 88 ortodoxi, 222 mahomedani; 67 plugari şi 3 negustori.

S'au născut 13 băieţi, 16 fete; au murit 6 bărbaţi şi 5 femei. Pământ productiv 1040 ha., izlaz 10 ha., pădure 50 ha.

Locuitorii au 32 pluguri, 6 care cu boi, 30 căruţe cu cai, 4 tăvăluge, 2 maşini agricole.

Au îngrijit: 2 tauri, 80 boi şi vaci, 10 bivoli, 8 bivoliţe, 44 mânzaţi, 3 viţei, 4 malaci, în total 151 bovine; 12 armăsari, 89 cai, 40 iepe, 32 cârlani, 10 mânzi, 3 asini, în total 174 cabaline; 1000 berbeci şi oi, 550 cârlani, 8 capre, în total 1558 ovine, 60 porci.

Biserică şi şcoală nu sunt. Musulmanii au o geamie cu un hoge. Pe lângă geamie un azil confesional.

Apa se scoate cu burduful din 10 puţuri.

Comunicaţia se face prin drumuri naturale.

Târnova.

Treceam prin pădurice. Viorelele răspândiau un parfum dulce. Un fluturaş preserat cu mai multe colori, roş, negru şi cafeniu, sburà din floricică în floricică. Mai vâd unul mai micuţ în coloarea deschisă a viorelei.

„ *Pe un verde deluşel,*
„ *Fluturel*
„ *Vede drăgălaşa floare*
„ *Viorea.*
„ *Draga mea,*
„ *Mă primeşti în foioare?*
„ *Fugi de'aice, mic limbut,*
„ *Cunoscut!*
„ *Tu ce porţi p'a ta guriţă*
„ *Lăcrămiori*
„ *De dragi flori.*
„ *Du-te aiurea, măi bădiţă,*
„ *Mi-este frică! tu şi eu*
„ *Dragul meu,*
„ *Suntem tineri, fără minte!*
„ *Nu-i puteà*
„ *A nu bea*
„ *Sărutarea mea firbinte.*

„ *Inimioara unei flori*
„ *Trecători*
„ *E aproape de guriță,*
„ *Fluturaș*
„ *Drăgălaș.* (*D. Bolintineanu)*

La apus de satul Toicuiusu se află satul *Târnova* departe 11 km. de reședința Diuvaniuvasi.

Şcoala—Târnova.

S'a dat acest nume de locuitorii de origină bulgară, veniți din jude'ul Cherson, orășelul Târnova, întemeiat de emigrații din Târnova (Bulgaria) Pe la 1898 au venit cele 20 familii bulgare, stabilindu-se în acest sat, pe atunci numit *Mursalchioiu*, după primul fondator.

Se găsește trecut în registrele muftiatului din 1145 egira.

E situat pe vălcea, având spre apus pădurice și mai departe *Caracuș armutbair* spre Ilanlâc.

Dealurile au înălțimi de 10—12 metri, la miazănoapte e o movilă mai însemnată.

Se învecinează la răsărit cu Caraiapâllar, la apus cu Hoșcadem, la miazănoapte cu Ilanlâc și la miazăzi cu Carlâbeiuchioiu.

Supra'ața e 867 ha. din cari 9 ocupă vatra satului.

Populația e 46 familii cu 166 suflete; din cari 73 bărbați și

93 femei; 93 ştiutori de carte, 73 neştiutori de carte, 166 ortodoxi; 43 agricultori şi 2 meseriaşi.

S'au născut 2 băieţi şi 3 fete.

Locuitorii au 49 pluguri, 2 care cu boi, 12 căruţe cu cai, 11 tăvălug e, 7 boroane.

Ingrijesc: 1 taur, 50 boi şi vaci, 11 bivoli, 9 bivoliţe, 25 mânzaţi, 2 viţei, 5 malaci, în total 103 bovine; 4 armăsari, 30 cai, 16 iepe, 16 cârlani, 5 mânzi, 1 asin, în total 68 cabaline; 400 berbeci şi oi, 100 miei, în total 500 ovine; 80 porci.

Biserică nu e.

Localul de şcoală e propriu, construit de săteni, cu o sală de clasă, neîmprejmuit.

Funcţionează un învăţător.* S'au înscris 41 elevi.

Apa se scoate cu burduful din 6 puţuri.

Comunicaţia se face numai prin drumuri naturale.

Hamzalar.

Dela Diuvaniuvasi până la satul *Hamzalar* sunt 9 km.

In ogoare, unii ară, alţii în urma lor seamână şi alţii grăpeză.

„ *Păşeşte în ţarină sămănătorul*
„ *Şi'n brazda neagră, umedă de rouă,*
„ *Aruncă'ntr'un noroc vieaţă nouă*
„ *Pe care va legà-o viitorul.*

„ *Sunând grăunţele pe bulgări plouă*
„ *Speranţa, dragostea lui sfântă, dorul*
„ *De-a'mbelşugà cu munca lui ogorul*
„ *Le seamănă cu mâinele amândouă.*

(Al. Vlăhuţa).

Uitându-mă în dreapta, uitându-mă în stânga, urându-le „noroc" ajung în sat.

Pe vremuri aceste locuri aparţineau unui Turc bogat, *Hamza*. El îş aveà conacul, unde trăià cu familia lui. Urmaşii au numit satul, după numele moşierului.

E situat pe platou, având spre nord pădurice.

Se învecinează la răsărit cu Veischioiu, la apus

* Paroh şi învăţător D Russu.

Iastâccilar, la miazănoapte Cuiuchioiu şi la miazăzi Alaclise.

Suprafața e de 934 ha. din cari 19 ha. ocupă vatra satului.

Populaţia e de 40 familii cu 129 suflete, din cari 56 bărbaţi şi 73 femei; 57 ştiutori de carte, 71 neştiutori de carte; toţi plugari.

S'au născut: 2 băieţi, 4 fete; au murit 3 bărbaţi şi 5 femei.

Pământ productiv 850 ha. izlaz 15 ha. pădure 50 ha.

Pentru lucrarea câmpului au 17 pluguri, 4 care cu boi, 20

Biserica „Sf. Dumitru" din Rasoviceni.

căruţe cu cai, 2 tăvăluge, 5 boroane.

Ingrijesc: 1 taur, 50 boi şi vaci, 5 bivoli, 6 bivoliţe, 35 mânzaţi, 2 viţei, 4 malaci, în total 103 bovine; 6 armăsari, 44 cai, 23 iepe, 11 cârlani, 5 mânzi, 1 asin, în total 84 cabaline; 2200 berbeci şi oi 800 cârlani, 6 capre, în total 3006 ovine; 40 porci.

Biserică nu există.

Localul de şcoală e propriu, o casă de ţară, cu o sală de clasă. Funcţionează un învăţător. S'au înscris 39 elevi.

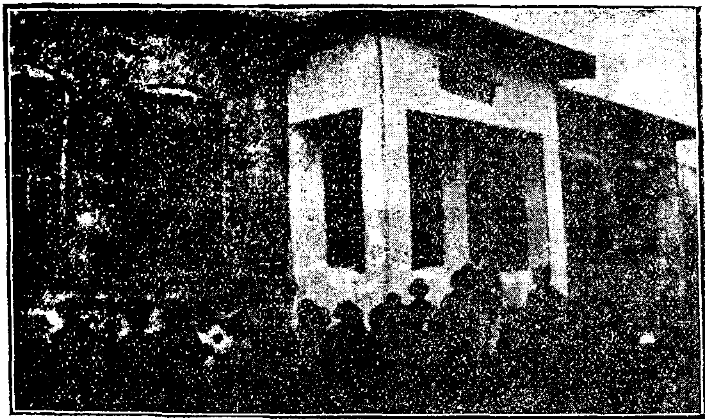
Apa se scoate din 5 puţuri.

Locuitorii spun că au găsit coloane de marmoră până la 4 m. şi că ar fi fost o cetate, probabil tot din lanţul justinian.

Rasoviceni - Ghiaurcuiusu-Gurcovo.

Plecasem din Balcic pe şosea în direcţia Ghiaurcuiusu, gândindu-mă la vremurile de reştrişte prin cari au trecut aceste locuri. Pe dinaintea ochilor îmi trecu *batalionul brav,* al noulea de vânători.

„ *Din sânul ţării noastre o mândră oaste-apare,*
„ *Menită ca să'ntărească a lumii aşteptare*
„ *Prin fapte gloriase din timpuri de altă dată,*
„ *Ea sboară'n foc şi iese cu fruntea'ncoronată.*

Scoala din Rasoviceni.

Şi s'au gândit şi cu drept cuvânt, că satului ce poartă numele generalului rus Gurco, să-i dea numele bravului comandant al vânătorilor d-lui General Rasoviceanu, ce a căutat ca din foştii luptători să facă colonii militare, cum orânduiau şi străbunii noştri acum 15—16 secole.

„ *Şi iată că prin muncă şi ani de stăruinţă*
„ *A dat şi flori şi roade puternica-i credinţă*".

Satul e situat la întretăierea văii Tortamuş cu valea Ghiaurcuiusu, depărtat de 13 km. de Diuvaniuvasi.

Imprejurul satului, la câţiva kilometri se află movile fără nume.

Se învecinează la răsărit cu satele Aiorman şi Arnăutlar, la apus cu Diuvaniuvasi, la miazănoapte Geaferliiuciorman şi la miazăzi Tortamuş.

Suprafaţa e 2522 ha. din cări 28 ha. ocupă vatra satului.

Populaţia e de 110 familii cu 837 suflete, din cari 415 bărbaţi şi 422 femei; 413 ştiutori de carte, 424 neştiutori de carte; toţi ortodoxi; 104 plugari, 2 meseriaşi şi 4 negustori.

S'au născut 3 băieţi. 8 fete; au murit 10 bărbaţi şi 11 femei.

Pământ productiv 2400 ha. izlaz 14 ha.

Locuitorii au 31 pluguri, 8 care cu boi, 40 căruţe cu cai. 3 tăvăluge, 8 boroane, 5 locomobile şi 5 batoze.

Ingrijesc: 1 taur, 200 boi şi vaci, 6 bivoli, 3 bivoliţe, 110 mânzaţi, 3 viţei, 1 malac în total 324 bovine; 20 armăsari, 140 cai, 70 iepe, 50 cârlani, 10 mânzi, 2 asini, în total 277 cabaline; 3000 berbeci şi oi, 100 cârlani, 30 capre, în total 3130 ovine; 80 porci.

Biserica „Sf. Dumitru" e construită din piatra, fără sânuri. Oficiază un preot, ajutat de cântăreţ.

Localul de şcoală e propriu, după tip, cu 3 sali de clasă şi locuinţă, împrejmuit. construit în 1922|23, preşedinte al comitetului de construcţie fiind d-l Enric Voinescu, prefect.

Funcţionează 2 învăţători şi o conducătoare.* S'au înscris 109 elevi şi 37 copii la grădină.

In cançelarie stă tabloul de onoare cu învăţătorii morţi pe câmpul de luptă:

1) N. Petreanu, institutor şi director în Balcic
2) D. Vizitiu, învăţător Şabla
3) I. Cristescu „ „
4) Ovid Niculescu „ Alaclise, com. Teche.
5) A. Ghenciu „ Ceairlâghiol-Diuvaniuvasi.
6) N. Cincani „ Târnova
7) Dragomir Stănescu învăţător Bazargic
8) Iordachi Mareş învăţător-director-Bazargic.
9) C. Scrima învăţător Chioseler-Aiorman.
10) C. Niculescu „ Ilanlâc-Ghelengic.

* Gh. David, Emilia David, Pr. I. Caramar.

11) G. Vlaicu „ Pcelarovo.
12) Al. Dreiculescu învățător Bogdaili-Ceamurli.
13) Titus Sghibarts „ Ghelengic.
14) C. Georgescu „ Esetli-Carali.
15) N. Poenaru „ Arnăutcuius-Cadievo.

Onoare lor !

Apa se scoate cu burduful din 15 puțuri.
Prin sat trece şoseaua spre Balcic.
Și bravul general vine să-şi vază pe foştii luptători.

„O, copii! de voi sunt mândru, simt acea mândrie mare,
„Care crește cu mărirea unui neam în deșteptare.
„Mi-am văzut visul cu ochii, de-acum pot trăi ferice!
„Astăzi lumea vă cunoaște; Vânător zice, viteaz zice.

(V. Alexandri)

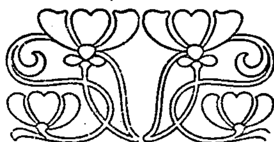

Tabla de materii.

PREȚUL 60 LEI